

Kà gahjis pafaulé
ar fristigu tizzibu?

Stahsti,

ko pahrtulleja is Wahz' wallodas

J. S. Trey,

Rihges pilseftà wezzafais mahzitais pee
Tahna basnizas.

Tee diwi pirmi laiki,
no pirmeem waffaras = swehtkeem lihds pahwestam Gregor
tam septitam, jeb no 33^{sch}a gadda lihds 1073^{sch}ai pehz Kristus
perdsimschanas.

Rihgâ 1846.

Drikkeths pee frohna gramatu drikketaja.

Dabbujams mahzitaja Trey nammâ pee Sinder - eelas, tanni
istabâ, fur zittlahet tabs awibses isdewe, kam wahrds:
-Tas Latweeschu draugs.-

Brihw drikket, ar to sinnu, fa no schib's grahmatas, kad
huhs isdrikketa, til gabbalu us scheien huhs atstelleht, zik vehz
kiffumeem waijaga.

Rihgä, 14tä April mehn. deenä 1846tä gaddä.

Dr. E. E. Napieršky,
drikkėjamu grahmatu pabrluhkotas.

Ms. 422. } Gegen den Druck dieser Schrift ist von Seiten
des Livländischen Evangelisch-Lutherischen Pro-
vinzial-Sinistoriums, nach vorläufiger Durchsicht,
nichts einzuwenden.

Riga, den 14. Februar 1847.

R. J. L. v. Samson,
Präses.

F. Busch, Notrs.

Virmajš laiks.

No pirmēem waffaras swehtkeem lihds Keiseram Konstantin.

(No 33sda gadda lihds 324tam vohs Kristus veedsmšchanas.)

Virma nobakta.

Rā bijis pa pašchu Apustutu deenahm.

Juhs, mihti draugi, fawā blhbelē gan jau to grahmatu buhfeet lassijuschī, ko nosauz: Apustutu darbus, un jums ar to laikam tā patt buhs gahjis, kā jau dauds zitteem zilwekeem, kas scho grahmatu tohti eemihkoja tabeht, ka tur tik smukki un jauki stahsti. Tapeh; jums gan arri ne buhs pretti, kad mehs pa to pašchu jekku, ko Luhkas tanni grahmatā eesahjis juhs west, juhs wehl tablaki weddisim. Zo winsch, stahstidams, kā Pahwuls pašaulē apkahrt reisojis un beidsiht nahjis lihds Rohmas pilssehtai, — tur us reis fawu stahstu pabeids. Un ikkats zilweks tof labprahst gribb sinnahst, kā tas pehzak effoht gahjis pašaulē ar kristigu tizzibu. Zo mehs nu usnemšimees jums schinni grahmatinā stahstih; bet par eesahkumu lai wehl ween reis Luhkasa stahstus ihšōs wahrōds fanemmam. Lassait ar apdohmu! Atraddiseet tē arri zittus stahstus, ko wehl muhscham ne buhfeet dabbuschi sinnahst.

Jesus faweem mahzekteem bija sohlijis, winnus darriht par zilweku sweineekeem; un tanni lihdsibā, ko Matteiis (13, 47) usrakstijis, winsch teem dohd nojehgt, kahda schi sweijoschana, us ko winsch dohmajohht. Prohti: ne tahda, ar kurre tahs šiwis ja isdeld; bet tahda, ar ko winnas isglahbj no pohsta un nelaimes, un eedabbu traufā, kur drohschi dšihwoht. Schi sweijoschana arri naw tahda ar makschkeri, kas swotinu pecwilt un tai fahpes darra, kad schi nahk, few harribu mekleht; arri ne tahda ar mettamu schkehpu, kā juhrā tahs leelas wall šiwis sweijo; nē, bet

tahdä ar tihflu, kurrâ eereet siwtinahm brihw, kad pa-
 tihf, un kurrâ tapeh; arri, sinnam, wiffadas sortes
 falaffisees: masas un leelas, labbas un sapuüschas,
 lehtas un dahrgas. Ko Jesus bija sohljis, tas arri
 drihs notikke. Jau to pirmu reisi, kad Pehters ewan-
 geliuma tihflu ismette, 10tâ deenâ peh; Kristus pa-
 augstinaschanas, wiasch fahere 3000 siwis no weetas.
 Woi juhs jau tahdu leelu pulku no 3000 zilwekeem
 effect kohpâ redsejuschi? Warr buht kahdâ leelâ bas-
 nizâ? Es jums warru fazzigt, ka tas lohti leels pulks
 effoht; un eeksch wisseem scheem stahsteem pahr kristi-
 gas tizzibas isplefchanu juhs drihs ne ohtru tahdu leelu
 pulku atraddiseet, kas kohpâ buhtu eegahjis tihflâ.
 Un tatschu, zil mass ihsten schis pulks prett teem tuh-
 stohsch reis tuhstoscheem zilwekeem, kas no ta laika lihds
 taggad to kristigu tizzibu peenehmusch! Zik kâ mass
 finnepa graudinsch, ko zilweks nehmis, fawâ dahrsâ
 eemett, un kas tur aug un par leelu kohku paleef, ap-
 paksch kurra sarreem ir tee debbes putni dshwo.

Pa tam to kristitu lauschu draudse, azzim redsoht,
 gahje wairumâ (Apust. darb. 2, 47. 3, 14.), un drihs
 peh; tam atkal 2000 dwehseles tai peegreesahs, tã ka
 nu dauds wairak kã 5000 zilweki pee winnas peeder-
 reja, un tof preeksch swehta garra isleefchanas win-
 nai leelaks pulks ne bija, ne kã 120 zilweki (Apust.
 darb. 1, 15). Tahds nu tai kristigai draudsei jeb bas-
 nizai eefahkums bija. Ta draudse eeksch Jerusale-
 mes, kas us pirmeem waffaras swehtkeem falaffjahs,
 bija ta pirma kristiga draudse. To laif wehl eenaids-
 neeks niknas sahles ne bija sehjis kweeschu starpã; un
 kad kahds zilweks atraddahs, kas preeksch wiffas pa-
 faules Jesu apleezinaja, likdamees kristitees, tad gan
 warreja dohmaht, ka to teescham no firds darroht.
 Schee pirmi kristiti laudis, kurru flaitls ar ween gahje
 wairumâ (luhko Apust. darb. 6, 7), gan buhs bijusch
 weena pateeff flaidra Jesus draudse, ar sawu dsh-
 woschanu flaidri parahbidami, ka winni teescham itt

Kà no jauna bija peedsimmuschi. Arri tee netizzigi
 Zuhdi winnus zeenija un ne drihkstejahs, winnus wai-
 jacht. Wissa draudse bija weena firds un weena dweh-
 fele; miblestiba winnus wissus saweenoja un katrs lab-
 praht no sawas nabbadsibas ohtram to pasneedse, kas
 tam trubke. Turrigi draudses beedri pahrdewe sawus
 nammus un tihrumus, un wiss, ko par to dabbuja,
 nahze tanni nabbagu schkirstâ, ko tee Apustuli paschi
 walbija, kamehr pahr tahm nabbagu dahwanahm sa-
 wadus sinnatneekus eezehle, ko nosauze: diakonus.
 Tee kristili taudis eeksch Jerusalemes iknodeen fanahze
 Deewam kalpoht; un pee teem meelasteem, ko dau-
 dsreis kohpâ fataisija, winni arri ikreis ta Kunga wak-
 karinu turreja. Ja kahds no winneem ne gribbeja
 dshwoht pehz winnu likkumeem, woi turrejahs negoh-
 dige, tad winnu pamahzija mihligi un no firds, bet ja
 tas ne palihdseja, tad winnu no draudses atschkibre.
 Kam patikke ar Jesus mahjekteem sabeedrotees un ta-
 pehz gribbeja liktees kristitees, to tik waijaja: woi tiz-
 zoht, ka Jesus irr Kristus (prohti: tas Messias, tas
 apsohlichts pafaules pestitajs), un kad to apleezinaja,
 tad winnam kristibu ne leedse wis. Tâ tee Zuhdi nu
 lehci atsinne, ka Apustuli ihsten ne gribbeja jaunu tiz-
 zibu uszelt, bet tik mahzija to, ka jau notizzis, ko
 Israëta taudis jau no wezzeem laikeem paschi bija gai-
 dijuschi un ka winnu tizzibai ta patte grunte un ta
 patte sakne effoht, kâ tai Zuhdu tizzibai. Arri to ne
 warreja dohmacht, ka dauds Zuhdu tauschu buhtu, kas
 ar sawu mutti scho weenteesigu tizzibu apleezinatu un
 tatschu firdi ne tizzetu eeksch Jesu; jo to tanni laikâ
 arri tik isfazzicht, waijadseja wairak pasemmibas, ne
 kâ Zuhdeem no dabbas irr. Winneem buhs to niz-
 zinatu pee krusta kohka peenaglotu Jesu no Mahzaretis
 atsiht par sawu kungu un kehniu! — tas bija tam
 leelakam Zuhdu pulkam gluschi par apgrehzibu, kas
 tik zaur Deewa ihpafchu schehlastibu winneem warreja
 palikt par Deewaspehku un gudribu. Pa tam drau-

dsei arri drihs tee meera laiki bija gallâ; jo kad tas jauns auglukošs no eekšenes deesgan bija stiprinajees, tad tas Rungs tam likke wehtras pahrnâht, kas saknes jo dšikaki eedsinne Deewa semmitê un augligus seedu puttektus tahtaki aisnesse. Kad Steppinſch, kam tas gohds, ka winsch pats pirmajs no kristigas tizibas affinsleezineekeem, bija aisgahjis, tad pirmu reis eeksch Jerusalemes sahje kristigus laudis waijaht, no kurreem zittus wedde zeetumâ, zittus nonahweja. Tee pahreji isklihde un aisnesse tahs dšihwibas wahrbus wiffâs pilssehtâs eeksch Juhdejas un Galilejas, us Samaries, Wenihzies un Sibries semmi; (ſtattees Matt. 4, 24.) un arri lihds tai fallai, ko sauž Zihpern. Us tahdu wihsî notikke, kas Markusa swehtôs stahstôs 16, 20 stahw rakstihst: tee 11 Apustuti, kad to Apustutu Mattihſu Judasa weetâ bija usnehmuschi par beedri (Apust. darbi 1, 26.), un jau preekschlaikâ, kad Jesus wehl ar winneem dšihwoja, bija eefahkufchi sawus Apustutu darbus strahdaht (Luhk. 9, 6 ic.), tee pa leelaku dalku atstahje Jerusalemi, un mekleja few eeksch sweschahm semmehm weetâs preeksch saweem darbeem; tikkaî mas no winneem wehl palikke eeksch Jerusalemes. Bet arri wehl zitti wihsî atraddahs pirmâ kristigâ draudſê, kas derreja par mahjitajeem un draudſes preekschneekeem (Apust. darb. 6, 5.). Deews winnu spreddiku tâ patt eeksch Jerusalemes, kâ zittâs weetâs apstiprinaja ar brishnuma dahwanahm un darbeem (Mark. 16, 20. Apust. darb. 2, 43. 4, 15. 5, 12—16. 19, 11. 12. ic.)

To brishd arri gaddijahs, ka tas mohru ſehnines nes kambarjunktars pee Sorekuppes atradde mantu, kas wairak bija wehrtê, ne kâ wiffas tahs mantas, pahr kurreahm winsch bija eezelts. Naw brishnums, ka winsch tik preezigi fewu zellu brauze! Ka winsch arri mahjâs fewu mantu buhs rahbijis, to gan warr dohmahc; winnam ne waijadseja bihteas, ka zits winnam to atnemtu. — Kad pahr to lassam, ka pirmu reisi tohs

kristigus laudis waijaja, tad arri dabbujam sünnaht
 pahr Pahwutu, to pirnu Apustuku pee teem paganeem.
 Gan Karneels ar teem fawejeem eeksch Kesarias
 zaur Pehteri tappe peegreests pee Kristus draudses;
 tatschu schistok ihsten tikween Zuhdu starpâ puhlejahs,
 tâ kâ Pahwuls paganu starpâ. Schis Pahwuls jau
 zaur to irr wehrâ leekams, kâ pats tikke peegreests, un
 ohrâ kabrtâ zaur to, ka winsch Kristus deht tik daudf
 iszeetis. Tee Zuhdi winnu peež reises, un tee Rees
 meri trihs reises schaute, ween reis ar akmineem tikke
 mehtahs, trihs reises ar laiwu uhdens/breesmas zee
 tis, ween reis nakti un deenâ ar juhvas wilneem kah
 wees. Winsch us faweem zelkeem wiffadas bailes, beh
 das un arri trubkumu iszeetis un beidsot fawu dsh
 wibu Kristus deht nodewis. Bet pahr wiffahm leetahm
 irr wehrâ leekams, ko winsch darbojees, Kristus wal
 stibu isplesdams. Tik ko winsch, kas zittkabrt tohs
 kristigus laudis pats bija nihdejis, eeksch Damastus
 bija tizzis kristihts, tad jau zehlahs un eeksch Zuhdu
 fohlahm sluddinaja un mahzija, ka Jesus effoht tas
 Messias, ko winni gaidijuschî. Drihs pehz tam winsch
 ar Barnabafu fawu pirnu zellu usnehmahs un gabje
 pahr to fallu Zihpern us Mafshias. Schinni zellâ
 winsch tohs Zuhdus par tik nikneem un zeetsirdigeem
 zilwekeem atsinne, ka winsch teem apleezinaja, us preek
 schu winsch fewischki tik pee teem paganeem eekchoht
 un scheem to wehsti tahs muhschigas dshwoschanas
 atneffichohht, ko Zuhdi atmette. To laiku tee Zuhdi
 pehz tizzibas fewischki schlihrchs diwds pulks: tee
 Wariseeri un tee Sadduzeeri (weens treschajs pulks,
 ko nosauze tohs Effeerus, ne schkeetahs leels bijis).
 Tee Wariseeri zeeti turrejahs pehz teem ahriigeem lik
 kumeem eeksch Mohsufa bauflibas, bet wehl wairak
 pehz tahm zilweku isdohmaschanahm, kas ar laiku tai
 bauflibaî bija peejaufschahs. Dshwoja gan pehz
 Zuhdu tizzibas, bet leelijahs neganti ar fawu ahriigu
 taisnibu un tapehz arri ne warreja panest ta ewange

liuma mahzibu, kas pahrt wiffahm leetahm praffa, lai zilweks pafemmojahs. Tee Sadduzeeri bija netizzigi zilweki, kas tik to atsinne par pateesu, ko winni warreja redseht un fapraft. Winneem tadeht arri ne warreja patikt Kristus mahziba, kas wiffuwairak praffa, lai dsennamees pehz neredsamahm mantahm. Abbi, tee Wariseeri ta patt, ka tee Sadduzeeri, fanahze eeksch ta, ka winni ne mas ne gribbeja dsirdeht no tahdahm mahzibahm, kas, ka ta kristiga tizziba, praffa, lai zilweks sawa sirdsprahda pa wiffam atjaunojahs un few paschu aisleeds; pukkodami us skaidraku Deewa:atsihfchanu, winni to kristigu tizzibu glusch, nosmahdeja. Tahda lepniba, sinnams, pee paganeem ne atraddahs, tapehz Pahwutam pee winneem arri lehtaki ne ka pee Zuhdeem nahzahs, to ewangeliumu mahziht. Leels leels pulks no winneem peegreesahs un drihs eeksch wiffahm pilssehtahm isdewahs, kristigas draudses uszelt. Deews to brihd' arri paganu sirdis jau daschfahrtigi bija fataisijis us jaunu labbaku atsihfchanu un Deewa:kalposchanu. Dauds laudis jau bija peekuffufchi, deewekteem kalpoht, jo fahze manniht, ka tahdus tizzoht, bija peewihlufchees; paschi winnu wiffgudraki wihti ar wiffahm sawahm isdohmaschanahm ne bija ktuufchi pee kahdas skaidras un drohschas tizzibas, jo winneem peetruhke Deewa parahdischanas. Zaur wezzwezzahm fluddinaschanahm, ko zittas paganu tautas wehl glabbaja, to laiku wiffapfahrt dauds dwehfeles bija mohduschahs, zerreht, ka wiffahm tautahm drihs glahbejs nahkschoht, pafaulei jaunu tizzibu atnest un zilwekeem atkal tahdu laimi fagahdaht, kahdu tee wiffpirmos laikos baudijufchi. Bet sinnams, kas teem Zuhdeem palikke par apgrehzibu, tas arri paganeem zittadi ne warreja isliktees, ne ka par gekkibu; prohti schi siina: ka wiffai pafaulei laime tik zaur weenu krusstafistu un nomirruschu warroht nahkt. Tapehz arri tik pa weeneem no paganeem nahze, usnemtees eeksch Kristu tizzeht; zik bija islassiti us muhschigu dsihwofchanu.

Arri ohtru un treschu reisi eedams us Mass: Ahlias un Greekeru semmi, Pahwuls dauds paganus peegreese kristigai tizzibai. Ezehle jaunus draudses eeksch Wihlippeem, Tessalonika, Berroas, Ateenas, Korintes, Ewesus, Troas, Miletos. Beidsamu reisi eedams us Jerusalemi, winsch schinni pilssehta nahze zeetumâ, dshwoja diwôs gaddôs arri eeksch Kesarias zeetumâ, un no turrenes pahr tahm fallahm Kretas un Melites (to muhsu laikôs sauze: Malta) tikke wests us Rohmu, 20tâ gaddâ pehz sawas kristibas.

Tanni laikâ Rohma bija patte pirma pilssehta pa faulê, un brihnum leela un plascha. Appaksch Rohmas waldischanas stahweja tahs jaukakas un baggatakas semmes, tâ patt eeksch Eiropas, kâ eeksch Seemet: Ahfrikas un eeksch Ahsies pa wakkara puffi. Eeksch Rohmas, kas us septin kalneem usbuhweta, effoht, kâ stahsta, lihds 300000 zilweki dshwojuschi. Winnai 34 wahrti bija, 424 eelas, 46000 nammi, kas sawrup stahweja, 1780 pillis, no kurrahm ta keisera Nero pils bija ta wiffbrangaka. Deewektu basnizas atraddahs eeksch Rohmas wairak kâ 400; ta wiffbrangaka stahweja tai weetâ, ko sauze: Kapitol. Schinni basnizâ bija ruhmes preeksch warren' leela pulka tauschu, un winnu ispuschloht un isgresnoht, effoht 7 milionus dahlderus tehrejuschi. Schai leelâ brangâ un lepnâ pilssehtâ, us kurren Pahwuta firds jau dauds gaddus bija neffusees (Apust. darb. 19, 21. Reem. 15, 23.), winsch nu nabbaga zeetumneeks ee: eet. Ko winsch nu gan buhs dohmajis, schahs pillis, schahs elku basnizas, schohs lepnus un fabrigus laudis usffattoht? Nabbags un wahjsch winsch te eenahk, bet tatschu prahts winnam gan stahw us to, wissu pilssehtu uswarreht. Teescham, kahro to darriht Jesum par ihpaschumu, un apsinnahs, ka woi agraki woi wehlaiki laimigi isdohschotees. Rohmas lepni rahtskungi welkabs tam nabbaga teltustaisitajam garram, un winnam ne mas ne usffatta, ne nojehgdami, ka winsch no ta wihra effoht subthits,

Kurra wahrds pehz pahri simts gaddeem wissu pasauli pildischoht un preeksch ka wisseem deeweekteem eeksch Rohmas wehl buhschoht ja kriht pihschids.

Pahwuls dabbuja brihw, few eeksch Rohmas pilssehtas kahdu istabu ihreht, un tur us sawu rohku dsihwoht, kamehr eeksch winna teefas leetas flaidrs spreedums nahkschoht, bet winnam bes mitteschanas bija jastahw appaksch kahda karrawihra, kas winnu fargaja, un ar ko winsch kohpa ar kehdi bija peeflehgts. Bet schis winnam ne mas ne leedse, sawu Apustuta ammatu, kaut gan dselses, tatschu drohschi ar wahrdeem un raksteem isdarriht. Lihds pascha keisera pilli atskanneja walloda pahr tahm mahzibahm, ko winsch sawa kluffa zeetuma fluddinaja, un daschi no keisera pilskaidim zaur Deewa schehlastibu tikke peegreesti pee to pulzinu Jesus mahzektu eeksch Rohmas. Ja winnam te buhtu bijis brihw apfahrt staigagt, tad lais kam winnam drihs arri buhtu aisleegusch, tik drohschi mahzigt; bet nu winnam bes bailehm petahwe runnaht, zil griiboht; jo no ta nabbaga wihr eeksch zeetuma ne weens ne bihjahs.

Kad nu Pahnwuls diwus gaddus eeksch Rohmas bijis zeetuma, un pascha keisera preekscha aisbidinajees, tad winnu atlaide par brihwu; bet ka? to mehs ne sunnam. Nu gan sawu zektu buhs usnehmees us Spaneru semmi, kurp jau senn bija dohmajis eet (Reem. 15, 23). To mums irr stahstijis weens no Apustuta Pehtera mahzekteem, wahrda Klemens no Rohmas. Utraddahs arri ohtra gaddu simteni jau labbi leels pulks kristitu zilweku eeksch Spaneru semmes. No turrenes Pahnwuls, atpakkat eedams, nahze us to fallu Kreta, kur winsch sawu darba beedri Titus likke palikt, ka schis tur eeksch tahm jaunahm kristigahm draudsehm wissu eetaisitu un fagahdatu, kas wajadseja (Tit. 1, 5). Pehzlaika mehs winnu useemam eeksch Nikopolis pee Illiries semmes rohbescheem, kur winsch jau agraki to ewangeliumu bija fluddinajis

(Reem. 15, 17-19); un beidsobt winsch atkal nahje us Rohmu, no kurrenes winsch sawam draugam Timote üsam to ohtru grahmatu rakstija, un fur, kà wezzi stabsti fluddina, tas keisers Nero winnam arsohbinu likke galwu nozirst (67tâ gaddâ pehz Kristus peedsimschanas). — Kur winsch pats ne warreja peesfluht, woi ilgaki palikt, tur winsch sawâ weetâ eezehle zittus wihrus (Apust. darb. 14, 23), kurreem winsch papreeksch wiffas waijadsigas leetas gruncigi bija eemahzijis. Zuhš gan jau pasibsteet tohs Deewa wihrus Barnabas, Silas, Markus, Luktas, Timote üs, Titus un wehl zittus. Us tahdu wihšschis leels Apustuls, brihscheem eeksch Antiökies, brihscheem eeksch Ewesus, zittu reis eeksch Korintes, un zittu reis eeksch Rohmas dühwodams, bes mitteschanas publejahs to Deewa sehflu arri tannis pilssehtas un semmēs wiffapfahrt isseht, tã ka winsch, tã falkoh, teem zitteem Apustuteem blakkam, pehz skaidras pateesibas warreja teikt: nes esmu wairak strahdajis, ne kã tee wiffi (1 Kor. 15, 10).

Un tok arri schee pa to laiku rohkas ne buhs liktuschi flehpi. Lai nu gan swehti raksti mums no winnu darbeem ne tik dauds un tik plaschas sinnas fluddina, kã no Pahwuta strahdaschanas, tatschu winni to gohdu gan buhs pelnijuschi, ka mehš tã wehl weenreis pehz winneem skattamees. — Pehteri sawâ laikã tas Kungs Jesus bija isredsejis, lai tã patt Zuhdu kã paganu starpã eefahrtu to preezas mahzibu fluddinabt, un kamehr tee Apustuti wehl bija Jerusalemê, tamehr winsch arri pats pirmajs pee wahrda bija. Pehz laikã winsch mahzija teem Zuhdeem, kas pa Sibiries un Mas-Ahñes semmi bija isklibdusch. Tad winsch arri kahdu brihdi bija eeksch wezzas Babilon-pilssehtas, fur deesgan leela fristiga draudse ap winnu sapulzejahs. Beidsobt, kã stabsta, winsch effobt nahjis us Rohmu un tur tizzis peenaglohts pee frusta stabba. — Jehkabs, Zebedejusa dehs, kã jums jau sinnam,

eeksch Jerusalemes us Erodua pawehleschanu ar soh; benu tikke nokauts (Apust. darb. 12, 12c.). Zehkabs, tas jaunakajs, arri weens no teem 12 Apustuteem, effoht, ka teiz, fewischki Spaneru semmè strahdajis; bet skaidras sinuas pahre winnu meh's ne kahdas ne warram panahkt, je tahs wezzas grahmatas, fur tahdas warretu atrast, tohs stahstus no winna fajauz ar teem no weena trescha Zehkaba, kas ap to laik' gan bistaps eeksch Jerusalemes bijis, tatschu ne no teem 12; bet Jesus pascha brahlis. Schis irr tas, pahre komums Pahwuls (1 Kor. 15, 7. Gal. 2, 9) un ta Apustutu darbu grahmata daschàs weetas stahsta; un arri tas, kas to Zehkaba grahmatu jaunà testamentè rakstijis, tà ka winna meefigs brahlis Zuhdas to Zuhdafa grahmatu. Jesus pascha brahlis buhdams, winsch pee tahm kristigahm draudsehm stahweja leelà gohdà, un winnu atsinne par »basnizas pihlari«; tà patt winnu arri nosauze ar to gohdawahrdu: »tas taisnajs«. 33 gaddus tai kristigal draudsei eeksch Jerusalemes par preekshneeku bijis, winsch tur patt nomirre, fawu dsh; wibu preeksh kristigas tizzibas nodohdams. — Pahre to Apustutu Andreiju stahsta, ka winsch tannis semmès ap melnu juhru to kristigu mahzibu effoht flud dinajis un gallà eeksch Pahtras pilssehtas Akahjas walsti to kruusta-nahwi iszeetis. — Tas Apustuls Wilhps, — tà wezzas sinuas stahsta, — effoht mahzijis eeksch Zihries un Wrihgies semmè un firmà wezzumà nomirris eeksch Iheropolis-pilssehtas. — Bartolomeüs un Tohmas effoht to sinnu pahre Kristu aisneffuschi us Indijeru semmi: tà arri stahsta; bet ko ihsti sinnam, irr tas, ka wehl taggad eeksch Indijes, ihpaschi pa to juhmallu, kam wahrds: Malabar, atrohдахs leelas kristigas draudses, kas pehz Tohmasa wahrda nosauzajs un leelajs, ka winnas no paschu Apustutu laikeem. — Rà Matteüsam, Sihmanam no Rahnas, Zuhdafam Taddeüsam un Martihfam effoht klahjees un ko tee strahdajuschi,

pahr to ir ne weenu paschu ffaidru sinnu ne warram fluddinabt; bet tik dauds gan drohschi tiggam, ka ik wrens no winneem pehz sawa spehka tai Jesus paweh leschanai buhs paklausijis, ko dewis, fazzidams: »Eita pa wissu pasauli un fluddinajeet to preezas mahzibu wisseem laudim.«

Diwi no Apustulu darba-beedreem, Markus un Lufkas, eeksch saweem raksteem mums irr stahstijusch, ka effoht gabjis ar Jesu un ko winsch pa sawu muhschu darrijis. Matteus, ta Kunga Apustuls, jau preeksch winneem un Jahnis drihs pehz winneem lihdsigus stahstus irr usrakstijis. Kad tee Apustuli ferwischki dauds pahr Kristu un wiina schehligeem darbeem sawos spreddiks fluddinaja, tad sinnams Zuhdi un pagani, kas ne eeksch Zuhdu semmes dsihwoja, sahje waijaht: kas tad schis Jesus effoht bijis? kur un kad winsch dsihwojis un ko winsch tad ihsten darrijis? — Winni sahje wehleht: ak faut jel weens mums ffaidri un weenteesigi stahstitu, ka tas ar wiinu ihsten bijis, kahdus brinnumus un zittus darbus winsch padarrijis un t. j. pr. — Ta tad nu Matteus, no swehta garra dsihets, usrakstija, ko pats bija redsejis un dsirdejis; ta arri Markus un Lufkas, no ta pascha garra flubbinati, atkal usrakstija, ko wiini no ta Kunga Apustuteem bija isklausijusch; pirmajs sawus stahstus rakstijis laikam teem kristigeem laudim eeksch Rohmas par labbu, ohtrais preeksch kahda wihra, Teowils wahrda. Bet to warram fazzibt, ka schee swehti raksti wissi dauds tuhstoscheem kristigeem zilweekeem wissos laikos un wissos weetas effoht par mahzibu un par eepreezinaschanu, jo tee wissi teescham ne sinnatu, kur dabbuht kahdu drohschu un ffaidru sinnu pahr Jesu, ja tee mihti preezas mahzitaji to ne buhtu tik gaischi usrakstijusch. Tas pats Teowils, kam par labbu Lufkas sawu ewangeliumu usrakstijis, tas arri labprahht gribbeja sinnabt, ka pehzlaika, kad Jesus jau bija paangstinabts debbefis, effoht gabjis ar to

kristigu tizzibu; tapeh; Luhs kas preeksch winna arri sawu ohtru grahmata farakstija, kam wahrds: Apustutu darbi un kas lihds schal deenai ne isffaitami dauds kristigas dwehseles eelihgsmojuse un stiprinajuse.

Tahm kristigahm draudsehm, pah; kurrahm mums schi Apustutu darbu grahmata stabsta, ka Apustuti paschi un sewischki Pahwuls winnas salassijuschi un uszehluschi, tahm nu gan gauschi buhtu patizzis un arri teescham ittin par labbu bijis, kad tee Apustuti ar ween pee winnahm buhtu palikkuschi, bet tas ne ka ne warreja buht, jo jau wairak draudschu bija, ne ka Apustutu. Pahwutam retti kahda weeta wairak wallas bija, ne ka dehsst; tad winnam jau bija dohteess probjam un to jaunu dehssti atstah, ko nikns gais un wehtra drihs warreja isnihzinah. Winsch arri ne wissur ta ka eeksch Korintes atradde weenu mudru Apollufu, kas gabdaja schohs dehsstus flazzinah (1 Kor. 3, 6). Michtam dahrsneekam firds tapeh; behdajahs, ka zitti winna dehssti woi ne augtu lihki, woi ne tiktu zaur wehtru pa wissam ispohtiti. Tadeht arri no tahfuma labprah; gribbeja palihdseht, ka tee pa reisi augtu un jo deenas jo wairak stiprinatohs. Tahda prah;ta winsch daschahm draudsehm un dascheem zilweeem rakstija sawas grahmatas, ar kurrahm winsch no tahs baggaribas sawas atsihschanas winneem tahs waijadsigas mahzibas isballija, un winnus pamahzija, lai jel fargatohs no leekahm mahzibahm un wisseem maldameem zelleem, un dohtohs stipri tizzeht un arri eeksch kahrdinaschanahm pastahweht. Zuh; gan jau pasihsteet ta patt tahs grahmatas, ko winsch tahm draudsehm eeksch Rohmas un eeksch Korintes, eeksch Galahzies un eeksch Ewesus, eeksch Wislippeem, Koloffes un Tessalonikes rakstijis, ka arri tahs, ko winsch Timoteufam, Titufam un Wilemonam irr subtijis, un to, ko rakstijis sewischki preeksch Ebreereem, bet kas ta patt ka winna zittas grahmatas arri mums kristigeem laudim wisseem par labbu nah;. Tahda pascha

padomâ arri Pehlers, Zahnis, Zehkabs un Judas sawas gramatas irr rakstijuschi preeksch tahm kristigahm draudsehm, kas Zuhdôs un Greekerôs atraddahs. Beidsoht schahm gramatahm arri wehl Zahna paradischanas gramata tikke peelikta, kurrâ Deems teem kristigeem laudim wiffôs laikôs un seewischki teem pastarâ laikâ skaidri parabda, ko winsch pahr wissu pasauli irr nospreedis. Un tâ gan ne us reis, bet ar laiku tahs jaunâs testamentes jeb derribas gramatas tikke faliktas. Kad Apustuti wehl bija pasaulê, tad gan drikketas gramatas wehl ne atraddahs; kristigi lautini tik norakstija brihscheem weenu, brihscheem ohtru no teem rakstugabbaleem un tad suhtija aplahrt, lai arri zitti dabbutu lassihht. Us tahdu wihsî to gramatu, kas Koloffereem bija rakstita, arri suhtija Laodikeeru draudsei (Kol. 4, 16); bet kad pirmu reis jaunâs testamentes gramatas falikke wiffas kohpâ woi farakstija eeksch weenas paschas gramatas, tad wairs ne weens no Apustuteem bija dsihws.

Kamehr schee Deewa wihsî wehl bija pasaulê, tamehr tahs kristigas draudses winnus arri zeenija un eeksch tizzibas leetahm us winneem patahwahs. Kad kahds strihdinsch pee tahm zehlahs, tad arween' winnus luhdse, lai salihdjina un nospreesch. Tâ gaddijahs winnu laikâ, ka draudses sahze prahtâ schaubitees, woi ne arri teem kristiteem laudim, kas zittkahrt paganu tizzibâ bijuschi, waijadsetu tâ patt liktees apgraisitees un wehl zittus Zuhdu tizzibas likkumus turreht, kâ tok pee teem atraddahs, kas no Zuhdu tizzibas bija eegahjuschi kristigâ. Suhtija pee teem Apustuteem eeksch Jerusalemes un likke winnus pahr to waijaht, bet tee atbildeja: Nê! — To laik' arri mas ko sinnaja no teem daschadeem gohdeem un ammateem mahzitaju un basnizaslungu kahrtâ; bet tatschu jau bes teem Apustuteem arri bija diakoni (jeb palihgi), wkhrischki un seewischki, kam peenahjahs gahdaht pahr nabbargeem un flimneekeem; tad arri bija zitti, ko to brihdi

nosauze par ewangeliste em jeb preežas mah-
 zitaje em; un schiee gabje apkahrt, no pilssehtas us
 pilssehtu, to ewangeliumu fluddinaht, jaunās drau-
 dses eezelt un tahs jau eezeltas pahrraudsiht. Zitti
 atkal bija tee, fo nosauze par ganneem un mah-
 zitaje em (Ewes. 4, 11); schiee sawās weetās palikke
 un bija tee ihstēni draudschu mahzitaji un dwehseku
 ganni. Eeksch jaunās testamentes winnus arri dehweja
 par biskapeem (draudschu usraugeem, sinnahtnees-
 keem) jeb arri par draudschu wezzaje em; jo schiee
 abbi gohda: wahrdi wehl Apustulu laikā bija ween lihds,
 un tik pehzlaikā palikke zitta leeta: biskapi un drau-
 dschu wezzaji. Bet bija to brihd' arri wifs mahzitaju
 ammatš un fahrtā ne tā no zittahm fahrtahm un am-
 mateem atschkirts, kā pehzak notikke; jo daschreis gad-
 dijahs, ka eeksch tahm kristigahm draudsehm sawadas
 garra dahwanas parahdijahs, fewischki ta dahwana
 tahs pasluddinaschanas, prohti: tas spehks, no swehta
 garra dsihts, fluddinaht Deewa wahrduš, arri tahduš
 pahv nahkamahm leetahm. Schohs wihrus, kam schi
 dahwana bija, nosauze par praweefcheem (Apust.
 darb. 13, 1. 1 Kor. 14, 1). Tahdas dahwanas: ap-
 flehptas leetas darriht sinnamas, sweschas wallo-
 das runnaht, flinneekus dseedinaht, brihnumus darriht un
 t. j. pr. (1 Kor. 12, 8-10) beesi atraddahs eeksch tahm
 pirmahm kristigahm draudsehm, fewischki pee tahs
 eeksch Korintes, un sinnamas, tas us to peepalihdseja,
 ka Zuhdi tā part kā pagani tai kristigai tizzibai pee-
 greese azzis un firidi. Bet arri tahm kristigahm drau-
 dsehm paschahm lohti waijadseja, ka Deews winnu
 tizzibu wehl us tahdu sawadu wihsē apstiprinaja, un
 prohti jo wairak, jo ihfak tas laikš bija, kur win-
 nahm no ahrenes meeru laide, stiprinatees un pee-
 augt. Jo wehl 65 gaddi ne bija pagahjuschi pehz
 Kristus peedsimschanas, tad jau pagani sahze tohs kri-
 stigus laudis waijah, un tā winnus waijaja, lihds
 300 gaddi bija pagahjuschi. Tahs wezzas sinnu grah-

matas inums fewischki statsta pah: 10 leelahm wai-
jafchanahm.

Da pirma leela waijafchana no paganu puffes-
tahm kristigahm draudsehm zehlahs paschâ paganu
widdû, eeksch Rohmas pilssehtas, tik fo Apustuls
Pahwuls no turrenes bija aisreisojis. Deewa laime,
ka ne agraki; jo zittadi schis Deewa wihrs ne wehl
pahri gaddu preeksch tahm draudsehm buhtu warre-
jis darbotees. Tas Keisers Nero, negants, besdee-
wigs zilweks, kas sawu skohlmeisteri, sawu mahti un
sawu seewu bija lizzis nonahweht, tas, weenâ gabbalâ
eeksch meefas kahribahm dschwodams, eefahkumâ mas
behdaja un sinnaja pah: teem kristigeem laudim; bet
drihs winsch arri mekleja remeslu, winnu affinis is-
leet. Jo winsch bija tohti lepns un kahrigs pehz leela
gohda. Tapehz winnam arri wezza Rohmas pilsseha
bija pah:mejauka, un gribbedams jaunu brangaku us-
buhweht, likke wezzu eededsinahr. Septin zauras dee-
nas degge pilssehta, kamehr dauds wairak kâ pufse lihds
ar wisseem saweem nammeem, elku basnijahm, pillim,
gohda-stabbeem un zittahm baggatibahm bija pelnu pel-
nôs. Warr gan dohmaht, ka eedschwotaji gauschi fa-
skaitahs, kad sahje daudsinahr, Keisers pats effoht paweh-
lejis, ugguni peelikt winnu nammeem. Bet schis
swehrs, gribbedams tauschu dufmibu no few nogreest,
teize: tee kristigi laudis scho nedarbu effoht padarrju-
schi. Nu uskritte scheem no mallu mallahm. Eeschue
winnaus eeksch maifeem, fo isbahse ar pakulahm, un no
ahrenes aplehje ar pikki, tad winnaus eerakke semmê,
kâ stabbus, un no augschenes eededsinaja, lai tee tâ,
pa garrahm reisehm eestahditi, spihdoht kâ gohda swez-
zes un kâ deggofchas darwas muzzas, kad tee pagani
pa naktim danzoja un spehleja. Zitti tikke eeschuhti
eeksch swehru ahdahm un teem paganeem par kumme-
dianu no funneem saplehsti gabbalôs. Wehl zitti eeksch
Keisera dahrseem reisu reisehm tikke peenagloti pee-
krusteem, woi ar zittahm lihdsigahm breefmigahm moh-

fahm nonahweti. Mass pulzinsch kristigu tauschu wehl tur fluffibâ atlikke; un schohs laikam apmeerinacht un stiprinacht, nahze Pahwuls ohtru reisi us Rohmu, bet tur winnam drihs gaddijahs, Kristum, sawam Rungam, par gohdu sawu dshwibu nodoh.

Lik ko eeksch Rohmas eefahje tohs kristigus tausdis waijacht, tad arri eeksch Jerusalemes Kristus eenaidneeki atkal zehlahs, un tur tam bislapam Jehkabam, Jesus pascha brahtam uskritte. Wedde winnu preeksch to augstu teesu, un kad tur drohschi apleezinaja, ka Jesus fehshocht pee Jehwa labbas rohkas un nahkschocht us debbesu padebbescheem, tad winnu nogruhde no behnina un winnu mehtaja ar almineem. Ar stipru balsi winsch wehl fauze: »Jehws, peedohdi teem; jo winni ne sinn, ko winni darra!« Ar rungu winnam siddami us galwu, tee winnu pa wissam nobeidse. Wet schis arri bija weens no teem pehdigeem warrasdarbeem, ko tee Juhdi prett kristigeem laudim padarrija; jo jau ta gruhtha sohdbiba bija kahjâs, ko Jesus (Luhf. 19, 43. 44) winneem bija pasluddinajis. Juhdi jau no pirma galla Reemeru waldischanai bija steepuschees pretti, un kad nu tas pehdigajs Reemeru semmessohgis Gessius Florus winneem juhgu jo deenas pataisija jo gruhthaku, tad beidsoht dumpis zehlahs un pahrnehme, ka ugguns wehtras laikâ ruggajus, drihs wissu Juhdu tautu. Wissas sihmes, ar kurrhm Deews schehligi winnus bija gribbejis mohdinacht us to weenigu waijadfigu leetu, winni bija laiduschî pahrgalwu, jo sawâ eenaidâ prett Reemereem winni bija kâ agli un ahrprahtâ. Lik tee kristiti laudis eeksch Jerusalemes, Jesus pamahzifchanas (Luhf. 21, 20) peeminnedami, dewahs ahtrumâ prohjam no turrenes. Zitteem no winneemfehniusch Agrippa to masu pilsfehtu Pella, winn' puffe Gardana, eerahdija par mahjas weetu; zitti laikam zittur buhs glahbuschees, jo to laik' jau kristitu zilweku tur tik leels pulks atraddahs, ka ne wisseem eeksch masas pilsfehtas ruhme buhs

bijuse. Reemeru karras leelskungs Wespasians
 nahze ar sawu karraspehku preeksch Jerusalemes un to
 apstahje, un kad wunsch pats tikke eezelts par Ree-
 meru keiseru; tad winna dehls Titus usnehmahs
 scho pilssehtu apsehst. Ak, un zik stipra winna bija
 usbuhweta: ar kahdeem muhreem un ar kahdu zik-
 kadelli! Da tam arri pasaul' leels pulks lauschu bija
 eekschâ. Zo tanni paschâ laikâ, kad Titus ar sawu
 lehgeri pilssehtu apwehse, gaddijahs Zuhdeem sa-
 was leelbeenas, un, ka tur jau us leeleem swehtkeem
 eerasts, bija neisskaitami dauds zilweki no wissahm
 mallahm fanahkuschi. Mums wez wezza grahmata
 rohkâ, ko weens Zuhdu wihrs, Josefus wahrdâ, pahr
 to irr farakstijis, kâ Zuhdeem wezzôs laikôs effoht
 klahjees, un schi grahmata stahsta, ka tanni brihdi
 drihs wissa Zuhdu tauta, wairak ne kâ pussohtrs mil-
 lions zilweku, tur itt kâ zeetumâ effoht bijuse eeflehgtâ.
 Un tâ nu leelai Jerusalemei pastara stunda bija nah-
 kuse: schai pilssehtai, kas gan pahr wissahm zittahm
 pilssehtahm pasaulê wehrtê, ka to wehrâ leekam, kas
 tur notizzis. Kad Abraâms sawu dehlu Isaâku grib
 beja uppureht, tad tas Morijakalns, kur pehzak to
 leelu basnizu usbuhweja, wehl bija tuksha weeta un
 arri tam apkahrt ihsten ne kas ne bija. Tik pehzlaikâ,
 kad Israëliteri no Egiptes semmes nahze, tad jau
 kahda pilssehta tai kalnâ stahweja, un tikke, kad wissu
 semmi Israëliteru ziltim isdallija, abbahm ziltim Juda
 un Benjamin peeschkirta. Sadedsinaja winnu, bet
 pehz tee Zebusiteri winnu atkal usbuhweja un ar muh-
 reem tâ apzeetinaja, ka sawâ lepnâ prahtâ dohmaja:
 akli un tislî winnu prett Dahwidu warretu aisstah-
 weht. Bet schis winnu tok uswarreja un to Zianas
 pilli few ischkihre par sawu mahjas pilssehtu. Ka-
 mehr Dahwids un winna dehls Salamans wal-
 dija, tamehr Jerusaleme stahweja sawâ wiffleelakâ
 gohdâ, un winnas baggatiba bija tik leela, ka winnas
 eedsihwotaji sudrabu ne turreja augstakâ wehrtê, ne

kâ tohs bruggu afminus us eelahm. Salaman's
 winnai dewe to wiffleelaku glihtumu, to jauku Deewa
 nammu, kurrea muhrus un brangumu to laif' wiffa pa-
 faule apbrihnoja. Bet Nebukadnezars ispohtija
 ne ween scho brangu basnizu, bet arri wiffu pilssehtu.
 Kaut nu gan Zuhdi, zit no Babilones zeetuma pah-
 nahkuschî, ar behdigahm sirdim to atkal sahze usbuh-
 weht, tatschu wifs tas bija ne kas prett to wezzu bran-
 gumu. Atkal jauna nelaimenahze pahrpilssehtu un bas-
 nizu tanni laikâ, kad tee Makabeeri dshwoja, kas
 zaur sawu sirds drohschibu ar Deewa palihgu wehl pa-
 darrisa, ka ne tikke pa wiffam ispohtita. Erodes,
 tas leelajs, usbuhweja to basnizu drihs pa wiffam
 no jauna un winnu isgresnoja, naudas ne mas ne scheh-
 lodams. Kad Kristus schinni Deewa nammâ sahze
 mahzih, tad winni jau 46 gaddus pee ta bija buh-
 wejuschî un wehl buhweja, kamehr tahs sohdbas dee-
 nas jau preeksch durwim bija. Ar tahdu ilgu buhwe-
 schanu tee winnu nu gan wehl par brangu ehku un
 brihnuma sîhmi bija ustaisjuschî (Mark. 13, 1), pah-
 ko laudis pa wiffu pasauli sinnaja stahstih, un pah-
 ko arri Titus pars no sirds wehleja, lai to jel farga-
 soht ne ispohtitu. Bet Jesus wahrdi gahje spehkâ.
 No teem ne isstaitameem barreem, kas eeksch Jeru-
 salemes bija eeflehgti, gan palihdseja, ka pilssehtas
 muhri tik zeeti un winnas tohmi tik augsti bija! Ar
 scheem afmineem winni ne warreja usturretees, mai-
 ses jau drihs sahze peetruhkt, un beidsiht tihrajs bads
 pah winneem nahze. Uk tawas breefmas! daschâ
 weetâ ehde zilweku galku un dsehre zilweku affinis.
 Salka pah feewahm, kas sawus paschus behrnus
 effoht nokahwuschas un apehduschas; stahsta arri, ka
 zitti laudis eerihjuschî lohpu ahdu, pelles, schurkas
 u. t. j. pr. Pa tam arri pilssehtas eedshwotaji paschi
 sawâ starpâ karrosahs un zits zittu lihds affininim wai-
 saja. Schkeet, ka Zuhdi wehl paschi ar saweem dar-
 beem preeksch wiffas pasfaules effoht gribbejuschî pa-

rahðigt, ka wianni to Deewa fohðibu, kas wiinneem usnahje, teescham pilnigi bija nopelnijuschi. Bija gan breefmigi apgrehkojuschees, bet tikke arri breefmigi fohðiti. Beidsoht Reemeru karraspehks eelausijahs pilsfehã un bes schehloschanas zirte semmê wissu, kas ween pretti turrejahs; eededsinaja tihschã prahtã to basnizu, kaut gan Titus to zeeti bija aisleedsis, nu ne akmins ne palikke us akminu. Wissu Jerusalemi ispohstija, 97,000 Zuhdus aiswedde wangõs un 1,000,000 zilweki pa aplehgereschanas deenahm sawu gallu bija atradduschí.

Tahds bija tas gals schai leelai pilsfehã, ko, kaut gan taggad tohti wahju un noschelojamu, tatschu Urahberi wehl nosauz: to swehtu pilsfehã. Un tik ko schi pilsfehã bija pohstã, arri Zuhdu walstiba un deewa-kalposchana bija gallã. Preeksch kristigas tizzibas tas nu gan flikti ne bija. Nahje zaur to gaismã, ka wiinnai, kaut gan ta no Zuhdu tizzibas bija zehlusfees, tatschu sawa pascha sakne bija, un tã notikke, ka nu arri zittas tautas jo deenas jo labbaki mahzijahs, tohs kristigus laudis no teem Zuhdeem ischkit; un sunnams, tas teem kristigeem par labbu nahje. Arri patte kristiga tizziba nu sahje wehl wairak schlichstitees no Zuhdisseem eeraddumeem, kas pee dascheem zilwekeem tik tapeh; wehl spehã un gohdã stahweja, ka tee no masahm deenahm tohs bija zeenijuschi, un kas tatschu tizzibai spehku panehme. Ja Jerusalem buhtu pastahwejuse sawã gohdibã, tad wiinna tai kristigai draudsei laikam buhtu palikkuse par widdu un pamattu; bet slawehts Deews! muhsu tizzibai, kas mahza Deewu peeluhgt garrã un pateesibã, neds Jerusalemes, neds Rohmes, neds zitta pamatta wajaga, ne kã ta, kas tai jau likis, prohti: Kristus.

Ihsti to ne weens ne sinn, woi wehl zits Apustuls, ne kã Jahnis, tanni laikã bija dsihws, kad Jerusalem gabje pohstã. Schis, kã schkeet, jau ihu laiku preeksch tam bija dewees us Ewesus, pilsfehã

eeksch Mas:Uhsias, no turrenes tahm kristigahm drau-
 dsehm wissapfahrt kâ Apustuls sawu gaismu list atspih-
 deht. Kad nu appaksch Keisera Domiziana no jauna
 sahje kristigus laudis waijah, ko pa to starpu tok
 30 gaddus bija laiduschis meerâ, tad arri Jahni aizi-
 naja Keisera preekschâ. Weens no teem wezzwezzeem
 basnizas, tehweem, ar wahrdu Tertullian, sawâ
 grahmatâ stahsta, ka Keisers effoht lizzis winnu eemest
 Karlâ eeksch werdoschas eljes, bet Jahnis tatschu spirgts
 un weffels atkal isnahzis abrà. Nu winnu fuhrtija us
 Patmos:fallu, Greekeru jubrà, un tur itt kâ zeetumâ
 turreja. Schè winsch sawu parahdischanas:grahmatu
 irr rakstijis.

Ap scho laiku arri notikke, ka Keisers Domi-
 zians likke isklaufinah, woi ne wehl kahdi behrnu
 behrni no Dahwida atrastohs; jo winsch bija dsir-
 dejis, ka weens no scheem palikschoh, wissahm wal-
 stibahm par Kehniu, un to winsch labprah, buhtu
 isdeldejis, ka winnam ne waijadsetu no ta bailotees.
 Wedde winnam preekschâ diwus behrnu behrnus no
 Judas, Jesus brahta. Bet kad schee sawas reppai-
 nas rohkas winnam rahdija, winnu pahleezinadami,
 ka winneem no saweem rohkas darbeem effoht jaus-
 turrahs, tad winsch tohs nizzinadams atlaide, un saz-
 zija: no tahdeem winnam bailles ne effoht. Beidsahs
 drihs arri tahs waijaschanas, zaur ko gan dauds kri-
 stigi laudis, wisswairak eeksch Mas:Uhsias, sawu gallu
 bija dabbujuschis, un raug, Keisers Domizians tikke
 nokauts.

Tad atlaide Jahni atkal par brihwu un winsch
 nahje atpakkat us Ewesus. Tè winsch sawu ewange-
 liumu un sawas 3 zittas grahmatinas rakstija, ko meh-
 arri jaunâ testamentê useemam, un kurrâ winsch da-
 schu wahrdu fluddinaja prett nepateeffigeem mahzita-
 jeem, kas tanni laikâ sawas leekas mahzibas mekleja
 Kristus tizzibai peejaukt. Winsch, kad wehl fimts
 gaddi pehz Kristus peedsimschanas pilni ne bija pagah-

jufchi, nomirre firmâ wezzumâ, kad wehl sawâs bei
 bsamâs muhscha deenâs weenâ gabbalâ bija pamahs
 zjis: »Behrnini, mihtojeet zits zittu.« Jhsa mahs
 ziba gan; bet tatschu kristigi laudis to nu jau 18 simts
 gaddus mahzahs un mahzahs, un wehl lihds schai stun-
 dai to naw ismahzijufchees.

Dhtra nodalka.

Râ kristiga tizziba, tahm waijaschanahm pretti,
 tatschu jau to lait' fluâ us zittahm semmehm
 un tur sahje saknotees.

Kad Apustulu laiks gahje us beigahm, tad Je-
 rusalem jau bija pohstâ; tomehr winnas sagrahdami
 muhri to fwehtu uggunt, fo tas Kungs tur bija ees
 bedsinajis, ne isdsehsufchi wis, bet wehl tâ krahwu-
 fchi, ka tas jo deenâs jo stipraki nehmahs leesmâs un
 dewe siltumu wiffahm mallahm tur apfahrt. Jo tee
 basnizas tehwi, fo Apustuli paschi few bija islassi-
 jufchi par beedreem, atsinne ar gohda prahtu, ka win-
 neem waijagoht to fwehtu darbu ta preeka-wehsta tur
 atkal usnemt, fur winnu preekschneeki, aiseedami no
 schahs pasaules, to bija likkufchi mallâ. Wehl atrad-
 dahs ne isskaitami dauds semmju, fur wehl pagani
 dsihwoja, un kurreu laukeem gan tadelt lohti waijadseja
 ar labbu fehflu apsehsteem kluht. Wehl ilgi Kristus
 mahzekteem ne bija palauts, sawâ darboschanâ stah-
 tees, un dusseht; nahzahs winneem no wiffas dweh-
 feles paklausiht, fo winnu Kungs un meisteris bija
 pawehlejis, fazzidams: »sluddinajeet to preezas mahs
 zibu wiffem laudim.« Sahje ar winnu darbeem
 arri pa ohtru un treschu simtu gabdu teescham labbi
 us preekschu; to gan warram manniht, tahs wezzas
 stahstu grahmatas lassohht. — Eeksch Juhdu sem-
 mes paschas arri pehz ta breefmiga karrawehl labbi
 leels pulks kristigu draudschu atraddahs, un schahm
 nu jo deenas wehl jo wairak Israelliteru eedewahs, no
 mannijufchi, ka lihds ar winnu basnizu arri wiffas

winnu schibdistas zerribas bija isbelbetas. Tā patt eeksch Tirusa, Sidhana un Damaskusa arri jau bija dauds kristigu zilweku, un ta draudse eeksch Antiofias wehl ilgi pastahweja sawâ pulkâ un spehkâ, kâ pa Apustutu laikeem. Bet arri eeksch zittahm semmehm tur apfahret, tuwumâ un tahlumâ, atskanneja jo deenas jo stipraka ta sinna pahr Kristu; jo ikkats zilweks, kas tikke kristihis, dsinnahs arri zitteem scho paschu mahzibu sluddinaht, un fur tik ween warredams, wiffas pafaules preekschâ leezinaht: kas tas tahds effoht, eeksch ko winsch tizzeja. Utraddahs wehl deesgan tahdu zilweku, kas usnehmahs wiffu muhschu eet apfahret no weenas paganu tautas us ohtru, winnahm sluddinaht to preezas mahzibu, mekleht winnas peegreest pee kristigas tizzibas, lai tuwu un tahlu ta Kunga spehkam un gohdam jauni zelli tiktu useeti un fataisiti. — Us Egipteru semmi, un sewischki us Aleksandrias pilsfehtu, fur dauds Juhdu dsihwoja, kristiga tizziba jau agri bija nahkuse, un no turrenes pahri pahr farkanu juhru ktuise us Urahberu semmi, fur jau tas Apustuls Pawuls daschu sehklas graudiau bija issehjis, — un tã jo prohjam us Indijeru semmi. Us kahdu wishi kristiga tizziba nahkuse us Perseru semmi, to ne sinnam wis, bet gan to, ka tur jau treschâ gaddu finteni dauds kristitu zilweku dsihwoja. To turpretti wezzas stahstu grahmatas jo plaschi mums sluddina, us kahdu wishi effoht gabbijees, ka Dbehrieru tauta, kas to laik tanni semmê dsihwoja, ko taggab nosauz par Gruhies semmi, un kas Kreemu keisera walsti atrohdahs pa deenas widdus puffi, peenehme kristigu tizzibu. Tur, kâ stahsta, weena kristiga seewa bija wangôs. Kahdu reis winnas kungu behrns palikke gauschi slims, winna peeluhdse Deewu Jesus wahrda, un behrns palikke weffels. Arri tahs semmes kehnieneene grubtâ slimmibâ gullejuse, atspirgahs, kâ teize, zaur schahs kristigas kalpones luhgschanu. Kad nu zittu reis keh-

ninsch pats, medbidams nahze leelâ likstâ, tad atgah-
 dasahs kristitu zilweku Deewa, peeluhdse to, lai win-
 nam jel palihbs; un raug', teescham tikke isglahbts,
 likkabs kristicees, un mahzija kristigu tizzibu pats ne
 ween sawai kehniweenei, bet arri saweem appakschnee-
 keem, kamehr mahzitaji no Rohmas atnahze. Tas no-
 tikke starp teem gaddeem 320 un 330. — Eeksch Mas:
 Ahfias, bet sewischki eeksch Zonies, un Wrihgies,
 semmes to laik' tahs kristigas tizzibas stipraka fakne
 bija, un kad tikween mas gaddu pehz Apustula Zahna
 mirshanas bija pagahjuschi, tad jau weens no gub-
 bernatoreem tanni mallâ sawâ grahmatâ vakstija ta:
 »Wissapfahret schinni semmè to elka deewu basnigas
 un altari irr atstahri, un mas ween to kauschu, kas teem
 preestereem sawas uppuru-dahwanas atness. Paschâ
 scha pirma laikâ gallâ, kad tee basnigas rehwi tanni
 325ta gaddâ fanahze eeksch Mihzechas-pilssehtas, fa-
 runnatees pahv tizzibas lectahm, tad jau 318 kristigi
 biskapi tur bija kohpâ, no kurreem pa wissam tas leelas
 kajs pulks bija no Mas:Ahfias. — Arri eeksch Ma:
 kedonies, un Greekeru, semmes kristiga tizziba
 labbi eesaknojahs, un ar ween wairak isplehtahs. Jau
 Apustula Pahwika laikâ bija tas skannums, kas is-
 eet pahv wissu semmi (Reem. 10, 18.), arri gahjis us
 Dalmazies, un Illiries, semmi un lihds Do-
 nau-uppes mallahm. Zo tur us Wahzsemmes rohbe-
 scheem keisera Augustusa karrâ, spehks tai preezas
 mahzibai jau bija fataisijis zellu, pirms schi tur tikke
 fluddinata. Zo winsch, schahs semmes uswarrejis,
 tahs arri jo labbaki un weeglaki gribbeja waldiht un
 tapehz pa Donau-uppes mallahm leelu pulku zeemu
 preeksch saweem Reemeru taudim likke usbuhweht,
 kurr no pascha pirma galla arri jau 120,000 Reemeri
 gahje dsihwoht un scheem pa brihscheem wehl zitti
 nahze pakkat. Zahdi Reemeru zeemi eeksch sweschas
 semmes atraddahs pa Donau-uppes mallahm lihds tai
 semmei, ko taggad sauz: Graubinden, un ar laiku

zitti palikke par leelahm pilsfehtahm. Raug, tabbi
 bija: Salzburg, Augsburg, Regensburg, Bregenz,
 Trient, Bosen, Ruhr un t. j. pr. Teem Reemereem,
 kas us tabdu wihsî taht no sawas dsimtenes schinnis
 zeemôs sweschâ semmê dsihwoja, nahze pa brisfscheem
 sinna no mihteem raddeem dsimtenê, un schee win-
 neem arri to pirmu wehsti pahr to kristigu tizzibu sub-
 tija. Warr gan buht, ka zitti no teem Reemereem,
 kas tur ar laïku aïsgahje dsihwoht, irr paschi jau bi-
 juschi kristiti, bet to wehl sinnam skaidraki, ka leels
 pulks Reemeru saldatu jau to laïk' kristigu tizzibu bija
 peenehmis; jo wezzas stahstu gramatas sluddina pahr
 weenu Reemeru karrâ wihru pulku, kam wahrds bi-
 jis: »sibbena pulks« un schinni pulkâ dauds kristitu
 wihru effoht bijuschî. Kad nu Reemeru keisers Mark-
 Aurehl ar sawu karrâ spehku stahweja Donau upp-
 mallâ saweem prettineekeem, teem Markomanneem
 un Kwahdeem, paschâ preekschâ, tad winsch bija leelâ
 nohtê, jo faule karsti winna karrâ-wihreem uspihdeja,
 un teem gauschi sahze slahpt; un eenaidneeks tur
 flahpt jau taïsfjahs, ar winneem kautees. Tad kritte
 tee kristigi saldati no sibbena pulka zekôs un luhdse
 Jesus wahrdâ par palihgu. Un raug, us winnu
 luhgshanu sahze liht, Reemereem wairs ne slahpe,
 un pehrkons tik stipri ruhze, ka eenaidneeki sahze bai-
 totees, un Reemerî tanni kaufshanâ winnus uswarreja.
 Keisers, pats dohmadams: winna elkadeews, Jupit-
 er wahrdâ, winnam effoht palihdsejis, schim par
 gohdu gan ustaïfija eeksch Rohmas tohti brangu ak-
 mina stabbu. Bet winsch to labbi naw sinnajis. Das,
 kâ stahsta, effoht tanni gaddâ 174 notizzis. Ap scho
 laïku arri tas wezs basnijas, tehws Tertullians
 sawâ gramatâ rakstija: wiffi zikkadelli, pulki un leh-
 geri effoht pilni ar kristigeem saldateem. Wezzawezzas
 gramatas arri stahsta pahr 5 wihreem, kam wahrdi:
 Lubzius, Maksimilians, Wiktorin, Kwihrinus un Mar-
 ziffus bijuschî, un schee no Graubindenes, semmes

libds Estreikeru semmei effoht gabjuschi, tabs kristi-
gas tizzibas sehflu isfehdam, — un arri pahr weenu
feewu eeksch Augsburges, ko nosauze to swehtu Abfra,
un kas par sawu tizzibu ar firds drohschibu iszeetuse
ugguns nahwi; bet ne warram patautees, ka wiffi
schee stabsti irr taisni, tatschu to gan no winneem war-
ram mahzitees, ka pa treschu gaddu simteni tannis
mallas jau labs pulzinsch masu kristigu draudschu
effoht atraddees. Raksta arri, ka Keisers Maximili-
ans tai gadda 286 weenu leelu saldatu pulku tapeh
effoht lizzis nokaut, ka schee teem elka deeweem wair
ne gribbeja kalpoht. Lai nu gan stabsts eeksch da-
schahm sinahm mums ne parahdahs ustizzams, tat-
schu to tok apleezina, ka pee Reemeru karra spehka
jau to brihd' dauds dauds kristigu wihru buhs bijuschi.

Schweizeru semme stabweja jau 60 gaddus
appaksch Reemeru waldischanas, pirms Kristus pee-
dsimme, un Reemeru tur jau mallu mallas zikkatelles
un pilsfehtras bija usbuhwejuschi, no kurrahm sewischti
divas bija tabs leelakas; tabs sauze Wislisburg
un Windisch. Zaur schahm pilsfehrahm, kur Ree-
meru te sweschâ semme bija eedshwojuschi, nahze arri
turp ta sinna no tabs kristigas tizzibas un schi patte.
Bet ko schahs semmes wezzas grahmatas stabsta pahr
tahm pirmahm kristigahm draudsehm tannis puffes un
pahr tahm daschadahm puhleh, ar ko tur tee wihr
Beatus, Wiktors, Ursus un Weliks un weena seewa,
Regula wahrda, effoht kahwuschees paschi pirmi to
kristigu tizzibu tur fluddinajoht, tas mums ne schtee
tabs pilna taisniba buht. Tik no ta laika, kad Kon-
stantins walbija un ewangellums skaidraki tanni sem-
me tikke fluddinahs, atskaidrojahs arri tee stabsti pahr
to, kas tur notikke.

Eeksch tahdas semmes, kahda ta Wahz' semme
wezzas laikos bija, kas driht wiffzaur' tik kupls meschs
ween, ka tur zilweks lehti ne warreja kluht zaur', un
kur negantas plehstigas tautas dshwoja — eeksch tahs

das semmes wiffa gudriba un patte ta kristiga tizziba ar ween nahze un auge pa uppmallahm; jo kà tē papreeksch to meschu fahze iszirst, arri tautas, weena ar ohtru fatikdama, weena no ohtras gudribu mahzjahs. Tà arri Keemerì eeksch Wahzsemmes tannis trihs pirms gaddu fimtens wiffpirmak uppmallàs fawus zeemus usbuhweja, un zaur scheem tur arri eeneffe to kristigu tizzibu. Tapehz tur arri pee Donau uppes un Rein-uppes useemam tohs pirms Keemeru zeemus un tur patt arri tahs pirms kristigas draudses. Dsillà Wahzsemme Kristus mahziba tik pehz gaddu fimteneem zellu attradde. Bet pee Rein-uppes kreifas mallas meh's jau agri useemam, ka tur fahze tahs lees las pilssehtas buhweht, kurre wahrdi taggad pa wiffu pasauli sinnami un tà stann: Basel, Breisak, Strahsburg, Worms, Speier, Mainz, bet pah'r wiffahm spihd ta jau to brihd' tohti leela pilssehta Kòln, un schai turwumà Trier. Schinni weetà, kà teiz, effoht ta pirma kristiga Wahz' draudse bijuse. Bet us kahdu wihsi ta kristiga tizziba Rein-uppmallnees keem effoht nahkufe, pah'r to mums ne kahdas staidras sinnas naw. Laikam tà buhs notizzis. Eefahkumà Keemerì gan fawu paganu-tizzibu Wahzeescheem buhs gribbejuschi usspeest, pirms winni paschi sinnu pah'r to kristigu mahzibu bija dabbujuschi. Bet lai nu gan Keemeru elka-tizziba dauds labbaka ne bija, ne kà wezzu Wahzeeschu, tad tok zaur to, ka schee nu jau ohtru leeku tizzibu bija redsejuschi, winneem prahts jo labbaki bija fataisih's, to staidru kristigu tizzibu peenemt. Teescham arri atrohdam jau ohtrà gaddu fimteni lees zibu pah'r schahm draudsehn, weenà grahmatà, ko Lijones pilssehtà tas wezs bissaps Irenehus irr rakstijis, un kur winsch stahsta, ka winna deenàs tahs kristigas draudses Wahzsemme (pee Rein-uppes tà patt leija, kà augschà) zittu ne ko ne effoht tizzejuschas un mahzjuschas, kà ween to paschu, ko tahs zittas draudses pa rihta-puffi; un kad 25 gaddi wehl bija pagahjuschi, tad

to paschu arri tas wejs basnijas, tehws Tertullians
 apleezina. Jaukas filtas Itahlies semmes eedsihwo
 tajeem ar ween reebe, dohmajohht us to nejauku, aukstu
 Wahz' semmi. To té laudis dsihwoja gluschi ká mescha
 zilweki sawás nejaukás maikás. Drahts winneem ar
 ween neffahs us karroschanu un meddischanu. Sa
 weem deeweekteem winni kalpoja ar dauds affininim un
 teem arri brihscham uppureja zilwekus. Wianu sem
 mes augsti kalni drihs wiffu zauru gabdu bija aplahri
 ar sneegu un leddu; klaijas weetas bija apanguschas ar
 kupleem mescheem, fur tee sawus elkus gohbinaja un
 peeluhdse. Wehl zettortá gabdu simteni tur tam lee
 lam esaram, ko sauz Boden esaru, tik kups meschs
 bija wiffapfahrt, ka ne weens patz zilweks zittur pee
 wianu mallas bija nahjis, ká ween tur, fur Keemeru
 karrawihri ar zirri few zellu bija iszirtuschi. Seemas
 tanni semmê bija garras un skipras, un swehri un
 tshuhffas atraddahs leelá pulká.

Ea semme, ko taggad Sprantfchu semmi
 sauz, un fur to laik' tauta dsihwoja, kam wahrds:
 Galljer, bija, pirms Keemeru cenahze, tá patt ká
 Wahzsemme wezzds laikos gluschi tukfscha weeta, tik
 ar pelkeem, mescheem un filleem. Bet no ta laika,
 kad Keemeru Galljeru semmi uswarreja, té eefahze
 dehsiht wihna un zittus auglu kohkus, un usbuhweht
 pilssehtas. Saweem preestereem jeb mahzitajeem, ko
 nosauze Druhidas, Galljeri paklausija eeksch wiffahm
 buhschanahm, bet kaut gan wianu mahzibas ne tik
 gekkigas un pasakku pilnas bija, ká zittahm paganu
 tautahm, tok wianu dewecklu kalposchanas, pee ka
 zeeti turresahs, bija affinainas un breefmigas. Dauds
 weetas winni few leelas elku bildes no kahrkkeem un
 meldreem sapinne, zilwekus eeflehdse eekschá un tá
 lihds ar scheem fadedsinaja. Tahdas negantas wianu
 dewecklu kalposchanas bija! Pascheem teem Keeme
 reem, kas tok arri bija pagani, firds istrubkabs no tahm;
 tapeh; arri schee iszirte wianu elku birses un isnihzi

naja wiñnu mahzitañu fahrtu, un to wiñnu jau bija dar-
 rijufchi, pirms scheem tahs isñihzinatas elku-tizzibas
 weetã warreja to kristigu tizzibu doht. — Woi tu
 jau redsejis, kað kaðdã pawaffarã sneegs ilgi gulleja
 tawã dahrñinã lihðs pat Merz-mehnescha gallam, bet
 us reis kaðdã siltã nakti fahze iskust, ka tad ohtrã
 rihtã reisu reisahm zittas smulkas pukkes jau stahweja
 seedbs? Nu tã patt Galljeru semmẽ notikke ar tahm
 pirmahm kristigahm draudsehm. Jau puffohtri simts
 gaddi pehz Kristus peedsimschanas bija aisgahjuschi,
 bet wehl ne warreja manniht, ka tur sinna no kristi-
 gas tizzibas bija atnahkufe; bet tik ka schi tur ar spehku
 atskanneja, luhf tad arri tuhlin jau eeraudsija leelas,
 leelas draudses eeksch Lijones, Wiennes, Arles u. t.
 p., kas jau tik warren bija auguschas, ka tee waldb-
 neeki, kas wehl wiñfi bija pagani, fahze ballotees, ka
 nu ar paganu tizzibu eeshohht pa gallam, un tabeht
 nehmahs tohs kristigus laudis nihdeht un wajjah.
 Warr buht, ka tee pirmi fehklas graudini schinni jaukã
 Kristus dahrsã bija atwesti no Mas-Abñias, woi zaur
 Reemeru karra-wihreem, kas no turrenes nahkufchi
 schẽ stahweja kohrteli, woi zaur isfuhtiteem mahzita-
 jeem, kas ihsten tapehz bija atnahkufchi, arri tẽ tahs
 dwehseles pee Jesus greest. Bija tẽ arri tee pirmi
 kristigi bistapi, kas mums is wezzahm grahmatahm
 sinnami, ar wahrdeem: Nikezius, Wotinus un
 Irenehus, teescham wiñfi no Mas-Abñias. Tã nu
 no schahs paschas semmes, kury treschã gaddu sim-
 teni preeksch Kristus leeli barri Galljeru kauschu bija
 aisgahjuschi, un kur teem Gallatereem wehl no win-
 neem tas wahrds tã falkohht bija palizzis, — no
 schahs semmes winneem par to atkal ta pirma preezas-
 sinna pahr Kristus atnahze. Bet ka tẽ Kristus kalpi
 to zeetu semmi dabbujufchi usart un to swehtu fehflu
 isfeht, ar kaðdahm publehñ un behdahñ wiñni kah-
 wufchees, jeb kaðdus preekus redsejufchi, to ne sinnam
 wiñs. — Tik ka Kristus basñiza Galljeru semmẽ bija

zehlfusees, tad pagani arri jau fahje to nihdeht un wais
 jacht, bet tas, flawehts Deems! tai ne isdewahs wis
 par fahdi, bet par jo leelaku laimi un gohdibu, ka
 meh's us preekschu schinnis stahstos redsefim. Ap
 pufftreschu gaddu-simteni nahje, — ta tahs wezzas
 grahmatas stahsta, — septin kristigi mahzitaji no Itah-
 lijes semmes Galljerds, te katts fawâ weeta eedsih,
 woja un ap winneem kristigas draudses adewahs. Bet
 schi arri ta weeniga sinna, kas mums irr pah'r winneem.
 Kad schis muhsu pirmajs laiks jau drihs bija pagahjis,
 tik tad kristiga tizziba dabbuja Galljeru semmê wairak
 isplestees, jo tad arri jau waldneeki winnu fahje ais-
 stahweht.

Arri Spanerū semmê kristiga tizziba agri fak-
 nojahs; jo no wezzwezzeem laikeem jau Spaneri lee-
 lahs, ka pats Apustuls Pahwuls winnu pirnu kri-
 stigu draudsi effoht eezehlis, un to paschu arri tas
 wezs basnizas-tehws Klements fawâ grahmatâ aplee-
 zina, ka jau fazzijam. Bet wairak ne ko ne dabbumam
 sinnah't pah'r to, ka laudis tanni semmê no pagamu
 tizzibas effoht peegreesuschees pee kristigas. Tok jau
 ap pufftreschu gaddu-simteni toht! leels pulks kristitu
 zilweku tur buhs bijis; un jo rettak to laiku kahds
 atraddahs, kas us Jesu tik ar mutti fazzija: »Kungs!
 Kungs!«, jo wairak warram preezatees, kad arri mafs
 pulzinsch ween fur atraddahs.

No Brittanerū jeb wezzu Ealenderū
 semmes tee wezzi stahsti fluddina, ka tur arri pats
 Apustuls Pahwuls pirnu sinnu no Kristus effoht
 atneffis. Woi teefs, woi ne, to ne sinnam, bet tok
 no teem wahrdeem wisseem, ko tee basnizas-tehwi
 pah'r to irr usrakstijuschī fawâs grahmatâs, fahdri pa-
 rahdahs, ka ewangeliums tatschu ne wehlaiki, ne ka,
 ohtram gaddu-simtenim eesahkoht, us Ealenderū sem-
 mi nahjis. Wezzas grahmatas stahsta: weens En-
 lenderū karrawihrs, dewin gaddus fawâ dsimtenē lai-
 migi prett Reemerū karraspehku fahwees, tok bei-

dsoht ar seewu un behrneem tizzis wangós un aiswests
 us Rohmas pilssehtu. Tur winni effoht fanahkuschi
 ar kristigeem zilwekeem, to tizzibu eemahzjuschees,
 un (62ra gaddâ pehz Kristus peeds.) pahriahkuschi,
 to arri fawas semmes laudim fluddinajuschi. Effoht
 zitti kristigi zilweki, warr buht arri pats Pahwuls, no
 Rohmas winneem nahkuschi lihds un pee schi swehta
 darba palihdsejuschi. — Arri Calenderu semmê, ta
 patt kâ Sprantschu semmê, to laif' pagani faweem
 deeweekteem kalpoja pehz tahm mahzibahm, to tee
 Druidi fluddinaja; un weena wezza Calenderu stahstu
 grahmata fakka, ka tur tik pat leels bars to deewecku
 effoht bijis, kâ eeksch Egiptes semmes, un tee arri tik
 pat nejauki isffattijuschees, kâ tur. Bet Keemeru
 Keisers Klaudius likke 61mâ gaddâ wiffus winnu
 paganu mahztrajus nokaut un winnu elku-birses isnihz
 zinah. Kamehr nu tur karsch bija, tamehr, sinams,
 tur pa masitim ween ar to kristigu tizzibu us preekschu
 gahje; ne mas winna kreemni ne gribbeja fakrotees,
 falei ar to Keiseru Konstantinu wairak meera atnahze.

Kad diwi fimts gaddi pehz Kristus peedümshas
 nas wehl ne bija pagahjuschi, tad tannis semmes pa
 Afrikas seemeta mallu kristiga tizziba jauki jau bija
 atspihdejuse, jo tad jau zaur zaurim tur leels pulks
 kristigu draudschu atraddahs, pee kuerahm tizziba labbi
 bija eesaknojusees. Pahr to mums nu gan sinas ne
 kahdas naw, kas tee tahdi wihri bijuschi, kas te Sees
 met-Afrikas tufschôs laufôs pirmi tahs jaunus ne-
 isnihzigas dshwibas fehku effoht issehjuschi un to
 sehjumu aplastijuschi; bet to gan nojehdsam, ka te
 arri laikam no Rohmas tas preezas wehsts buhs atnahz
 zis, jo no Seemet-Afrikas, wiffwairak no Kartago
 pilssehtas, fur tannis puffês ta wiffleelaka kristiga
 draudse atraddahs, ar ween dauds tauschu andele-
 schanas deht staigaja us Rohmes pilssehtu un atkal
 atpakkal. To pirmu sinu pahrschahm kristigahm
 draudsehm mums weens wihrs usrakstijis, pahrsch

jums të jau daschreis effam stahstijufchi, un kam wahrds Tertullian, augsti zeenigs mahzitajs un basnigas, kungs eeksch Kartahgo-pilssehtas. Winna laifds kri stiga tizziba jau tik warreni bija isplehtufees, ka winsch tam Reemeru waldneekam kahdâ grahamatâ pehz taifnibas warreja rakstihf schohs wahrbus: »Ja tu, arri us preekschu wehl tohs kristigus laudis eeksch Afrikas gribbi wajjaht, ko tad darrifi ar teem dauds tuhstoscheem tapatt wihrischkeem kâ feewischkeem, wezjeem un jauneem, no augstas kahrtas un semmigas, kas drohschâ un preezigâ prahtâ nahts un apleezinahs, ka winni irr kristigi zilweki? Woi tew ugguns un sobbenudeesgan buhs, schohs wiffus nomehrdeht? No Kartahgo-pilssehtas eedshwotajeem ween tew tad gan to desmitu dallu wajjadsehs nonahweht, un zitti no scheem buhs tawi paschi raddi un draugi, zitti buhs no paschahm wiffaugstakahm kahrtahm. Ja tu ne gribbi apshehlotees pahr mums, tad luhdsams, apshehlojees pahr few paschu, apshehlojees pahr Kartahgo-pilssehtu, apshehlojees pahr wiffu to semmi, ko keifers tawai waldischanaï ustizzeja.« — Zittâ weetà schis pats wihrs raksta tã: »Mallu mallâs muhsu prettineeki fauz: wiffapkahrt pilssehtai effohf tee Kristus laudis, un atraddotees wiffds zeemds, zikkadellês un us fallahm.« — Un teescham, kad puffedschu simts gaddu wehl ne bija pagahjufchi, tad jau tanni walsti, fur Kartahgo-pilssehta ta pirma bija, atraddahs 70 bissapi, un wehl simts gaddi wehlaki, jau 446.

Arri us Egipteru augsch, semmi bija Jesus mahziba nahfufe, prohti: no Aleksandries-pilssehtas, un tur ohtra gaddu simtena gallâ jau dauds dwehfeles bija atgreesufe, eepreezinajufe un tã stiprinajufe, ka winnas wiffas wajjaschanas un paschas nahwes mohkas drohschi warreja iszeest. Pa treschu gaddu simteni ustaisija eeksch Aleksandries leclu fohlu, kas gan arri dauds palihdseja, ka kristiga tizziba tanni mallâ isplehtahs. No schahs fohlas mahzitajeem ihpaschi

leelâ gohbâ zeenigi schee wihri: Pantehnus, Klemens un Origenes. Bet ka to jaunu testamenti jau agri pahrtulkoja wezzu Egipteru wallobâ, tas arri bija lohri labba un derriga leeta, jo tâ schahs semmes laudis jo drihsak un labbak to kristigu tizzibu dabbuja pasiht. Kad zettortajs gaddu simtenis eesahzahs, tad Egipteru semmê jau tik warren' leels pulks to kristigu zilweku atraddahs, ka kad appaksch Keisera Diokleziana winnus gauschi waijaja, 140,000 tahdu bija, kas drohschi sawu tizzibu apleezinadami, few galwu likke nozirst, 700,000 zitti bija, kas woi zeetumâ, woi wehrgekalposchanâ, woi no sawu tehwu semmes aisdshiti sawu gallu atradde, kâ mums tas wezs basnizas-tehws Eisebius to sawâ grahamatâ isstahsta.

Tâ mehs, mihti lassitaji, sawos stahstos itt kâ leelu rinki effam staigajuschi apkahrt zaur wissahm tahm semmehm pa Keemeru walstibas rohbescheem; lai nu wehl par pabeigu eemam us paschu walstibas wibdu, us Rohmes pilsehtu, kur kad Jerusalem bija isposhtita, kristiga tizziba wisswairak dabbuja twertees. Kaut gan schinni leelâ pilsehtâ laudis ar katru gaddu jo wairak palaidahs grehzigâ un beskaunigâ dshwofchanâ, un arri tē ar ween no jauna dumpi un trohksni zehlahs, un Keiseri to kristigu tizzibu besmitteschanas waijaja, tatschu appaksch winnu paschu azjim tas pulks to tizzigu zilweku tik warren auge, ka Keiseru puhles, winnus isnihzinahrt, drihs bija pa welti. Ap trescha gaddu-simtenu wibdu stahweja pee Rohmes draudses weens bissaps, 46 basnizas-kungi, 7 wezzaki mahzitaju palihgi un tik pat dauds jaunaki, 50 preeksch lassitaji un zitti tahdi basnizas laudis, un is dallija 1500 nabbageem dahwanas. Sahje arri pa wissam pa to laiku tas pulks to kristitu zilweku tik warren wairumâ, ka jau ohtra gaddu-simtenu beigâs tas jau minnehts wezs tehws Tertullian Keemeru Keiseram un winna leelai rahtei drihkssteja schohs wahrbus fazzihst azjis: »Mehs kristiti zilweki tik effam wakkaraji,

un jau wiffas jubfu weetas, pilsfehntas, fallas, zif-
kadelles, draudschusteeffas, karrapulkfi, ammati, pillis,
un pascha jubfu augsta rahts irr pilnas ar muhsu tiz-
zibas laudim, ta ka paganeem tik winnu elku-deewu
nammi irr palikkuschi. Ja mums buhtu firdi, atreeb-
tees par wiffahm iszeestahm mohkahm un pahri, darrif-
schanahm, tad mums teescham arri spehka ne truhktu,
ar karru zeltees un praffiht teesu un taifnibu; jo mums
beedri un draugi atrohdahts ne tik weena woi ohtra
walsti, bet mallu mallas pa wiffu pasauli. Updohma-
jeet, ja mehs kohpa tik ween fabeedrotumees un at-
stahntum Reemeru walstibu, zif dauds appakfschneeku
jums tad peetruhktu! Wiffa pasauale istruhktrohs pahr
to tuknesi, ko te atstahjuschi, un bes laudim un itt
ka ismirruse ta pilsfehnta paliktu, kurrâ juhs dsühwo-
jeet, walddami.«

Trefcha nodalka.

Kâ gauschi pirmâ laikâ tohs kristigus zilwekus
tizzibas dehl wajaga.

Warr gan farehkinahnt, ka pagani tai laikâ libds
keiseram Konstantinam ihsten desmit reises neh-
mahs, tohs kristigus laudis wajahnt, un prohti: Imu
reisi appakfsch ta keisera Nero, Ztru reisi appakfsch
Domizian, Zschu reisi appakfsch Trajahn un Ah-
driahn, 4tu reisi appakfsch Luzius Werus, 5tu
reisi appakfsch Septimius Sewerus, 6tu reisi
appakfsch Maksimin, 7tu reisi appakfsch Dezjus,
8tu reisi appakfsch Walerian, 9tu reisi appakfsch Au-
relian un 10tu reisi appakfsch Dioklezian. Schahs
wajafchanas wiffwairak fahzahs zaur to, ka no keisera
puffes kristigeem laudim pawehleja, elkadeeweem kal-
poht un keisera bildes pagohdinaht ar kwehpinafchanu
u. t. j. pr. Bet kad tee nu, sinnam, sawas labbas
kas apsinnaschanas deht, to ne darrisa wis, tad teem
pahrmette, ka winni pascha keisera tizzibu neewajohnt

un waldineekeem ne effoht paklaufigi, un fchee tadeht
 dohmaja, ka winni nu ar warru effoht us to ja=dsenn,
 un par sawu pastahwigu prahtu ar nahwi ja=fohda.
 Jo wairak tahs kristigas draudses auge, jo paganu kei-
 seri bailojahs, ka tahs ne ar sawu leelu pulku winneem
 zeltohs pretti; un no ta gribbedami isfargatees, kei-
 seri sawa netizzigâ prahtâ ne sinnaja zittu ko darriht,
 ne kâ, zil spehdami, winnus isdeldeht. Daschreis tik
 gubernatori no sawas galwas ween, kristigeem laudim
 eenaidneeki buhdami, bes sawadas keisera pawehlescha-
 nas nehmahs winnus waijah. — Ja tu, mihtajs lassit-
 tajs, gribbi sinnaht, zaur ko gan ihsten tahdas waija-
 schanas warr zeltees zilweku starpâ, tad apdohma jel,
 kahdi zeeti eenaidneeki tee jau no masa galla pascham
 Deewam un winna swehtam wahrdam irr; apdohma,
 zil gauschi jau ar ween tumfiba eenihst to gaismu,
 preeksh kurras winna wairs ne warr flehptees, un kâ no
 firds jau wissi grehzineeki dsennahs teem buht pretti,
 kas winnus ne-apnikkuschî pamahja, ar wahrdeem un
 darbeem leezibu dohdami prett wisseem pastahwigeem
 grehku kalpeem. Dee abbi keiseri Maximin un De-
 zius tohs kristigus laudis sewischki tik tadeht waijaja,
 ka paschi sawus preeksh-gahjesus eenihde, kas atkal kri-
 stigeem zilwekeem bija palihdsejuschî. Daudsreis tohs
 meerigus Kristus laudis arri ne mas ne ischlihre no
 teem Zuhdeem, kam gan ar ween prahts us dumpi nes-
 fahs; un tâ, sinnam. Kristus lautineem dauds lihds
 ar Zuhdeem bija ja=zeesch. Us tahdu wissi notikke ohtrâ
 gaddu=shintenâ appasch keisera Uhdrian, ka Kanaän
 semmê kahds Zuhdu wiltneeks, ko winna wahrda: Bar-
 kokab deht eesahkumâ nofauze par dehlu to swaigsnu
 un pehz atkal par dehlu to mellu, ar leelu pulku ap-
 stulbotu Zuhdu dumpi eesahze prett Reemereem, bet
 pehz ilga karra lihds ar dauds shintstuhkstoscheem
 Zuhdeem tikke nofauts. Tad lihds ar winneem arri
 leels pulks kristigu lauschu pohstâ gahje, kaut gan
 tas Zuhdu wiltneeks winnus zirkahrt pats bija waijajis.

Ne weena patte semme atraddahs, Eur, kad kristiga
 tizziba tur atspibdeja, ne arri buhtu fahkuschu tohs kri-
 stigus laudis wajjaht. Uplaupija winnu nammus, no
 rahwe winneem mantas, mohzija winnus us wiffadu
 wihhi, un zik daschadas nahwes strahpes jau to laiku pa-
 faulê atraddahs, tok laikam ne weena ne buhs bijuse,
 ko winneem ne buhtu uslikkuschu. Leelas draudses lihds
 ar saweem mahzitajeem aisbehdse fleppenâs weetâs,
 tukfneschôs un meschôs. Dauds zilwekî jau turpatt ar
 breefmahm aisgahje, zits zaur baddu, zits zaur flahpehm,
 zits zaur falnu, zits zaur flimmibahm, zits zaur sweh-
 reem, zits zaur zilwekeem. Daschs kristihts zilweks,
 eenaidneeku rohkâs krittis, ne bija drohschs deesgan,
 sawas swehtas tizzibas deht nahwi iszeest, bet zaur balt-
 lehm un wahjibahm atkaphahs; tatschu zitti lihds beidsa-
 mam azzumirkkam paschâ wiffbreefmigakâ nahwê pastahs
 weja tizzibâ, un nodewe preezigi sawu dshwibu. Wezs
 basnizas-tehws Laktanzjus wahrda, kas treschâ
 gaddu-sinteni dshwoja, raksta ta: »ja man simts meh-
 les buhtu un mutte simtkahrtiga, un ta wiffstipraka
 bals pasaulê, tatschu neds warretu wiffus tohs noseegu-
 mus isstahstiht, kas prett winneem notikke, neds tahs
 mohkas wiffas isstaitiht, ko paganu teefas sawâ affins
 kahribâ prett to leelu pulku to nenoseedshigu kristigu
 lauschu isdohmaja.« — Wihrischkeem un feewischkeem,
 jaunekkeem un firmeem, karrawihreem un semneekkeem,
 wiffeem, kaut kahdâ kahrtâ un wezzumâ tee stahweja,
 bija Kristus deht jazeesch. Daschus nomohzija ar pah-
 tagahm un ar ugguni, zitteem woi us weetas, woi pehs
 isfahm mohkahn galwu nozirte ar sohpeni. Katram
 zilwekam, kam patikke, bija brihw, tohs kristigus zilwes-
 kus wahrdsinahrt; daschi winnus sitte ar rungahm, da-
 schi ar rihtstehm, zitti ar sikknehm, zitti ar strikknehm.
 Dascheem rohkâs fahsehje us mugguru un winnus ap-
 zeetinaja pee tabdas maschihnes; kas wiffus winnu loh-
 zektus isstaiptija. Bendes kalpi wiffu winnu meesu sa-
 plehse ar dselschu nagleh. Zittus pa weenu rohku

pee stabbeem uskahre, ka winnus pa wissu meesu jo labbaki warreja raustiht, atkal zittus, ar schkehdehm pee kahjam un rohkahm, uskahre ta, ka kahjas lihds sem mei ne sneedsahs, lai schkehdes zaur sawu smaggumu meesahm jo wairak eespeestohs un sahpetu; un tahdu mohku teem drihs zauru deenu bija ja'iszeesch. Un kas sawu garru jau bija islaibis, tohs wehl pee semmes likke raustiht no weenas weetas us ohtru. Weens no gubbernatooreem fazzija: »Kursch gan behdajohr pahr kristigeem laudim; tee ne effohr wehrte, ka winnu nosauktu par zilwekeem!« — Weenam tizzigam wihsram gaddijahs, kad jau bija pazeetis to spaidu un tahs deggofchas strihku-dselses, ka teefas-kungs winnu tad wehl pa wissu meesu likke apraipiht ar meddu, winnam rohkas safeet us mugguru un tahdu winnu nolikt karsta faule, lai muschas winnu ehstu. Brihscham us reis nonahweja 10, zitta deena 30 un 60, un weena deena 100 wihrus un seewas lihds ar wisseem winnu behrneem us daschadu wihsu. Wezs basnizas-tehws Eisebius stahsta, effohr pats Egipteru semme redsejis, ka weena deena tik leelu pulku zilweku zaur behdehm nomohzija, ka schee effohr peekuffuschti un winnu zivri atzirtuschees. Bet kristigi tautini ar pazeeschanu effohr pastahwejuschi tizziba. Ir preeku un lihgsnibu katts warreja winnu waigds redseht, un lihds pehdigai affins-lahstiei winni pateikschanas un flawas dseefmas effohr dseedajuschti.

Mehs gan leelu gramatu warretum farakstiht tik pahr tahm mohkahm ween, kas to brihd' teem kristigeem zilwekeem sawas tizzibas deht bija ja'zeesch; bet kur tad mums ruhmes wehl paliktu preeksch teem zitteem stahsteem! To tatschu jums ne warram flehpt wis, ka arri daschs kristigs zilweks, us sawu paschu spehku un drohshibu aplan pataudamees un kahrigs pehz tahda gohda buhdams, oesahkumâ tihschâ prahtâ padewahs mohkahm, bet pehz tof ne pastahweja, un tizziba atfazzija; turpretti tee, kas pasemmigâ prahtâ

fawu paschu wahjibu apzerreja un fluffaki turrejahs, wiffwairak pastahweja. Pahr dascheem no scheem meh's tē jums wehl fo stahstifim.

Zai kristigai draudsei eeksch Zerusalemes bija mahjita's jeb biskaps, kam wahrds Simeon; tas jau 120 gaddus bija wezzumā, kad winnu, deht tizzibas, wedde Keemeru gubernatorea preekschā. Schis winnu pahri deenas no weetas likke kult ar pahtagahm, bet winsch tok tik drohschi pastahweja, ka paschi winna wal-dineeki brihnojahs. Par pabeigu, kad winsch tatschu Kristum ne gribbeja atfazzibt, winnu peenagloja pee krusa (tas bija 106tā gaddā pehz Kr. peeds.). Zettortā gaddā pehz tam wedde to biskapu Ignacijus, kas bija eeksch Antiohias, pehz keisera Trajana pawehschanas us Rohmu, lai tizzedams eeksch to krusā-fistu tur arri iszeestu nahwi. Tanni gramatinā, fo winsch pats Rohmas draudsei sawā laikā rakstija, atrohдахs zittu wahrdu starpā arri schee: »Pa wissu garru zelku, fo es taggad no Sibries semmes us Rohmu staigaju, es zihnijohs itt kā ar swehreem, esmu peeseets pee desmit neganteem kaku lauwahm (saldateem), kas jo plehsigaki paleek, jo wairak labbu es winneem darru. Bet — lai man mett ugguni eekschā, woi plehsigeem swehreem preekschā, lai man peenaglo pee krusa, lai man fakappa gabbalu gabbalōs: — fo tas wifs man kaitehs, ja tik warru Kristu baudiht!« — Rohmā atnahkuschu, winnu mette swehreem preekschā. Dsirvedams jau tohs lauwas ruhjam, isfauze preezigs: »Es zits ne kas ne esmu, kā Kristus kweeschu grauds, fo papreeksch swehreem ar sohbeem buhs samalt, pirms tas paleek par schlichstu maisi.« — Pehz masu brihdi lauwas winnu jau bija faplehsufchi. Tas masums kaulu, fo schee atlikke, irr glabbahs Antiohija.

Zai 167tā gaddā no teefas pusses usspreede pahr Smirna draudses biskapu Polikarpu, kas jau 90 gaddus bija wezs un pascha Apustula Jāhna mahjeflts, lai dshwu winnu fadedsina. Soblija winnam: at-

laibischocht winnam strahpt, ja winsch tik sawai tizzibai atfazzitu, bet winsch atbildeja: Zau es astondesmit un fesch gaddus Kristum kalpoju, tok winsch man wehl ne kad taunu naw darrijis; ka es tad taggad no winna warretu nogreestees! no winna, kas manni pestijis!

— Kad nu winnu pee stabba bija peefehjuschi, un winsch pats gauschi Deewu bija luhdsis, tad eededsinaja fahrtu. Tatschu zil gaischs arri ugguns degge, tok ne gribbeja to tizzigu wihru aiskahrt, itt ka no winna bihdamees. Laudis winnu beidscht ar masu schlehpi nodubre un tad winna meefas likke fadedsinacht.

Seem nabbagu kristigeem laudim eeksch Liones un Wiennes pilssehtas Sprantschu semme usnahje 169ta gadda leelas wehtras. Seem no winneem, kas augsta fahrtu stahweja, pagani peepeschi uskritte un tohs wedde zeetuma. To 90 gaddus wezzu biskapu Pocihnus tee nikna prahta tik neschehligi bija fapahrdijusch, ar afmineem mehtajusch un winnam tik dauds pahri darrijusch, ka winsch zeetuma jau pehz di wahm deenahm sawu garru islaide. Wehl grubtakas waijafchanas zitteem kristigeem zilwekeem usnahje, ko ar wissadahm mohkahn mekleja fahrdinacht, lai atfakocht Kristum. Dsihwoja tanni laikā nabbaga kalpone, Blan, di hna wahrdā, ta tik teewa un wahriga no meefahm bija, ka paschi winnas tizzibas beedri ne zereja, ka spehschoht pastahweht; to pagani mohzija no rihta lihds wakkaram us wissadu wihsu un tik breefmigi, ka beidscht paschi mohzitaji peekuffe un drohschi isteize, nu wairs ne sinnoht kahdu jaunu mohku isdohmacht un ne mas ne warroht saprast, ka winna wehl dsihwotaja effocht; jo winna jau pa wissu meefu bija faplehsta un jehla fashausta. Bet tas Kungs winnu warreni bija stiprinajis, ka winna lihds nahwei drohschi warreja pastahweht, apleezinadama: »es tizzu eeksch Jesu Kristu, bet ko kristigeem laudim taunu pahmett, irr tihri melli!« — Us tahdu paschu breefmigu wihsu arri no mohzija to jaunako mahzitaju Sanktus, bet winsch,

no Kristus stiprinahs, paschâs mohkâs ar ween no jauna isfauze: »es esmu kristigs zilweks!« — Pahre to sakkaituschees, winni tam pee meefas likke apzeetinaht dselves plahtes, un tad tahs nobedînahst farkanas. Bet kaut gan winnam meefa jau daschâ weetâ bija jehla, un no leelahm sahpehm pa wissam sawilkta, tâ, ka wairs ne isstattijahs kâ zilweks, tatschu pastahweja pee sawas tizzibas. Pehz pahri deenahm, kad winnam meefa wehl bija uspampuse, un wiss pahri jehla un tik wahriga, ka to bes sahpehm ne warreja aiskahrt, tee winnu jau atkal nehme preekschâ, mohzigt; bet tok winsch sawâ tizzibâ ne schaubijahs; un raug', zaur scho ohtru mohzischanu wehl krampis atlatdâhs un lohjekti eegreesahs. — Kad tanni laikâ paganu teefas tohs kristigus zilwekus tizzibas deht ar nahwi gribbeja nosohdiht, tad papreeksch aizinaja wissus laudis, lai sanahkohr to stattih, itt kâ kummedihu. To jauno mahzitaju Sanktus un wehl zittu wihru, ar wahrdu Martuhrus, kas ne fenn bija lizzees kristitees, winni papreeksch abbus neschehligû schaute ar pahragahm, tad ar warru noschdinaja un apzeetinaja us deggoschu dselves krehflu, un tâ winnus gohsajuschî, swehreem mette preekschâ; bet kad schee winnus tik ween saplehse, un ne nobeidse wis, tad pagani beidscht winneem ar sohbeneem pa wissam gallu darrija. To kristigu kalponi Blan-dîhna itt kâ parkrustu bija issteepuschî un tahdu winnu pee stabba peefehjuschî, lai tur swehri winnu norautu un saplehstu; bet kad schee, laikam schehligakâ prahâ ne kâ tee zilweki buhdami, winnu ne aistikke wis, tad pagani winnu pataupija us preekschu. Pehzak, kad wehl diwus zittus kristigus wihrus, kas Attalus un Alekfander wahrdâ, us to dselves krehflu bija gohsajuschî un swehreem par barribu dewuschî, tad wehl ohtrureis nehmahs, to paschu kalponi mohzigt. Ar preekeem, itt kâ us kashahm, winna nahwei gabje pretti. Tee eebahse winnu tihklâ un mette meschawehrscham preekschâ, kas

ar saweem raggeem wiannu tik ilgi schurp un turp gaisâ mehtaja, kamehr wianna sawu garru islaide. Lihds ar wiannu arri nomirre kristigs jauneklîs no 15 gaddeem, Pontikus wahrda, ar leelu drohschibu gauschas fahpes pazeetis un pee sawas tizzibas pastahwejis. — Nonahweja tik pat breefmigi arri dauds zittus kristigus zilwekus; zittus jau nomohzija zeetumâ. Tami Stâ waijaschanâ appaksch ta Keisera Sewerus arri tas bissaps jeb mahzitajs Trenchus, kas Posthynufa weeta bija nahzis, lihdsigas nahwes mohkas tizzibas deht iszeete, few debbes krohni nopelnidams. Pahrscho un zitteem tahdeem zilwekeem, kas tanni pirmâ laikâ kristigas tizzibas deht ar drohschibu mohkas un ir nahwi iszeete, falka wezza dseefma ta:

Lauwas, lauwas, kur nu effat,
 Kâ to pirmu laizinu?
 Kur juhs breefmas dauds panessat,
 Mistojoht saw' tizzibu! —
 Raug, swehts gars tohs dsinne!
 Nahwes pehdas minne,
 Ka no wiannu drohschibas
 Ir pats sachtans ballojahs.

Ko tik pasaul' sauz par mantu,
 Un ko laudis egribbahs,
 Scheem tas wifs bij par negantu;
 Seltis un gohds un fahribahs.
 Bailehm tee atrahwahs,
 Deewam ween palahwahs,
 Preezadamees pazeetahs,
 Ir ar swehreem zihnijahs.

Up to paschu laiku nehme tizzibas deht eeksch Karrahgo pilssehtas, kas pee Afrikas seemela jubemal las stahweja, daschus kristigus zilwekus wangods. Bija pee scheem arri kalpone ar wahrdu Felizitas un jauna gaspasha no augstas fahrtas, 22 gaddus wezzumâ, Wivia Perpetua wahrda, kam sibdamu behrenu bija norahwuschî no kruktim. Schai tehws wehl turreja paganu tizzibu un tadeht us wissadu wihsi publejahs, sawu meitu atkal nogreest no kristigas tizzibas. Gabje

wehl beidsöht pee winnas, kad ta jau bija zeetumâ, un usrunnaja winnu ar scheem wahrdeem: »Apschehlojees, meita mihla, pahr manneem firmeem matteem! Apschehlojees pahr sawu tehwu, ja es jebkad scha wahrda zeenigs bijis! Apschehlojees pahr sawu behrniu, kas tok dshwotajs ne buhs, ja tu aiseesi! Paflausi schehligi muhsu luhgschanu, jo, ja tu us tahdu wihsî nomirsi, tad tas mums preeksch wisseem laudim buhs par kaunu.« Winsch tai butshoja rohkas, mettahs winnas preekschâ zekôs, raudaja gauschi un winnu wairs ne nosauze par sawu meitu, bet par sawu walbineezi, eeksch kurras rohkahm winna laime un nelaima stahwoht. Un raug, ir schahm mihligahm luhgschanahm winna turrejahs pretti, paklausidama tam Kungam, kas mums pahr tehwu un mahti jamihlo. Abbas seewas, Perpetua un Felizitas, tee mette traffai gohwei preekschâ, bet beidsöht winnas ar sohbeni lifke nodurt.

Kad 247tâ gaddâ eeksch Aleksandries pilsehtas Egipteru semmê tohs kristigus zilwekus wajaja, tad fanehme arri wezzu wihsu, Metras wahrda, zeet un winnam pawehleja, lai saimojoht Deewu. Kad leedse to darriht, tad tee ar rungahm winnu sakuhle, faplehse ar ehrekscheem winnam waigu, wilke winnu pa semmi zaur wahrteem no pilsehtas abra un tur ar almineem winnu nomehtaja. Pehz tam winni uskritte kristigai seewai, kam wahrds bija: Kwinta, to eeswedde sawu elku deewu naminâ un tai pawehleja, lai tē tahs bildes peeluhdsöht. Kad winna, — kâ nahzajs — to leedse un drohschi isfazzija, ka to turroht par negantibu, tad tee winnai kahjas fahseje ar strikseeem, winnu wilke pa bruggetahm celahm pilsehtai zaur, winnu fadausija pee durnawas almineem un schaute ar pahtagahm; kamehr beidsöht winnu atkal wedde atpakkat, fur tee winnu bija faheruschî, un tif tē winnu nonahweja pa wissam. — To pabeiguschi, arri apnehmahs weenprahtigi, to kristigu zilweku mahjas islaupih. Iskats eeksehje kaimina naimâ, un lau-

pidams to istuffchoja; tahs labbakas leetas nehme
 lihds, bet tahs zittas fadedsinaja us eelas; wiffa pils-
 fehta to brihd isffattijahs gluschi, itt kâ eenaidneeki
 ar karraspehku to buhtu uswarrefuschî un ispohtijuf-
 schi. — Bes zitteem warras darbeem wiinu arri fa-
 grabbe wezzigu jumprawu, Apollonia wahrda, un
 wiinai wiffus sohbus isgruhde; wedde wiinu aht pils-
 fehtas, fur leelu ugguni bija uskuhruschî, un draudeja
 wiinu tuhliht fadedsinah, ja wiinna sawai tizzibai ne
 atfazzitu. Wiinna luhdse, lai tik druffzin kawejojtees,
 un raug, pa to starpu wiinna patte eelehze ugguni un
 — fadegge. To wihru *Serapion* wiini fagrabbe
 wiinna nammâ, mohzija wiinu breefmigi, kaulus wiin-
 nam falausdami, un tad no kahdas istabas ohtrâ tah-
 schê wiinu zaur lohgu ismette us eelas. Kristigeem
 zillwekeem, ihsten fakkoht, pa ne kahdu zellu ne bija
 brihw staigah, neds pa deenu, neds pa nakti, jo ar
 ween un wiffur paganu laudis brehze, ka wiinns, ja
 sawai tizzibai ne atfazzih, gan eemettischoht ugguni.
 — Weenu no Keisera fullaineem, *Petrus* wahrda,
 Keisers pats likke atwest sawâ preekschâ un tur patt
 breefmigi nokult ar pahtagahm. Bet kad winsch tok
 leedse tahm bildehm kalpoht, tad wiinam, kaut gan
 meefas wiinam jau tik neganti bija faplehtas, ka da-
 schâ weestâ kaulus warreja redseht, tatschu zauras wee-
 tas eerihweja ar ettiki un fahli, un kad winsch tomehr
 pastahweja pee sawas tizzibas, tad wiinu fadedsinaja
 ar masu ugguni (tas bija 302trâ gaddâ). — Tai 260tâ
 gaddâ noteefaja ar nahwi to Rohmas bissapu *Sik-
 stus*. Pehz tam likke Rohmas gubernators, kas bija
 dsirdejis, ka tai kristigai basnizai leelas mantas effoht,
 to jaunako mahzitaju *Laurenzius* wahrda aizinah
 sawâ preekschâ un schim pawehleja, lai isdohdoh man-
 tas. *Laurenzius* fazzija: »pazetees brihtinu, ka
 mehr es wiffu fataisfichu un katru leetu sewischki pee-
 sihmeschu.« — Gubernators wiinam trihs deenas
 dewe wallas. Treschâ deenâ likke *Laurenzius* wif-

fus nabbagus fanahkt, fo tik tē ta fristiga draudse us turreja, un ar teem kohpā gahje pee gubernatoru un tam fazzija: »Nahz' un stattees muhsu Deewa mantas; wiffa tawa fehta irr pilna dahrgu rihku.« — Gubernators gahje ahra; bet kad wunsch fehta zittu ne fo ne redseja, ne ka nabbaga laudis, tad greesahs ahtri prett Laurenzius, ar baltahm azzim ween winnu usskatridams. »Pahr fo apskaites?« tā winnu schis usrunnaja. »Tas selts, us fo tew prahts stahw, irr prosta leeta ween, fo no semmes isrohkt un kas zilwekus stubbina un dsenn us wiffadu blehdibu un wiffaem nedarbeem; bet tas ihstems selts irr tā gaismas-mahziba, kam schee nabbaga lautini padewahs. Schee irr tahs mantas, fo es tew apfohljis; un raug', tē arri wehl dahrgas rohtas: schahs jumprawas un atraitnes; tahs tefscham gresnums muhsu draudsei!« — »Woi tu man apfmeij?« tā isfauze gubernators: »es sinnu, juhs ar to leelajtees, ka ne behdajeet pahr nahwi; luhkt, tapeh; tew arri ne buhs us reis nomirt.« Likke winnu nogehrbt, un us leelu dselses gohsu apzeetinahkt issteep; tu, lai tā winnu pee masa ugguns apfwillina lihds nahwei. Kad Laurenzius jau labbu laiku ar weenu puffi pee ugguns bija gullejis, tad pats gubernatoram peefauze: »Lai nu man apgreesch, jo us weenu puffi jau deesgan esmu zepts.« — Kad winnu nu bija apgreesis, tad wunsch stattijahs us debbesi, peeluhdse Deewu lai ne atlihdsinajohkt Rohmas eedschwotajeem, un islaide dwehfeldi.

Weens kohpmannis eeksch Ahlias, wahrda Maksimus, isfauze paschās wiffleelakās mohkās schohs wahrdu: »Tahs naw fahpes, kas mums sawa Kunga Jesus Kristus wahrda deht ja-zeesch, bet gluschi tihras fataisfchanas us debbesi gohdu.« To isfazzijis, wunsch ar almineem tikke nomehtahts; tas notikke 250tā gaddā.

Woi man arri wehl buhs stahstihkt pahr behrneem, kas Kristus deht mohkas labpraht pazeete un nomirre? Nu tad klaufait! Papreeksch no ta jaunekta, kam

wahrds bija Zivillus. Schis bija jauns puisis eeksch Zehsareas, un Jesu gauschi mislodams, winna wahrdu daudstreif ar skannigu balsi isfazzija. Neds ar draudehm, neds ar sitteneem winnu warreja aiskaweht, wissu lauschu preekshâ isteikt, ka eeksch to Deewa Dehlu tizzohht. Zitti behrni no ta pascha wezzuma winnu apsmehje un wajajaja, un pats winna tehws winnu no mahjahm isdsinne. Teefas-kungs likke sawâ preekshâ winnu atwest un fazzija: »mans behrns, es tew wissu gribbu peedoht, un tehws tew atkal eenems mahjâs, un luhk, wissas mantas, fas tawam tehwan, us preekshu arri buhs tawas, ja tu tik buhfi gudrs un labbi apdohmâfi, fas tew pascham par labbu.« — Bet behrns turpretti atbildeja: Es labpraht wissas zeeschâ nas panessu; Deews man peenems; man behdas naw pahr to, ka es no mahjahm isdsihts; man us preekshu labbaks dsihwoflis buhs. No nahwes ne baillojohs; jo ta man us labbaku dsihwofchanu weddihs.« — Kad puisis scho labbu leezibu bij' dewis, tad teefas-kungs winnam rohkas likke safeet un winnu west pee fahrtas. Bet kungs fleppen' teefas-sullaineem bija pawehlejîs, puischu atkal west atpakkat, jo zerreja, ka winsch, to ugguni redsejis, gan atgreesischotees. Bet jauneklîs neschaubigi pastahweja. Kad winnu wedde atpakkat, tad teefas-kungs atkal no jauna sahje winnu pamahziht. Winsch tatschu atbildeja: »Taws ugguns un taws sohbins man ne kaltehs wis; es eemu us labbakahm mahjahm; luhdsams, aistelle man drihs, ka es jo drihsak nahku turp.« — Tee zilweki, fas bija klahht, raudaja wiffi, winnu schehlodami. Bet winsch teize: »Zums ihsten buhtu ja-preezajahs, bet juhs, Deewam schehloht, ne ko ne sinnait pahr to pilssehtu, kurrp es eemu.« — Ar tahdu prahtu winsch gahje us nahwi un bija par brihnumu wisseem laudim, fas to redseja. (Zas notikke 260tâ gaddâ.)

Zits puisis eeksch Afrikas, ko gubernators ar draudehm zerreja eebailoht, atbildeja winnam ar droh-

fchu firði: »Darrajt ar man, fo gribbedami, bet es esmu un palikfchu pee sawas tizzibas.«

Eeksch Antiofias winni tizzibas deht bija fagrah-
buschi wihru, kam wahrds bija Ro:mah nus; to
fchaute ar pah tagahm. Weens saldats, kas winnu ap-
fmehe, winnam fazzija: »Luhf, taws Kristus irr tik
no wakkardeenas, bet muhsu tizziba, muhsu deewi un
bildes irr dauds wezzaki.« Ro:mah nus atfauze kahdu
puiffi klah, lai schis atbildetu saldatam; un schis teize
ar drohfschu firði: »To arri mehs behrni wairs ne war-
ram tizzeht, ka effoht dauds deewu; irr teefcham tik
weens pats Deews, kas firði dshwo.« — Par to
behrns tikke fchausts ar rikfstehm, un winna mahte,
klat buhdama, winnu eedrohfschinaja ar fcheem wahr-
deem: »Pazeetees, mans behrns, un effi pastahwigs;
drihs tew tahs gohdibas frohnis us galwinas buhs!
Un kad behrns appakfch teem fitteneem beidsot dweh-
feli islaide, tad mahte raudadama isfauze: »Deews ar
tew, mihtajs behrnifch! ta nahwe winna fwehtu irr
dahrga ta Kunga azzis!« (Dahw. ds. 116, 15.)

Deews lai fwehti arri juhs wiffus, juhs mihti
behrni, kurreem laikam fchee stahsti rohkâ nahf, un
lai Deews jums fchehligi palihds, ka juhs sawâ fwehtâ
tizzibâ arri paleekat tik pat ustizzami un pastahwigi!

Daudsreis tahdôs laikôs arri pagani paschi pah
tahdu drohfschibu brihnojahs un palikke dohmigi. Tas
wezs basnizas-tehws, Eisebius wahrdâ, kas dauds
stahstus pah to pirmu krittigu laiku farakstijis, tas
stahsta arri pah dascheem krittigeem lautineem, fo
wifsch pats Zuhdu un Bemihzieru semmê effoht pa-
finnis un pah kurru pastahwibu tohti brihnojees, kad
waidineeki winnus fakuhle un beidsot fwehreem mette
preekschâ. Weens no winneem, jaunellis wehl ne 20
gaddus wezzumâ, stahweja, ar issteepahm rohkahm
Deewu luhgdams, preeksch teem lahtscheem un lau-
was-fakkeem, un tee winnam ne mas ne gribbeja us-
krist. Weens wehrfis, fo ar deggofchu dselh winnam

rihđinaja wirsü, ne uskritte winnam, bet sawam pascham waddonam; un tik pehđ leelahm vuhlehm pagani tohs swehrus tik tabt eekahrseja, ka jaunekli beidsotht faplehse. Bet schi pastahwiba un drohschiba, ar ko dauds kristigu zilweku tahs wissnegantakas mohkas pazete, stiprinati no pascha ta Wissu-augstaka, — schis preeks, ar ko winni breefmigai nahwei pretti gabje un daudsreis ir paschds fahrtos wehl ar skannigu balsi flas was dseefmas dseedaja, pirms sawu dwehfeli pa wissam bija islaiduschü, — tas wiss warreni pamohđinaja tohs paganus us apdohmaschanu, un tohti palihđseja, ka tam waijahtam pulzinam arween jauni barri to tizzigu peegreesahs un draudses ne gabje wis masumâ.

Tas treschajs gaddu-simtenis, pa kurreu tik gauschi tohs kristigus zilwekus waijaja, bija pa wissam tahds laiks, kur daschâs mallâs leelas fajaukschanas norikke. Keemeru walstibâ pahr scho laiku gan lihđs 50 Keiseri weens pakkat ohtra walđija, ko drihs wissus tik saldati ween bija eezehluschi un pehđ ihfa laika nokahwuschü. Usnahje semmei arri daschas leelas un geuhtas mohkas un to gluschü ispohstija. Do nu tee kristigi zilweki atsinne par strahpi par wissahm tahm zeeschanahm, ko pagani winneem tibschâ prahâ uslikkuschü, bet pagani laikam zaur to wehl palikke dusmigaki prett winneem. Zau tanni 180tâ gaddâ, kad tas Keiseris Kommodus walđija, un pagani wehl mallu mallâs tohs kristigus zilwekus waijaja, sahje pa wissu Itahliessemmi, Greekeru semmi un tannis zittâs semmês, kas pee Keemeru walstibas peederreja, laudis ahtrumâ ar mehra sehrigu nomirt. Eeksch Rohmas ween, labbu laiku zaur, iknobeen lihđs 20,000 zilwekus glabbaja. Ehtiopies semmê nomirre ap to 256tu gaddu ar scho sehrigu tik leels puls kauschu, ka ne mas ne spehje isrehkinah, jik mirronu bijuschü. Tanni 311tâ gaddâ, kad arri appaksch Keisera Maksimiliana tahs kristigas draudses mekleja isdeldeht, nomirre ar mehri Keiseru karraspehka kattrâ deenâ 5000 saldati. Arri

zitti Keiseri, Fas tohs kristigus zilwekus paschi bija nih-
dejuschi, eekritte azzim redsoht leelâs nelaimês, Fas rah-
dijahs, ka Winneem par fohdibu bija. Tâ gaddijahs ar
to Keiseru Valerian. Perseru kehniusch, Sapor
wahrâ, winnu nehme wangôs, un winnu ar ween
few flahst turreja; likke winnu ikreis, kad pats grib-
beja isjacht, atnahst, mestees zeltôs sîrgam blakkam, un
tâ pahr winna muggutu sîrgam uskahpe; par pabeigu
likke winnu nodihraht dshwu, un winna meefas eefah-
liht (Fas notikke 260tâ gaddâ). — Fas Keiseris Ga-
lerius apfirge 310tâ gaddâ ar nedseedinajamu slim-
mibu. Winnam kahjas un pawehders eepue; dokterus
un deewektu-bildes peefauze par palihgu, bet par wolti;
tai pilli, fur winsch dshwoja, wiffzaur sahze tik neganti
smirdeht, ka ne weens zilweks to ne warreja iszeest;
tahpi winnu ehde; un tahda nelaine winnam gadda
laiku zaur' bija ja-zeesch. Bet schi tok beidsoht winna
zeetu sirdi itt kâ atmihkstinaja; jo 311tâ gaddâ paweh-
leja, lai wairs tohs kristigus zilwekus ne eenihst wis,
dewe scheem brishw, atkal sawas basnizas buhweht; un
winnus ir luhdse, lai pahr winna wesselibu Deewu
luhdsoht. Drihs pehz tam usnehme tas Keiseris Kon-
stantin to waldischanu, un tohs kristigus zilwekus ais-
stahwedams, pa wiffam nobeidse tahs waijaschanas, Fas
prett scheem nabbadsineem 300 gaddus bija bijuschas.

Zuhs, mihti lassitaji, laikam gan preezajeetees, ka
nu stahsti pahr tahdahm breefsmahm us beigahm, un ka
nu, flawehts Deews! wairs ne minnehs neds nokaus-
schanas, neds fahrtus. Uk zif preezigs arri es buhtu,
ja man ne wehl ohtru reis schinnis stahstôs pahr tah-
dahm negantibahm buhtu ja-fluddina!

Zettorta nodatta.

Râ tannl laikâ eeksch kristigas draudses gahje
ar mahzischanu un waldischanu.

Lai nu gan waijaschanas bija daudskahretigas un
breefmigas, Fas kristigai draudsei pa ohtru un treschu

gabbu-simteni usnahze, tof winnai arri pa brihscheem meera-laike gaddijahs, fur winna warreja wiffu sagahdabt, kas us preekschu winnai pee mahzifchanas un waldischanas waijadsefchoht. Bet kad ar laiku tas kristitu lauschu pulzinsch gahje wairumâ, tad arri ar ween no jauna atraddahs, ka wehl zittu ko waijadseja nospreest un sagahdabt, us ko preeksch-laikâ wehl ne bija dohmajuschi; un tâ gan brihscheem arri ko eetaifija un nospreede, kas ihsti ne pa wiffam fanahze ar to weenteesigu prahtu, kam eeksch wiffahm basnijas un tizzibas leetahm ihsten buhs buht, un tad winni wiffu wainu, sinnams, kâ jau grehzigî zilweki, tik teem grubceem laikeem pahmette, kurede dshwoja. Apustutu laikâ gan wiss gahje weenteesigi tâ patt ar mahzifchanu, kâ ar draudschu waldischanu. Katrâ mehrenâ draudse bija kahdi wezzakaji, ko ar Greekeru wahrdu mehde nosaukt par presbitereem (no schi wahrda, kâ teiz, Wahzeescheem effoht zehlees tas wahrds: prihster, un Latweescheem tas wahrds: preesters). Tohs paschus arri brihscheem nosauze par usraugeem (biskapeem), un winneem tas ammatâs bija: mahzih un us tahm draudschim luhkoht; un tee jaunaki mahzitaji, ko atkal arri ar Greekeru wahrdu nosauze par diakoneem, winneem bija par palihgu. Pah winneem wehl atraddahs augstaki preekschneeki, kam eeksch tizzibas un mahzibas leetahm bija ja-nospreesch un ja-gahda, un schee bija tee Apustuti paschi, kamehr tee dshwoja; bet ka no teem wezzakajeem pascheem zitti effoht augstaki pah zitteem un ka zitti atkal stahwoht mahzitaju kahrtâ un zitti ne, pah to tanni laikâ wehl ne ko ne sinnaja. Zikween pa masitim tas nahze tik tah, ka no katras draudses wezzakajeem weenu fewischli eefauze par biskapu; un ko ween schis nospreede, to draudse peenehme. Kad meera laike irr, tad warr buht labbi gan, kad dauds zilweki kohpâ waldischanas darbus sawâ starpâ isdalla, tâ arri ikweenâ laiwâ, kad rahms laiks, ihreji, katrs us sawu laidu, labbi deesgan peepalihds us preekschu kluht, bet

kad wehtras laiks gaddahs, fur brisfscheem ahtrumâ kas
 ja:nospreesch un fur wisseem fewischki itt kâ pehz wee-
 neem raksteem ja-strahda, tad gan labbaki buhs, ka
 waldischana weena pascha zilweka rohkâ stahw, tad arri
 ihrejeem wisseem aivas ja:leek meerâ un ja-ffattahs
 ween pehz ta wihra, kas pee stubra. Zaur to, ka tee
 paganu waldbneeki, appaksch kurreem tee kristiti kautini
 dsihwoja, schohs ar ween nihdeja, schee ne mas ne jau-
 daja aismirst Pahwita, ta Apustuta, mahzibu (1 Kor. 6),
 kas pawehleja, lai kristiti zilweki tohs stribdus, kas
 winneem sawâ starpâ, jel ne nefs paganu teefneschu
 preekshâ; un tã winni drihs ar wiffahm sawahm subdsi-
 bahm gabje preeksh saweem biffapeem, kas zaur to,
 sinnams, ar ween peenehmahs spehkâ un gohdibâ pee
 sawahm draudsehm. Warr buht, ka daschs turkflaht
 woi buhs pahrnehmecs, woi kahdu netaisnibu darrijis,
 kad winnam firds wairak neffahs us pafaules puffi, ne
 kâ pehz Kristus; bet leela ffahde zaur to tof tahdâ laikâ
 ne warreja notift, fur biffapa ammatz zilwekam wairak
 gruhthbas ne kâ gohdibas nesse. Wehl trescha gabdu-
 simtena widdû apleezinaja tas biffaps Zihpriaahns
 eeksch Kartahgo-pilssehtas: winsch sawâ ammatâ ne
 fo, ir ne to wiffmasako leetu padarroht, ja draudse
 winnam to ne, effoht uswehlejuse.

Bet leelaka ffahde tai kristigai basnizai drihs us-
 nahje zaur to, ka jau ap scho laiku eefahje teem biffa-
 peem, kas eeksch Reemeru walsts leelakahm pilsseh-
 tahm dsihwoja: eeksch Rohmas, Kartahgo, Aleksan-
 dries, Antiokies, parahdiht leelaku gohdu, ne kâ teem
 zitteem biffapeem. Zo tahs draudses, kas tannis wee-
 tãs bija, ne ween bija tahs wezzakas, fo Apustuti pa-
 schi bija eezehluschî, un fo winnu mahzekti walbijuschî,
 bet arri bija tahs leelakas, baggatakas, un tã patt speh-
 zigakas zaur dascheem beedreem no augstas kahrtas;
 un luhk', eeksch schahm leelakahm pilssehtahm arri dauds
 labbaki warreja dabbuht sinnahht un sagahdahht, kas wifs
 pee to masaku draudschu waldischanas wajjadseja. Gan

wehl ne weenain bissapam bija brihw, zitteem fo pa wehleht; bet tof jau pirmu fohli bija gabjuschi us to warru un gohdu, fo few Rohmas bissapi ir jau pa scho pirmu laiku sahze nemtees, un kas pehz palikke par breefmigu lepnibu un warras darrischanu. Tomehr mums ja=apleezina, ka zif arri tee abbi Rohmas bissapi Wiktors tas pirmajs un Steppanus tas pirmajs pa ohtru un treschu gaddu=sminteni few warru un augstibu mefleja un praffija, tof tahs zittas draudses winneem to leebse; un tik nahkoschâ gaddu=sminteni, kad tee keiseri paschi bija kristiti, bissapeem ar winnu palihgu isdewahs, warrenu gohdu un spehku sadabbuht.

Bes'teem bissapeem, wezzakajeem un diakoneem wehr ap to laiku eeksch kristigahm draudsehm atraddahs zitti ammati. Mehs lassam pahr draudses kohpejeem, isstahstijajeem, brihnumu darritajeem un durru=sargeem. Lai nu gan schis leels pulks ammatu eeksch kristigas draudses padarrija, ka ar laiku wiffi tee zilweki, kas no mahzitaju kahrtas, sahze pa wiffam noschirtees no teem, kas no zittahm kahrtahm; tatschu kamehr Deews sawas brihnuma dahwanas teem kristigeem zilwekeem ne pehz winnu kahrtahm isdallija, tamehr arri mahzitaji ihsten wehl ne kâ no zitteem zilwekeem bija ischchirti. Un schahs sawadas brihnuma dahwanas wehl ar Apustulu laiku ne beidsahs wis, kâ to mums us tizzami leeziineeki fluddina. Tâ arri raksta Justihns, fo nosauz to affins=leezineeku, ohtra gaddu=smintena pirmâ pussè pascham Reemeru keiserem. Schè winna wahrdi: »Leelu pulku to zilweku, kas mallu mallâs pasaulè un ir schinni pilssehtâ (Rohmè) no tauneem garreem tappe mohziti, un arri wolti jau pee wiffceem jubsu burweem un labdarreem palihgu bija meklejuschi, to mehs kristiti zilweki effam dseedinajuschhi zaur to wahrdu ta Runga Jesus, fo appaksch Ponziusa Pilatusa tee peesitte pee krusa; un raug, tahdas dseedinaschanas wehl schodeen noteek, jo tee launi garrî tohp isdsihtî

is teem wahrdsinateem zilwekeem.« Za pascha gaddü simtana obtrâ puffed raksta Irenehus, tas Lhones bissaps, tâ: »Daschi kristigi zilweki teescham eeksch ta wahrda Jesus isdsenn wellus, tadeht arri daudskahrt tee, no kurreem winni tohs taunus garrus irr isdsinnuschî, paleek tizzigi un turrahs pee draudses. Zitteem atkal ta dahwana: nahkoschas leetas paredseht, ir fapnoht un passuddinacht. Zitti dseedina wissadas flimmibas, sawas rohkas teem flimneekeem uslikdami. Un teescham! arri zitti mirroni atkal angfchamzehluschees, un dauds gaddus ar mums lohpa dschwosuschî. Bet kuresch zilweks eespehj tahs schelastibas dahwanas wissas isflaitiht, ko Deews pa wissu pasauli sawai draudsei isdalla un eeksch Jesus Kristus wahrda, tahm tautahm par isglahbschamu, mums ikdeen bes matfas dohd!« Za pascha gaddu simtana gallâ usfauze Tertullianus wissus Reemeru gubbernaterus ar scheem wahrdeem: »Leekat zilweku, ko tauns gars wahrdsina, atwest jubfu teefas krehfla preekschâ, tad juhs ar sawahm paschahm azzim redsefeet, ka us weena kristita zilweka spehzigu wahrdu tas pats gars, kas papreeksch aplam leelijahs Deews buht, drohschî apleezinahs, ka winsch tik no ta tauna puffed effoht.« — Istahsta drihs wissî wezzi basnizas tehwi lihds pat Eisebiusam, kas 4ta gaddu simtana pirmâ puffed nomirre, ka winni paschi dsirdejuschi un redsejuschi, ka daudsfreis pee teem kristiteem zilwekeem noteekoht, ka tohs taunus garrus is teem wahrdsinateem zilwekeem Jesus wahrda isdsenn, ka zitti no winnu beedreem nahkoschas leetas papreeksch dabujohht sinnacht zaur Deewa paradischannahm un zittahm sîhnehm, un ka atkal zitti us brîhnschku wihsi flimneekus isdseedinajohht, scheem rohkas uslikdami; un vrohti: ne kahdâ paslehtâ faktâ, bet wissu tauschu preekschâ.

Zâ nu gan brîhnumî un sîhmes irr netizzigeem laudim flaidri paradîja, ka ta kristiga tizziba wehl ar ween effoht dsîhwa, un flubbinaja tâ part Jubdus kâ

paganus, lai jel apdohma, kas tad ištēn' effoht ar scho tizzibu; bet tatschu gaddijahs, ka no mallu mallahm tizzibu un mahzibu mekleja fajaukt ar zilweku isdohmaschanahm; jo brihscheem leeki mahzitaji, brihscheem leekas mahzibas fahze eewiltees pee tahm kristigahm draudseh̄m, un Ziona waktneekem deesgan bija ja-publijahs, ja to gribbeja aiskaweht. Jums, mihteem lassitajeem, ne fo ne lihdsetu, ja es jums tik ween to isstahstitu, ka tohs wiltigus mahzitajus wissus, kas tanni laikā dsihwoja, nosauze pee wahrda, un jums turflaht ne arri sluddinatu, kahdas winnu leekas mahzibas bijuschas; bet preeksch to schinni grammatinā mums ruhmes peetruhkt. Ko tas jums arri warretu lihdscht! Tahs leekas mahzibas nosuhd, pateesiba pastahw, un schi tik skaidra un saprohtama eeksch Deewa wahrdeem parahdahs, ka to gan ikweens zilweks ar uszihtigu apdohmu un Deewu luhdscht tur warr useet. Kad tanni laikā pee kristiteem zilwekeem strihds pah̄r kaut kahdu mahzibas-gabbalu fazehlahs, tad faaizinaja no daschadahm mallahm tohs bisskapus jeb mahzitajus, lai tee us sawahm runnas-deenahm pah̄r to nospreestu. Un tahdas runnas-deenas tai tizzibai gan warretu par labbu isdohteess, ja tik to fanahkuschu mahzitaju-leelaka pufse arri teescham tahs tizzibas un pateesibas mihtotaji buhtu; bet ja ta leelaka pufse jau tai netizzibai un teem melleem pademusees, tad dascha tahdu runnas-deenu, Deewam schehloht, arri paleek par elles rihki, ka fewischki ar to gahje, kas 1415tā gaddā eeksch Konstanz-pilssehtas gaddijahs, un kas to pateesibas-leezineeku Jahni Gufs likke fadedsinahrt fahrtā. Bet tanni ohtrā un treschā gaddu-simteni Kristus wihsna kalnam wehl to ustizzamu strahdneeku ne peetruhke, un schee no wissas firds wehl dsinnahs, to mahzibu isfargah̄t schlihtu, kaut gan winni paschi wisszaur arri ne bija bes wainahm. Lai paleek jums labbi peeminnā tee wahrdi: Justihnus, Irenehus, Tertulliahns, Klemenens un Orihgines no Aleksandries, Zihpriahns.

no Kartahgo; jo fchee gohda wihri, kas tanni laikâ dsihwoja, irr gan wehrte, ka winnus flawejam. Wiini, karrs sawâ laikâ, tai kristigai basnizai itt kâ par piblasreem, prohti: par atbalsti un par glihtumu, bijufchi, un winnu raksti, zif wehl no teem nahkufchi us muhsu laikem, ffaidri parahda, zif ustizzami tee irr publejus fchees un zif baggata winnu atsihschana bijufe.

Zahs kristigas draudses, kad gribbeja Deewa wahrduus dsirdeht, woi kohpâ Deewu luhgt, winnu flas weht ar dseedaschanu un to swehtu wakkarinu baudiht, fanahze tannis pirmôs, wiffgruhtakôs laikôs brihscheem allâs un meschôs, brihscheem mahjâs un pagrabbôs; tik, kad schis laiks jau nahze us beigahm, tad sahze basnizas usbuhweht. Jau agri arri eefahze to neddetasdeenu, kurrâ Kristus augfchamzelschana bija gaddijufees, nofaukt par swehtdeenu, un us to deenu beesi fapulzinatees, bet tâ part arri wiffi jau turreja leeldeenâs un waffaras swehtkus, daschâ mallâ arri jau seemas swehtkus un to atspihdeschanasdeenu. Pee sawahm fanahkschanahm wiini eefahkumâ kohpâ swehtu dseefsmu dseedaja, tad nolaffija gabbalu is swehteem raksteem, sinnams, drihs arri jau is jaunâs testamentes. Mahzitajs (biskaps jeb preesteris) turreja draudses preekschâ ihfu, weenteesigu spreddiki. Tad arri daschi zitti wihri isteize to, kas winneem schlitte waijadsihs buht. Par pabeigu mahzitajs wehl nofkaitija aishuhgschanas un draudse wehl dseedaja dseefsmu. Bet drihs ikreis arri kohpâ turreja mihlestibas meelastu, un turklaht arri to swehtu wakkarinu. Tee kristigi lauriini arri fâmette mihligas dahwanas preeksch saweem mahzitajeem un teem draudses nabbageem. Yahr to maisi un to wihnu, kas pee swehta wakkarina waijadseja, mahzitajs wehl papreeksch nofkaitija Deewaluhgschanu un wiffa draudse to apstiprinaja, ar ffannigu balsi fazzidama: Amen. Tad nu maisi un wihnu draudsei pafneedse. Jau ohtrâ gaddusimteni kristija ne ween peeaugufchus zilwekus, bet arri kristitu wezzaku behrnus.

Dohri zeenija gaweschamu un Deewa luhgshanas. Dinnahs tanni laikâ no wiffas dwehseles gaismâ staigabt Deewa preekschâ, un luhf, tâ winneem arri deesgan labbi isdewahs. Teem waldbneekeem winni pehz sawas wiffabbakas apsinnaſchanas labpraht paklausija eeksch wiffahm leetahm, kas ne prett Deewa bausteem bija, bet kad winneem ko pawehleja, kam Deewa wahrdi bija pretti, tad drohschi pastahweja pee sawas apsinnaſchanas un usnehmahs labbaki taunu zeest, ne kâ taunu darriht. Sargajahs tohti fewischki no teem grehkeem un grehzigeem eeraddumeem, kas tanni laikâ pafaules behvnuſ waldbija, un winni eeksch wiffahm buhschanahm zeeti turrejahs pee Deewa wahrdeem; bet winni arri ne kâ ne atrahwahs nedſ no walſts dohschanahm un gaitahm, nedſ no farra:deenesta, jo pehz zitta gohda ne riſkoja, ne kâ pehz tâ: wiffur, wahrdoſ un dſihwoſchanâ, Deewam ustizzami kalpi buht. Echo laizigu dſihwibu noſauze par ſweſchneeziibu, bet to debbeſi par to iſtenuatehwu=ſemmi; few paſchus winni atſinne par Kriſtus karrotajeem, kam ne maſ naw brihw pehz mantahin un weeglas dſihwoſchanas dſihtees, bet kam nahkâhs, ir ſawu dſihwibu ne behdajohr, wiffuſ ſawuſ ſpehkuſ ſanemt, tunſibas warrai pretti zihnitees un ſawa paſcha Kunga un meiteera walſtibu jo deenas jo wairak iſplahriht. Sawâ ſtarpâ winni zits zittu atſinne par brahteem, un kaut gan winni tahdu liſkumu ne bija eezehlufchi, ka tahs mantas, kas weenam pee derreja, arri tâ patt wiſſeem zitteem par labbu buhtu, tatschu katſ atſinne, ka winna mantas winnam no Deewa paſcha effohr ustizzetas, lai brahtam, kam truhkumſ, pee tahm arri tâ patt dallas buhtu, kâ paſcham. Kohpâ preezajahs, kohpâ behdajahs; ar wahneekeem pazeetahs, malbidamus pamahzija, nabbageem palihdſeja, un waijatus usnehme. Zeetumneekuſ apmekleja, apmeerinaja, eepreezinaja, atſpirdſinaja; to zilweku nomirruſchâſ meeſas, kas kriſtigas tizzibas deht bija nomohziti, winni ar leelu gohdu liſke kappoſ.

Vrecksch teem, fo tizzibas deht pagani bija aplaupi-
 juschi, mehdsē dahwanas salaffiht un ispirke no zee-
 tuma dauds nabbaga brabtus. Bet ne ween saweem
 tizzibas beedreem wiini parahdija firsnigu brabtu-
 mihlestibu; arri Zubdeem un paganeem daudsreis wiinu
 scheblastiba parahdijahs. Ecksch sawahm mahjahm
 wiini wissu pa kahrtahm bija eetaissjuschi, un dsühwoja
 kluffi un meerigi, zits zittam palaudamees, zits zittam
 labpraht kalpodami. Iddeen wiini farunnajahs pah
 Deewa wahrdeem un zittahm garrigahm un deewisch-
 kahm leetahm, jo winneem ne bija gan, tikween basnizā
 dohtees us Deewa wahrdeem un swehtahm luhgscha-
 nahm. Kā wiini dsühwoja sahtigi un gohdigi, kā strah-
 daja ne-apnikkuschi un kā labpraht nabbageem palih-
 dseja, pah to paganeem pascheem bija ja-brihnojahs.
 Kad dahrgi laiki nahje, tad kristiti zilweki sewischki
 bija tee, kas pah few pascheem masaki gabdaja, ne kā
 pah zitteem, un kas zil spehdami to truhfumu mekleja
 remdeht; un kad mehralaiki bija (tā, kā trescha gaddu-
 simtona widdū gaddijahs ecksch Alessandries), tad
 wiini ne-apnikkuschi tohs wahjus kohpe un eepreezinaja
 un, sawu paschu dsühwibu ne behdadami, tā patt sa-
 weem tizzibas beedreem kā paganeem ecksch mihlestibas
 kalpoja. Bet wisskaidraki Kristus spehks ecksch win-
 neem parahdijahs tanni laikā, kad wiini tik neganti
 tappe waijati. Wiinu sinnama firds tik tohti Deewu
 bihjahs, ka winneem ne ween ne kahwe sawu tizzibu at-
 mest, bet arri ne, few par isglahbschanu, schahdas tah-
 das leekutu gudribas mekleht, fo winneem daudsreis
 pagani paschi mahzija; tā schee daudsreis tohs skubbi-
 naja, lai kristiti arbild teefnescham ar diwkahrtigeem
 wahrdeem un lai sawu wahrdu drohschi raksta tahm
 grahmatahm appakschā, itt kā ne sinnadami, kas tur eek-
 schā stahwoht rakstihsts; bet tee tizzigi eenihde wissas
 tahdas skohlas un ne matta plattumu ne nogreesahs neds
 no tizzibas, neds no pateesibas, bet labbaki Deewam par
 gohdu pazeete mohkas un nahwi. Sewischki peepa-

lihdsseja tee labbi un zeeti basnizas likkumi, to kristigu draudsi pee firds skaidribas un gohdigas dsihwofchanas usturreht, jo tee pawehleja: kad weens kaut ka, ir drufzin ween, zitteem sinnoht, bija apgrehkojees, tad winnam us kahdu laiku ne kahwe nahkt pee swehta wakkarina; bet kas kahdu, rupjaku grehku bija padarrijs, tam pa wissam aisleedse basniza nahkt. Kad tahds skaidri parahdija, ka winsch atkal bija atgreesees, tad pehz draudses spreeduma winsch ar laiku atkal dabbuja brihw, lihds ar zitteem eet basniza un pee wakkarina. Us tahdu wihs tahs kristigas draudses paschas labbi isfargajahs, ka winnahm pehz pateesibas neds pagani neds Zuhdi kahdu grehku warreja pahrmest, un ta winni arri drohschi warreja apleezinaht, ka winnu tizziba ne effoht kahda tufsha mahziba, bet pascha Deewa spehks, kas sawus augtus pee winneem effoht parahdijis. Justihns, ko sewischki arri nosauz par to affins=leezineeku, tas paschu sawu eenaidneeku preekscha weenreis fazzija: »Mehs, kas zittkahrt meefas kahribahm effam kalpojusch, nu kristiti zilweki palikkusch, dsennamees pehz firds un dsihwofchanas skaidribas; mehs, kas zittkahrt pasaules mantas pahr wissahm zittahm leetahm kahrojusch, taggad arri tahs, kas mums jau peederr, zitteem isdallam un dohdam katram nabagam. Meh, kas meh, zittkahrt zits zittu nihdejam un nokahwam, un tohs laudis no sweschahm tautahm, par to, ka winni ne ta patt dsihwoja, ka meh, ne mas ne usnehmam sawas mahjas, meh taggad, ka mehr Kristus atspihdejis, ne atraujamees ar winneem kohpa dsihwoht; meh Deewu luhdsam pahr saweem eenaidneekem, un meklejam tohs, kas par nepateesu muhs eenihst, pahrleezinaht, lai jel arri nemmahs pehz tahm jaukahm Kristus mahzibahm dsihwoht, preezigi zerredami, ka winni lihds ar mums ta Wissuwalditaja preekscha schehlastibu dabbuhs.« — Pah to sewischki tee pagani, kurreu starpa schee kristiti zilweki dsihwoja, ne warreja isbrihnotees, ka schee pah zitteem zilwe-

keem, kas winneem zittkahrt fweſchi biſuſchi, tik gauſchi warreja preezatees; un daſchreis dſirdeja paganus fakka: »Luhf, zil tohti tee zits zittu mihto!« — Un pateefi, weens no paganeem, Zehzihlus wahrda, pahre teem kriſtiteem laudim ſawâ laikâ ſazzija tâ: »Utrodahs pee ſcheem kriſtiteem zilwekeem tahda nolahdeta un isdeldejama ſirds weenprahtiba. Winni zits zittu pee ſawadahm ſihmehm un wahrdeem paſiſt, ko ne weens zits zilweks, ne kâ winni paſchi, ſinn. Zaur to arri noteek, ka winni zits zittu jau agraki mihto, pirms winni zits no zitta dſirdejuſchi.«

Lai Deems dohd, ka tahdu paſchu leezibu arri pahre teem kriſtiteem zilwekeem, kas taggad dſihwo, warretu doht; al zil dauds zittadi, labbaki mums flahrohs!

D h t r a i s l a i k s.

No Keiſera Konſtantin lihds pahweſtam Gregor tam ſeptitam.

(No 325ta gadda lihds 1073ſchaj pehz Kriſtus peedſimschanas.)

Pirma nodalka.

Kâ ar kriſtigu draudſi tanni laikâ gahje, pehz winnas ahrigas buhſchanas.

Bezsa Latweeſchu dſeefma pahre to ſwehtu garru fakka tâ: »Tu awohts, no ka iszekahs Un labbâs ſirdis eeleijahs Ta talsna tizzibina;« un teeſcham! mihti laſſitaji, kriſtiga tizziba itt kâ maſa uppite no ſcha awohta iſtezzesa, kas us pirmeem waſſaras ſwehtkeem Zerusalemê iswirre, bet ar gaddeem ſchi uppite palikke jo ſtrauja un jo plattaka un arri dallijahs pa dauds attekahm, kas us wiſſahm puſſehm dewahs un no kurrahm zittas palikke par leelahm uppehm ar warrenu ſtraumi. Tee nabbaga pagani bija ſchahm uppehm, tâ fakkoht, par upp malneekeem, un gauſchi ſahze bailotees, ka ne wiſſa ſemme tikſchoht applubdinata, tapehz winni darbojahs un publejahs wiſſadi, ar

ugguni un sohbeni, zit ween spehdami, scheem pluh-
deem pretti, bet ar tahdam leetahm wairs schahs
uppes ne warreja waldbiht un arri paschi tee stipri
dambji, fo tee bija gudri ustaifijufchi, wairs ne fo ne
palihdseja; jo weens wihrs nahje, kas winnus rakke
zauri, lai ta iskalteta semme, mallu mallas appluhdi-
nata, atspirgtohs. Bet kad nu schahs uppes ta ahtrumâ
pahrluhde, tad tahs, sinnams, arri dauds glohtas no
tahm mallahm bija rahwufchas lihds un palikkufchas
nefkaidras, un kad nu dambjeem lausufschahs zauri,
wiffu semmi aplahje, tad wehl jo deenas jo nefkaidras
kas palikke, un fur uhdens kahdâ leijas weetinâ ap-
stahjahs, tur palikke gluschi par leelahm pelkehîm, kas
tik ween smirdofchus, neweffeligus twaikus islaide;
bet tok katrs zilweks jau sinnaja, fur winnam, kad
gribbejahs tihru uhdeni dsert, zelsch bija ja usnem-
us awohstu paschu, fur ween tihrs un prifchs uhdens
bija dabujams.

Schis wihrs, kas tohs paganu dambjus rakke
zauri, un kristigas tizzibas uppehm laide waku, bija tas
Reemeru Keisers Konstantin. Jau sawa tehwa,
ta keisera Konstantinusa, nammâ winsch mas dauds
no kristigas tizzibas bija dabujis sinnacht, bet to laik'
wehl ar to ne sadraubsejees. Us to Deews pats winnu
wedde sawadâ wihsê. Jo kad winsch kahdu reisi gohje
karrâ prett zittu keiseru, kam wahrds bija Makfen-
zius, un winnam firbs tohti bija behdiga un schau-
biga, un winsch karsti to nepasihstamu Deewu bija
peeluhdsis, tad winsch, kâ stahstija, kahdâ deenâ pehz
puffdeenas leelâ spohschumâ pee debbes weenu krusta-
sihmi effoht eeraudsihs, kam schee wahrdi bija usrak-
stiti: „Zaur scho sihmi jel uswarri zihnifchanâ!“ —
Winsch tohti brihnojahs, to stattoht. Nakti effoht pats
Kristus ar to krustu winnam fapni parahdijees un win-
nam pawehlejis, lai scho sihmi leekoht us saweem
karrohgeem. Konstantins paklauffja un no ta laika
krusta-sihme pee wiffa winna karrâ-spehka nahje gohdâ.

Wezs basnizas: tepws Eisebius, kas scho stahstu
 mums usrakstijis, teiz: Keisers pats winnam to effoht
 stahstijis un Deewu minnedams to apleezinajis. Warr
 gan buht teefs, jo Deews jau daudsreis teem wahjeem,
 grehzigeeem zilwekeem, kad tee wehl ne spehj minna
 balsi firbi un prahta fanemt un ischert, zaur kahdu
 ahriku sismi mohdina firbi. Un luhl, kad pahri dee-
 nas bija aisgabjufchas, tad Konstantinam arri tee-
 scham isdewahs leela karrakauschanâ sawu prettineeku
 Makenzius pa wissam uswarreht. Tas notikke
 312tâ gaddâ pehz Kr. peeds. No ta laika Konstan-
 tins sahje to kristigu draudsi no firbs aisstahweht un
 jau ohtrâ gaddâ islaide pa wissu sawu semmi to pa-
 wehleschanu, lai teem kristigeem laudim ne ween doh-
 doht brisw pehz sawas tizzibas Deewam kalpoht, bet
 lai tohs arri aisstahwoht. Someht skaidri ne sunnam,
 woi winsch to ar skaidru firbi darrisa, scho tizzibu jau
 teescham mihtodams, jeb woi ar leekula prahtu, tik
 dohmadams us to leelu pulku kristigu karrawihru, kas
 winnam labbi warreja palihdseht; jo daschu reis winsch
 tok ne mas ne dsihwoja tâ, kâ kristiga tizziba mahja.
 Kad winsch tanni 325tâ gaddâ beidsiht wissus sawus
 eenaidneekus bija uswarrejis un palizzis par to wee-
 nigu walbineeku wissas Keemeru semmes, tad ta kri-
 stiga tizziba arri tur sahje wirsrohku dabbuht pahre to
 paganu tizzibu. Keisers kristigeem laudim dewe wissu
 atpakkat, kas tik winneem zittkahrt bija laupihes, likke
 dauds basnizas ustaisiht, pawehleja, to swehtu deenu
 swehtihet un zik spehdams gabdaja par tahs kristigas
 draudses labklahschanu. Pats beesi lassija bihbeli,
 sawâ pilli eeksch Konstantinopeles — scho pillssehtu
 winsch pats bija usbuhwejis un pehz sawa wahrda tâ
 nosauzis — turreja Deewa wahrbus un pamahzija sa-
 wus karrawihrus, lai jel Deewu luhdsoht. Ne ilgi
 preeksh sawas mirschanas 337tâ gaddâ winsch likkshs
 kristitees, bet tad wairs sawas purpura gohdadrehbes
 ne gribbeja apwilkt, bet walkaja ar ween tahs paschjas

baltas, kas winnam pee kristibas bijuschas muggurâ.
 Dee tahm kristigahm draudsehm, kurrahm winsch pir-
 majs sagahdaja meeru un drohschibu, wiinna wahrds
 ar ween buhs labbâ peeminnâ un gohdâ. Kad wiinna
 dehls, Konstantin tas ohtrajs wahrdâ, pehz
 wiinna waldija, tad aisstehdse wiffas elku basnizas un
 ar nahwes-strahpi sohlija sohdiht wiffus, kas wehl
 drihstetohs elkeem kalpoht. Bet tam keiseram Iuh-
 lianam, kas atkal pehz tam usnehmahs waldiht, bija
 pa wiffam zits prahts: winsch darbojahs paganu-tizzibu
 atkal dabbuht wirfû; ardewe paganeem wiffas winnu
 basnizas un teefas, scheem ween uswehleja tahs gohda
 weetas un turpretti teem kristigeem laudim wiffadi pa-
 rahdija, ka wiinnus neewajoht. Gan winsch ne neh-
 mahs wiinnus waijah, ka pirmos laikos bija notizzis;
 — jo no gudribas to ne drihstejahs — bet tok win-
 neem taisnibu ne isdewe wis, kad wiinna guberna-
 tori tohs spaidija un plehse. Sawâ cenaidâ prett
 Kristu winsch apnehmahs, itt ka tam par spihstu to
 ispohtitu Iuhdu basnizu eeksch Jerusalemes no jauna
 likt ushuhweht, un us tahdu wihti Kristus papreeksh-
 fluddinaschanas (Luhk. 21, 24) kaunâ likt. Bet tas
 Kungs, kurra wahrbus winsch gribbeja likt kaunâ, tas
 winnam bija pahrstips, un isnihzinaja wiinna padohs-
 mus. Jo kad tee strahdneeki eesahje rakt, tad ugguns-
 leefmas effoht isfittuschahs no semmes, un pohstiju-
 schas winnu darbu, un kad winneem wehl pahri reises
 tâ patt bija notizzis, tad wifs darbs bija ja-leek pee
 mallas. Bet keisers pats drihs pehz tam karrâ prett
 Versereem buhdams, tikke pahrschauts breefmigi un
 nomirre, diwus gaddus ween to semmi waldijis.
 Gramatas stahsta: winsch tanni brihdi, kad jau ta
 nahwiga bulka winnu trahpijuse, weenu sauju affins
 effoht mettis us augschu, prett debbesti, un ar duf-
 mahm isfauzis sehohs wahrbus: »Tad tu tok effi win-
 nejis, Gallsleeru wihrs!« — Bet Deews sinn, woi
 teefs.

Appakſch teem Feifereem, kas pehſ wiinna lihds
 zettorta gaddu-fimtena gallam walbija, křiſtigi laudis
 dſihwoja drohſchi, jo wiinni no teem ne ween dabbuja
 taiſnibu un palihgu, bet walbineeki arri nehmas pa-
 ganeem glufchi pretti buht. Luht', ta nu iſhâ laikâ
 wehtra bija atſtahjuſees un faule ſahkuſe ſpihdeht.
 Schinni jaukâ meera laizina křiſtiga tizziba us wiſſahm
 puſſehm arri tablaki iſplehtahs paſaulê, un ſahje ſak-
 notees Abeffiniëru, Perſeru, Armeniëru un Grubſih-
 niëru ſemmês, arri tai Gothu tautai, kas pee Donau-
 uppes dſihwoja, atſkanneja tas wahrds ta kruſta-fiſta.
 Schi tauta bija weena no tahm wezzahm Wahſ' tau-
 tahm un no Widſemmes, Kuſſemmes un Pruhſchu
 ſemmes juhmallahm ar laiku bija wilkuſees tabtu us
 deenas-widdus puſſi lihds pat melnai juhrai, un no
 tahs Donau-uppes jau agri pa brihſſcheem eelaufahs
 Reemeru walſti, ta ka jau lihds Konſtantinam
 drihſ wiſſeem Feifereem trefchâ gaddu-fimtenâ grubti
 karri ar teem bija. Bet Konſtantins ſchohs kar-
 rus gudri pabeidſe, 40,000 Gothu wihrus nembams
 ſawâ deeneſtâ. Reemeru walſts patte nu gan jau pa
 wiſſam no tahs křiſtigas tizzibas ſwehtigi bija itt ka
 ſaraudſeta, bet kad nu arri zittas tautas, kas to laik'
 prett deenas-widdus puſſi dſihwoja, beesi ar Reeme-
 reem ſanahje, tad zittadi jau ne warreja buht, ka tas
 patſ raugs arri us zittahm ſemmehm un tautahm
 nahje, un ta tee Gothu-wihri, us Reemeru ſemmi
 gahjuſchi karroht, tohti dahrgas mantas no turrenes
 bija wedduſchi atpakka, prohti: labbu pulzinu křiſtigu
 karka-wihru, ko bija nehmuſchi wangôs; un ſchee teem
 ſweſcheem kaupitajeem ſahje ſluddinahſ Ieſus ſwehtu
 preezas-mahzibu. Pee winneem bija weens wihrs,
 Uſſilaſ wahrda; tas palikke Wahzeefcheem par pir-
 mu Upuſtuli, iſdohmaja pirmajs tohs Wahſ' bohſta-
 bus un rakſtus, un to ſwehtu bihbeli pahrtulkoja Gothu
 wallobâ. Pa tam arri zittas tautas: tee Ulahni, Wan-
 dahli, Heruleri u. t. j. pr., no ſeemeta puſſehm gahju-

fchas us deenas-widdus pussi, tur Gotheem blakkam
 bija eedsihwojuschahs. Zaur to gaddijahs, ka tee Gotthu-
 laudis isfchEihrah's pa diwahm tautahm, kurreu weenu
 fauze par Gotheem no rihta puffes, un ohtru par Go-
 rheem no wakkara puffes, un ne ilgi peh'z tam (370tâ
 gaddâ) pee Rihta-Gottheem jeb Aust-Gottheem eefahze
 pirmu reis' tohs kristigus laudis waijah't. Winnu Eeh-
 niensch, kam wahrds bija Hermanarik, likke elka-
 bildi pazelt us ratteem un teem saweem karrawihreem,
 pah't ko teize, ka tee effoht kristiti, west preeksch telteem
 un ja weens leedsah's to bildi peeluhgt un tai uppu-
 reht, tad to tur patt eeksch telta ar ugguni nobeidse.
 Kad Eehniam jau pascham apnikke, tohs zilwekus fa-
 dedsinah't, tad winsch tohs pah'rejus kristigus pa pulkeem
 alsdsinne us Reemeru semmi, kur Eisers Wahle n's
 to brish'd' walbija un winneem weetas likke eerah'diht,
 kur meerrâ warreja dshwoht. Ne ilgi preeksch tam
 (tas bija 343schâ gaddâ) fahze arri eeksch Perseru
 semmes, kur ta kristiga tizziba jau labbi deesgan bija
 faknojusees, tohs kristigus zilwekus gauschi waijah't, un
 to gan drihs ischetrdesmit gaddus no weetas darrija,
 un pa to laiku, kâ wezz-wezzas grahmatas to stahsta,
 bes ne-isskaltama pulka zittu kristigu zilweku arri
 16,000 kristigus mah'zitajus, basnizas-wezzakus un zit-
 tus basnizas laudis nobendeja. Pa abbeem nahko-
 scheem gaddu: simteneem tur wehl dasch reis tahdas
 paschas waijaschanas notikke; bet flawehts Deews!
 zik karsti arri tahs mohkas usnahze, tatschu ar ween
 wehl kahda kristiga feh'la palikke pahri, kas tik peh'-
 laikâ appatsch to Turku warrenas tumsibas noslahpe
 pa wissam. Das lai mums apleezina, zik dsitti Per-
 seru semmê tanni laikâ kristiga tizziba bija faknojusees.
 Pee teem Gottheem, kas wakkara puffê dshwoja,
 kristigus laudis tik nikni ne waijaja, kâ pee teem, kas
 rihta puffê, un biskaps Ulfilas wehl pats to preeku
 peedsihwoja, ka winnu Eehniensch, Fritiger wahr'dâ,
 likkabs kristitees un ka kristiga tizziba labbi gan pee

wiina appakſchneekeem isplehtahs. Bet ne zil ilgi,
 tad ſahze prett Kristus draudſi wakkara puffè wehl niſ=
 nakas wehtras plohfrees, ſas ſchëittahs tai pa wiſſam
 gallu taiſiht, bet ſlawehts Deews! tà tik ſchëittahs
 ween, jo Deews to ne ſahwe wiſ, un greese wiſſas
 tahs wehtras ſawai draudſei par labbu. — Tahdâ
 dahrsâ, ſas woi ſwirgsdainâ woi purrainâ ſemmè irr
 eetaiſihts un kur tik weenkahrtigi augliga ſemme us=
 weſta, ſchi ſemme ar laiku tik tohti noleefa un zaur
 to karſtumu gluschi kâ iſputt, ka dehſtini wairs ne
 maſ ne isdohdahs un nihjin isnihkſt. Tad, ſinnams,
 dahrsneekam waijaga jaunu ſemmi atweſt un dohbehm
 uſkaiſiht. Tee ſakaltuſchi, isnihkuſchi dehſtini tad,
 ſinnams, arri wiſſi jaſſrawe, un pa wiſſu dahrsu drihf
 ne ſalka lappina wairs irr redſama, tik to jaunu, ireknu,
 melnu ſemmiti eerauga, bet jau dahrsneeks nahk, un
 ſawu dahrsinu atkal apſehj, un luhk; nahk arri jauks
 pawaffaras laiks, kur arri jau wiina fehja uſdihgſt un
 augtojahs. Tâ patt arri notikke ar Kristus dahrsinu
 tanni laikâ. Pa wakkara puffi tur ſemme gan arri
 buhs bijuſt noleefuſi, kad Deews ſtâ un ſtâ gaddu=
 ſimteni ſawu dahrsu mallu mallâs ar jaunu ſemmiti
 apkaiſija. Prohti: ſahze leels pulks wiſſadu
 tautu tannis ſtrehldôs pa wakkara puffi no weenas
 ſemmes us ohtru ſtaigah, un tà drihf diwi ſimts gad=
 dus zaur no 37ſta gabda pehz Kr. peeds. lihds 568tam
 irr waſajufchahs apkahrt, un tà irr notizgis, ka eekſch
 Eiropias un pa Seemet; Afrikas juhr; mallu drihf
 ne weena patte tauta ne palikke ſawâ wezzâ weetâ.
 Schahs tautas, ſas itt kâ pluhdi pahr tahm ſemmehm
 us wakkara puffi gahſahs, ihſteni nahze no teem war=
 reneem kalneem, ſas melnas un kaſpiſtkas juhras ſtarpâ
 atrohдахs un no turrenes taiſni zaur Uſſias wiſſu
 ſteepjahs. Ta pirma tauta, ſas tà no ſawas weetas
 ſahze dohteſs prohjam, bija tee Gothi, un tà kâ wilni,
 juhr-mallai gahdamees wirſu, weens ohtram dſen=
 nahs pakkat, tà arri tahs zittas tautas weena ohtru

teem Gottheim dsinne pakkat, kamehr winnas itt kâ
 leela straume wiffas Ciropias semmes lihds pat wak-
 fara gallam pahrluhde un tur wehl pahr to schauru
 jubras gatwu gahsahs pahri, arri Seemet-Afriku pa
 mallahm appluhst. Jau 400tâ gaddâ, kad Reemeru
 Keisers Theodosius ne fenn bija nomirris un sawu
 leelu walstibu, diwâs puffed, pa rihta pussi un pa wak-
 fara pussi eedallitu, saweem abbeem dehleem Arkah-
 dius un Honorius bija atwehlejis, jau tad tas Wak-
 fara jeb West-Gothu kehniusch, Alarich wahrâ, tai-
 sijnahs, to jauku, augligu Itahlies-semmi ar karraspehku
 uswarreht. Gan winnam ne isdewahs wis, bet tik fo
 winsch bija aisdichts, tad no seemeta puffed atkal zits
 warrens karraspehks to sweschu tautu, to Swewu,
 Aust-Gothu, Uahnu, Wandahlu un Burgundu, ar
 sawu wirsneeku, to affins-kabrigu Radagais, ee-
 lausahs Reemeru walstis. Raut gan Reemerî ne jau-
 daja wis winneem karraspehku pretti-subticht; tatschu,
 Deews sinn kâ, gabbijahs, winni itt kâ no bailehm
 fagrahhti, bes dsinneja aiskrehje tannis Apennin-
 kalnds, fur zitti baddu mirre, zitti eekritte wangôs.
 Nu Reemereem wehrgu tik pahrleeku dauds bija, ka
 winni par weenu paschu selta-gabbalu leelu pulku zil-
 weku pahrdewe. Tomehr zaur to Rohmas zeeschanas
 ihsten' tik bija uskawetas ween. No 408ta gadda lihds
 410tam West-Gothu kehniusch Alarich wehl trihs
 reises eelausahs Itahlies-semme un treschâ reise win-
 nam isdewahs, Rohmas pilssehtu paschu uswarreht
 un ar laupischanu, sohbeni un ugguni gluschi ispoht-
 sticht, tik ween tohs kristigus zilwekus un winnu bas-
 nizas winsch schelodams likke fargah. Pa tam tee
 Swewi, Wandahli, Uahni, Burgundi un wehl zit-
 tas wezzas Wahj' tautas bija gahsuschahs pahr Sprant-
 schu semmi, kas to laik' lihds ar Entenderu un ar Spah-
 nieru semmi arri pee leelas Reemeru walstibas pee-
 derreja, un tur winni mallu mallâs isnihzinaja wiffu,
 fo tik ween atradde. Tâhs leelas, smuktas pilssehtas

pee Rein-uppes: Trier, Mainz, Wormse, Speier,
 Strahsburge un wehl zittas fadedsinaja pelnu pelnds
 un nokahwe arri dauds tuhstoschus kristigu zilweku.
 Tadas paschas breefmas arri notikke Spahnieru sem-
 mē. Pagani nokahwe tohs kristigus biskapus un mah-
 zitajus, isklichdinaja tahs kristigas draudses, un loh-
 seja, kam tahs uswarretas semmes us preekschu lai
 peederr. Tee Swewi un Wandahli winneja Sprant-
 schu semmi, tee Ulahni Portugihseru semmi, un zit-
 tas wezzas Wahz' tautas eedshwojahs Spahnieru sem-
 mē. Bet ne zil ilgi, tad tee West-Gothi eezehle war-
 renu waldischanu Sprantschu semmē un dsinne tohs
 Wandahlus un Ulahnus no winnu weetahm prohjam.
 Schee nu ar sawu wirsneeku Genserich gabje pah
 jubru us Afriku, un tur kà swehri trakkoja, to seemeta
 jubemallu pa wakkara puffi libds pat Kartahgo-pilsfeh-
 tai negantigi ispohtija, un pah wissahm schahm mal-
 lah m waldischanu eezehle, kas tohti spehzigaja bija un
 drihs arri pah Sizihlies, Sardinies un Korsikas fallu
 dabbuja wirsrohku. Winni wehl wairak sawu wal-
 stibu buhtu isplehtusch, ja tas West-Gothu kehniusch
 Theodori ch ar sawu karraspehku winnus ne buhtu
 apdraudejis. Bet ota gaddu-simtena widdū winni zittu
 sweschu tautu, tohs Hunnus, luhdse, lai winneem nah-
 koht palihgā prett teem West-Gotheem. Tee Hunni
 preekschlaikā arri ihsten dsihwoja Kaukasies kalnōs pee
 Asowes-jubras un no turrenes libds ar tahm zittahm
 tautahm bija nahkusch, Ciropias semmēs. Winnu keh-
 niusch, Attila wahrda, bija gan mass no auguma un
 nejauks no waiga, bet firds winnam neganti nessahs
 us karru un affins-isleeschanu; tapeh; katra semme is-
 truhkabs, kurrar winsch tik nahze tuh wumā. Pats few
 nosauze par God egifel, tas irr pahrtulkohs: Dee-
 wa pah tagu; bet ir tee zilweki, kas no Deewa pascha
 ne bihjabs wis, tok baillojahs no schahs winna pah ta-
 gas. Pasaul' leelu karraspehku waddidams, kam, kà
 teiz, wiss-masak 400,000 wibri effoht bijusch, winsch

pa Donau=uppes mallu no leijas nahze us augschu, un fur ween staigaja, tur kahwe un dedsinaja. Pee Boden-
 efara winsch pahrzehlahs pahr Rein=uppi, likke tahs
 nu pat tur pee Rein=uppes atkal usbuchwetahs pilseht-
 tas no jauna fadedsinaht un steidsahs teem Reemereem
 un West-Gotheem pretti, kas sawa starpa bija fadrau-
 dsejuschees. Pee Schalon=pilsehtas us teem lau-
 keem, ko nosauze tohs Katalauniskus, bija ta patt tas
 Reemeru karra=wirsneeks Aezius, ka tas West-
 Gothu kehniensch Theodorich sawus karra=spehkus
 stahdijs. Arri dauds dauds zittas tautas no wissahm
 Ciropias semmehm, no rihsta-mallas lihds wakkara-
 mallai, tur bija sapulzinajuschahs, gribbedamas ar
 weenu paschu leelu karra=kauschanu to nemeeru pa-
 heigt (tas bija 451ma gadda pehz Kr. peeds.). Bija
 breefmiga kauschana, kas wairak ka 160,000 wihreem
 un starp scheem arri tam kehniensch Theodorich
 gallu taisija. Attilam beidsobt bija ja-eet no weetas
 us sawu lehgeri. Du winsch taisni gahje us Rohmas
 pilsehtu, bet tikween affins un ugguns parahdija winna
 pehdas. Wissi Rohmas eedsihwotaji, trihzedami un
 drebbedami, bailojahs no winna. Tik tas Reemeru
 bistaps Leo, tas pirmajs schâ wahrda, drihtstejahs,
 no pilsehtas pee winna iseet lauka, un ar mihligeem
 un stipreem wahrdeem winnu luhgt, lai apschehlojahs.
 Un luhf, winnam ar Deewa palihgu isdewahs, to zeetu
 fredi mihkstinahs; jo us reis Attila greesahs atpaks
 kat, un steidsahs us sawu wezzu dsihwesweetu, bet
 paschâ zellâ us turren winsch nomirre. Winna laudis,
 tee Hunni, ar leelu gohdu winnu eeksch selta sahrka
 paglabbaja, bet wairak ne ko no ta ne sinnam, nedf
 fur winna sahrks, nedf fur winna karra=spehks palizzis;
 jo no ta laika wairs ne ko no scheem breefmigeem karra-
 wihreem dsirdeja, kas tok zittkahrt teem kristigeem kau-
 dim gluschi par bailehm un par pahrmahzischanu bija.

Ja Rohmas eedsihwotaji to brihdi, kad bija is-
 glahbti is Attilas breefmigeem naggeem, wehl Dee-

wam buhtu dewufchi gohdu un no firde atgreesufchees no saweem grehkeem, tad winnu pastara stunda teescham ne tik drihs pehz tam buhtu nahkufi! — 455ta gadda atnahje tas Wandahlu Fehnisch, Genserich wahrda, preefsch Rohmas, atradde wahrus walka un eenahjis, ar saweem affins-kahrigeem farra-wihreem tur 14 deenas no weetas laupija. Wifs, kas tik wehlschinni wezza Feisera pilssehta no skunstigahm un zittahm dahrgahm leetahm bija pahri: tas jauks, brangs zikkadelles-nams ar sawu apselcitu juntu, tee dahrgi trauki, fo Keemeru Feisers Titus no Jerusalemes basnizas bija atneffis, tahs smuffas bildes un zittas skunstes leetas, fo Greekeru meisteri bija raiffjufchi, — wifs no teem Wandahleem tikke woi pa wiffam isnihzinahts, woi pahri juhru aiswests us Kartahgo-pilssehtu. Ta nu bija pa gallam ar Rohmas wezzu brangumu un spehku, kas 1200 gaddus zauri drihs pahri wiffu pafauli bija waldbijis; bet kursch zilweks jau tanni laika buhtu warrejis paredseht, ka no schahs pafchas isposhticas Rohmas wehl jauns spehks, prohti: eeksch tizzibas leetahm, iseeschoht, kas tik pat ilgi pastahwe-schoht un wiffai pafaulei wehl dauds smaggaku juhgu uslikfchoht!

Kad arri tahs leelas fallas, fo taggad nofauz par Calenderu, Skottu- un Jhru-semmi, Keemereem bija atrautas, un papreefsch no teem Skotteem un Dikteem, pehz no teem Angelsakseem uswinnetas, tad pa wiffu Ciropiu semmite bija palikkufi gluschi jauna, un luhl, dauds graudini, kas no Kristus sehklas tur appakfcha gulleja, usdihge jo drihsak un pehz ihfa laika jau parahdija baggatu Deewa fwehtibu. Peekts gaddu-simtenis wehl ne bija wis beidsees, tad tee West-Gothi, Swewi, Burgundi un Sprantschi eeksch Spahnieru un Sprantschu semmes, tee Wandahli eeksch Seemel-Afrikas, un tee Aust-Gothi eeksch Itahlies semmes jau wiffi bija peenehmufchi kristigu tizzibu, un festa gaddu-simteni ta patt arri tee Longobardi darrija, kas

tur bija eedšihwojuschees, kur zittkahrt teem Aust-
Gortheem sawa walstiba bija, un pehz kurren wahrda
wehl taggad Itahlies semmes augsch-puffi nosauz par
to Lombardei-walsti. Tannis nahkoschds gaddu-simte-
nds arri tee Jhri, Eulenderi, Skotti, Baiëri, Schwei-
zeri un Frihsii peenehme Kristus tizzibu. — Tas kei-
fers Kahrles, tas leelajs, kas 814tâ gaddâ pehz Kr.
peeds. nomirre, teem Sakseem to kristigu tizzibu us-
speede. Ar laiku schi tizziba arri eeksch Eihringeru,
Beemeru, Dahnu, Sweedru, Ungaru un Normannu
semmes atradde weertu, un kad muhsu laiks beidsahs,
tad eeksch Eiropias pa wakkara puffi drihs waitis ne
weena tauta ne atraddahs, kas wehl zeeti pee paganu
tizzibas buhtu turrejusees.

Ohtra nobalka.

Daschadas sinas, kâ kristiga draudse tann
laikâ pa weetahm gahje wairumâ.

Jau preeksch Kristus laikem atraddahs eeksch
Ahsias un ir pee paganu tautahm daschi wihri, kas
kashdâ tufschâ weetâ weeni paschi dsihwoja. Arri pee
teem wezzeem Zuhdeem zitti wihri, ko nosauze par
Masirehereem, un wehl zitti ap Kristus laiku, ko ee-
sauze par Effeereem un Terapeiteem, tee arri jau us-
tahdu paschu wihsi dsihwoja, kâ pehzlaikâ pee teem
kristigeem tee weentuli un klohstera-kaudis. Tohs pir-
mus kristigus weentulus un klohsteru kaudis useet
Egipteru semmê, un wezzas grahmatas stahsta, ka tee
diwi kristigi wihri, kas pirmi sakufchi weentuli dsih-
woht, effoht bijufchi wahrdds Pakohmius un Antonius
no Rohma. Schis ohtrajs jaunâs deenâs basnijâs jau
bija dsirdejis pestitaja wahrdu: »Pahrdohd', kas tew
peederr, un dohd' teem nabbageem.« (Matt. 19, 21.)
Un dohmadams, schis wahrds arri wiinnam wiffnotak
effoht japaaklausa, isdallija sawas mantas nabbageem,

un nogahje tukfnesi, fur winsch sawu meesu mehrdes
dams gaweja, weenâ gabbalâ sawu firidi swehti ap-
dohmaja, Deewu luhdse, un beidsobt firmâ wezzumâ,
105 gaddus (tas bija: no 251 lihds 365 pehz Kr.
peeds.) sadshwojis, aismigge. Zaur to laudis winnu
usteitze par swehtu wihru un dauds usnehmahs tâ patt
dshwoht. Nofauze tahdus wihrus par muhkeem,
tas irr: par weentuteem. Nahkofchâ gaddu simteni,
kad dshwoja tas bissaps Bahilius (kas 378tâ gaddâ
pehz Kr. ds. nomirre), tad notikke, ka jau zitti tahdi
muhki sawillkabs weenâ nammâ, fur winni pehz sa-
wadeem likkumeem kohpâ dshwoja, daschadi puhle-
damees ar zeetu strahdaschanu un Deewa-luhgscha-
nahm. Warr buht, ka winneem pafauls trohknis
reebe, kad nogahje tukfnesi tâ dshwoht; laikam doh-
maja, ka tur kluffibâ labbaki warretu to swehtu tizzibas
mantu glahbt un kohpt, un ka, kad pehz zeeteem lik-
kumeem fabeedrotutees un kohpâ Deewu luhgtu un
wissadus scheplastibas darbus darritu, ka tad Kristus
draudsei wairak par labbu nahktu, ne kâ kad winni
weeni paschi dshwotu. Bet warr arri buht, ka kuh-
triba un stuhrgalwiba winnus dsinne, noeet tukfnesi,
zerrejoh't tur wairak pehz sawa pascha prahta un
weeglaki dshwoht, ne kâ wissadu zilweku starpâ.
Raug', us tahdu wihsî sahzhahs ar klohstereem jeb teem
nammeem, fur muhki kohpâ dshwoja. Bet ihfâ laikâ
klohsteri brishnischki gahje wairumâ, fewischki Egipteru
un Sihreku semmê; un laudis tohs tur dshwodamus
wihrischkus un seewischkus drihs tik tohti sahze zeeniht,
ka winni labbakas weetas ne sinnaja, fur sawus behr-
nus nodoht mahzih't un audsinah't, ne kâ pee winneem;
un ne zik ilgi, tad arri wissi ffohlas-kungi, mahzitaji
un bissapi tikke islassiti no muhkeem ween. Zo tanni
laikâ klohsteraudis wehl ar zeetu swehrestibu ne tikke
swehrinati, muhscham wairs ne arstah't klohsteru; schis
aplams eeraddums tik ôtâ gaddu simteni pa pafauli
isplehtahs.

Itt kâ bittites saldu meddurinu, to no tableem
 dahrseem salassijuschas, eenessuschas sawôs schuhnds,
 tur glabba, tâ 4tâ un 5tâ gaddu-simteni sewischki tee
 kluffi klohstera laudis Culenderu, Sprantschu un Wahz'
 semmê to dahrgu tizzibu fargaja, un tad, sinnams, to
 arri pa nejauku seemas laiku wisseem teem warreja
 isballiht, kam ween pee tahs bija truhkums. Zeb tâ
 patt, kâ pehzlaikâ tee Wahzeeschu brunneeki, Wid-
 semmê eemesdamees, katrâ walsti, fur atnahze, tuhlin
 stipru pilli usbuhweja, no turrenes sawu waldischanu
 pa wissu semmi isplest un fargabt, tâ tannis wezzakôs
 laikôs tee tizzibas wehstneschi wissur, fur ween nahze,
 zerredami atrast weetu preeksch Kristus walstibas, us-
 taiffija sawus klohsterus paschâ tukneschu widdû, no
 turrenes mekleht labbaki peektuht pee zilweku firidin
 un arri wehl pee zittahm walstim. Un zaur to, ka tee
 fweeschi nemahziti semmes laudis, kurre widdû winni
 bija mettuschees, nu paschi dabbuja redseht, kâ winni
 kluffi, weenteesigi, sachtigi, pazeetigi un laipnigi dshz
 woja un labpraht zitteem zilwekeem, zil spehdami, pa-
 lihdsjeja un pahz nabbageem apschelohjabs, zaur to tee
 ne ween winnus paschus jo deenas jo wairak zeenija,
 bet arri jo labbakâ prahtâ to brishnischku mahzibu pee-
 nehme, fo winni sahze fluddinaht. Pa tam arri daschâ
 mallâ tannis semmês pa wakkara puffi laudis no muh-
 keem mahzijabs semmi apkohpt un daschu zittu derrigu
 ammatu strahdaht, un tâ patt arri zaur klohstereem tee
 fwehti raksti, kâ arri zittas labbas grahmatas ispleh-
 tahs. Un tâ, kâ tanni brihdi, kad tahs tautas pa schahm
 semmehm apfahrt wasajabs, un pehzlaikâ pee wissahm
 Wahz' tautahm, klohsteri peepalihdsjeja, ka daschs riz-
 zibas graudinsch teem laukeem winneem apfahrt us-
 kritte, tâ arri no klohstereem leels leels pulks to meera
 wehstneschu isgabje, arri zittâs semmês tahs dshwibas
 fehllu laukeem uskaisiht. Eeksch Sprantschu semmes
 to laik' stahweja sewischki leelâ gohdâ sche e klohsteri,
 fo nosauze Lerren, Liffeh un Korweh (raksti: Lerins,

Luxeu, Corven); eeksch Ibru un Calenderu semmes: Hei (raksti: Hy) un Bangor; eeksch Wahz' un Schweizeru semmes: Sant-Gallen, Hirschau un Fulda; schee bija zitti no teem, no Turceem Kristus gaisma arri tannis tumfchds meschds eenahze, fur tee wezz, wezzi Wahzeefchi dshwoja.

Zuhs, mihli lassitaji, gan ne smahdeseet dsirdeht, kad te ar ihseem wahrdeem jums stahstifim, ka tas ar weenu tahdu klosteri no pascha pirma galla irr gahjis. — Eruhls bija 6ta gaddu, simteni eeksch Spranfschu semmes weena klostera preekschneeks, fo wiffi laudis winna deewabihjiga un taifna prahta deht lohti usteize. Bet kad patz nomannija, ka winnam firde schahs labbas flawas deht fahze uspubstees, tad winsch ar trim beedreem no turrenes pa wiffam aisingahje un mettahs tahla, kupla mescha, fur tik swehri un laupitaji ween atraddahs. Tur pee uppes awohta winni no sarreem un mahleem few ustaisija pahri masu buhdinu. Drihs atnahze weens no teem laupitajeem un winneem fazzija, ka schinni mallâ winnus tok ne zeetifchoht, un ka winneem tadeht te ne ka neds meera neds drohschibas buhschoht. Eruhls winnam atbildeja: no zilwekeem, kas tik to meesu spehj nokaut, winneem ne effoht wis bail; winnus aplaupiht ne weens ne spehjoht, jo winneem ne kas ne effoht, un ir winnus eenihst ne weens ne warroht, jo winni ne weenam fo launu darroht. Rapehj winsch ne arri tik pat baggats gribboht palikt, ka winni? lai tik atmett sawu negohdigu dshwi un fahk tam pateefigam Deewam kalpoht; bet ja to ne gribboht, tad lai apdohma, ka Deewa sohdbibus wiffeem teem gaidoht, kas launu darra. — Scheeta muhka taifni un turflaht mihligi wahrdi laupitajam gahje pee firde. Zau ohtra rihra winsch atkal atnahze pee teem muhkeem, atnesse preekschneekam no sawas nabbadsibas trihs no sawahm fihkahm maifehm un labbu teesu kaminu meddus par dahwanu, un likke few pahrrunnahc, pee winneem palikt, to wehl muhscham

neapstrahdatu semmi apkohpt, un us gohdigu wihsî ar rohkas-darbeem few to deenischku maissî sagahdabt. Drihs wehl dauds zitti laupitaji tâ patt darrîja; un us tahdu wihsî ar laiku tas leels klosteris pee Uhsches pilssehtas (raksti: Duché) eeksch Normandi-walsts zehlahs, kas wehl taggad tur stahw un fo wehl pehz wiina pirma preekschneeka wahrda nosauz par Erruhl-klosteri. Pehzlaikâ no ta pascha wehl 15 zitti klosteri zehlahs, kas wissu to semmi tur apkahrt itt labbi apkohpe, un semmes eedsihwotajus jo deenas jo wairak pee kristigas tizzibas peegreese. Tas notikke 6tâ gaddu simteni.

Sewischki no Calenderu klosterreem daschs labs un deewabihjigs tizzibas wehstneffis nahze us Jhru semmi un pehz arri pahr juhru us Wahj' semmi. Tohs Jhru laudis peewedde pee kristigas tizzibas ihpaschi weens wihrs, kam wahrds bija Patrizius, un kas pa to 372tru gaddu Skottu semmê bija dsimnis. Wiina tehws bija kristigs mahzitajs, bet winsch pats lihds sawam 16tam gaddam gluschi nerahns jauneklis un tihrs nebehdneeks. To laik' winsch kahdâ deenâ lihds ar zitteem puischeem bija juhmallâ, kad juhreas laupitaji winneem uskritte, winnus fanehme wangôs, aiswedde Jhru semmê, un tur weenam muischneekani pahrdewe par dsimteem. Schis likke sawus lohpus winnam gan nîht kalnôs un meschôs. Kad winsch tâ brihscham baddu zeete un plîks un kails pa sneegu un leetus laiku tur laukâ staigaja, tad behdas winnam firbi peegreese pee Deewu, ka tâ eeraddinajahs us Deewu dohmaht, tam pateikt un to flaweht, ka daudsreis simtkahrt pa deenu Deewu peeluhdse, un ir appafsch sneega un ledus un leetus, jau pirms faule reete, uszehlahs Deewu peeluhgt garrâ un pateesibâ. Gesch gaddus jau par dsimtu tur sweschâ semmê bijis, winsch nakri sapnoja, ka kahda bals winnam atskanneja, fazzidama: weens fuggis irr gattaws, tew aiswest us tehwu semmi. Drihs arri gabje us tahku juhmallu, un luhf' tur teescham bija fuggis, kurrâ winnu pehz ilgahm luhgscha.

nahm tok beidsobt scheelligi usnehme. Gan Skottu
 semmê nahje pee mallas, bet tok winnam wehl 27 dee-
 nas zaur tulknesim bija ja-reiso, kamehr sawu tehwa
 nammu usgahje. Pehz trim gabdeem winsch atkal
 juhvas-laupstaju rohlâ kritte, bet tik ween us diweem
 mehnescheem. No scha laika winnam firb's greesahs
 us to semmi, fur winsch jau diwreis zeetumâ bijis, un
 prahts stahweja tik us to, turp eet to preezas-mahzibu
 fluddinacht. Rahdu nakti winnam atkal sapni parahdi-
 jahs weens wihrs no Zhru semmes, kas winnam pulku
 grahmatinu atnesse. Weenai grahmatâi bija tas wirs-
 raksts: »Zhru tauschu balss«, un kad winsch lassija jo
 prohjam, tad winnam schkutte, itt kâ dauds ta Sokult-
 mescha eedsihwotaji winnam peesauze ar scheem wahr-
 deem: »mehs tew luhdsam, nahj' atkal schurp, un
 dsihwo muhsu widdâ!« Pah'r scheem wahrdeem win-
 nam affaras ischahwahs no azzim, winsch wairs ne
 jaubaja jo prohjam lassiht — un usmohdahs. Nu
 winnu ne kas wairs ne warreja noturrecht; 431mâ
 gaddâ teescham aisgahje ar preeku us Zhru semmi. To
 laik' wehl pah'r wissu fallu eedsihwotaji turrejahs pee
 paganu tizzibas, bet Patrizius wissâs mallâs tur stai-
 gaja apkahrt, un, kâ jau ta laika mohde bija, us lau-
 keem warra-bungas sisdams aizinaja taudis leelôs bar-
 rôs, un teem weenteesigi fluddinaja tohs wahrduš no
 ta krusta, kas, sinnams, teem maktigi gahje pee firb's.
 Daschâ weetâ winsch eetaisija skoblas un darbojahs
 wissadi teem nemahziteem fallineekeem Deewa wahr-
 dus darriht sinnamus. Winsch kristija Dublihnawalsts
 un Minstera-walsts Ehninus, un Konnaut-walsts Ehn-
 nina septin dehlus lihds ar leelu pulku winnu appaksch-
 neeku, un pirms winsch, 121 gaddu wezzumâ, nomirre,
 winnam par preeku wehl gaddijahs, kâ drihs wissi
 fallas eedsihwotaji kristigu tizzibu bija peenehmuschî.
 Ne zil ilgi pehz winna mirschanas (516tâ gaddâ) eeksch
 Enlenderu semmes Seemet. Wehlis walsti tas klofste-
 ris Bangor tikke eetaisih'ts, no kurreu pirmeem audsek.

neem arri tee abbi wiñri bija, kas tee pirni eeksch
deenas = widdus Wahjsemmes Kristus ewangeliumu
fluddinaja un kas weens bija wahrda Gall un oñtr
Kolumbahn.

Bet papreeksch man wehl pahrt to bissapu Mañrti-
tinu jums ja-stahsta, ka juhs dabbutu sinnahst, kapehñ
winna wahrdu eeksch kalendereem leekoht us 11tu No-
wember. Wñsch bija Reemeru karra-wirñneeka dehñs,
bñmmis ap 316tu gaddu, un jau no fawa 15ta gadda
pats karra-wiñrs. Kaut gan wehl ne bija kristiñts, tat-
schu pahrt zitteem saldateem jau lohti tainñs un firñs-
schehligs. Kahda deenã, seemas laikã pee leelas fal-
nas wñsch fawu Reemeru jahñneeku preekschã eejahje
Amjen-pilsfehñtã (raksti: Amiens), bet wahrtoñs wñsch
eeraudñija puff-plikku nabbaga wiñru, kam meesa jau
tiñri bija stingra no falnas. Mañrtiñsch iswilke
sohbeni no makstim, ar to sagreese fawu manteli diwãñs
dalkãñs, un ar weenu aplahje ta nabbaga wiñra safal-
luschas meesañs. Kad meers tikke, tad wñsch steidsahñs
pee ta deenabiñjiga bissapa Hilarius eeksch Poñtje-
pilsfehñtas (raksti: Poitiers), liktees no scha kristitees.
Bet schis winnu arri usfauze, lai nu pa wiffu muhschu
dohdotees us to, Jesus mahjibas fluddinahst. Tok
Mañrtiñsch wehl papreeksch no faweem wezzakeem,
kas wehl turrejahñs pee paganu tizzibas, gribbeja is-
luhgtees wakkas, bet paschã zekã laupitaji winnam
uskritte, un weens jau sohbeni bija iswiljis, winnam
galwu nojirst. Mañrtiñsch ne ballojahñs ne mas,
kattijahñs laupitajam azzis, un kad schis winnu jautaja:
kas wñsch tahñs effoht, tad drohschi atbildeja: „es
esmu Kristum peederrigs zilweks un ne ballojohñs wis
no nahwes, bet tas man gauschi schehl, ka tu wehl
effi tahñ no Kristus.“ Schis wahrñs zekã-laupitajam
sagrabbe firñdi un luhl, schis winnu atlaide neaplau-
pitu. Tik ko pahrnahje mahjãñs, mahñte greesahñs pee
Jesus tizzibas; bet kad wñsch bes mitteschanas Dee-
wa wahrñdus fluddinajoht staigaja apkahrt un wiffur

apleezinaja, ka Kristus effoht Deewa Dehle, tad dandf zilweki winnu apsmehje, un taudis beidsfoht ar rihfsteem winnu schaute un is tahs semmes dsinne prohjam.

Kad Mahrtinsch bija nahjis atpakkat pee Hilarius, bissapu, tad winsch kahda tufnesi pee Loahresuppes (raksti: Loire) eetaisija kloosteri us augstu, stahwu kalnu, kur arri drihs lihds 80 jauni wihri pee winna sapulzejahs, kas fataisidamees palikt par Kristus kalpeem, labba prahta usnehmahs truhkumu un wiffadas gruhdas strahdaschanas. No scha winna kloostera pehz ihfa laika leels pulks audseknu isgahje par bissapeem un mahzitajeem, kas mallu mallas tur apkahrt Kristus swehtu sehflu issehje. Mahrtinu paschu eezehle par bissapu eeksch Tuhrs-pilssehtas (raksti: Tours); bet winsch neapnizjis arri zittas mallas Sprantschu semme apkahrt staigaja, ir tur tohs paganus pee Jesus peewest. Kad winsch kahda beena nahze zaur zeemu, kur tikween pagani dsihwoja, tad schee wiffi fatezzeja, to wihru redseht. Schohs tumfchus nemahzitus taudis eeraugoh, winnam firbs ta eeschehlojahs, ka tur patt kritte zekds, un karsti pahr winneem Deewu luhdse. Uszehlees, eefahze, ar skaldreem, mihligeen wahrdeem winnus usrunnagt, lai tok apdohmajohf fawu dwehfelu muhschigu labklahschanu. Wisseem firbs trihzeja, winna wahr dus dsirdoh. Wezza stahstugrahmata teiz: effoht weena feewa fawu nomirruschu behnu winnam peenessuse, luhgdama, lai jel to darroht dsihwu, jo Deewam par draugu buhdams, to gan spehschoht. Effoht arri firsnigi Deewu luhdsis, un behns atdsihwojis. Zaur to wiffi zeema eedsihwotaji effoht nahkufchi pee winnu, un luhgufchi, lai winneem jel mahzohf Jesus tizzibu, un winnus kristijohf. Tahdu brhnumu atrohдах wehl leels pulks tannis wezzas grahmatas, kur tee stahsti eekschâ pahr scho bissapu Mahrtinu, bet arri tannis sinnas pahr zitteem Deewa kalpeem, kas pirni to kristigu tizzibu pa schahm wakkara puffedm fluddinajufchi, useemam daschu reisi

zittu ne fo, kâ brighnumus. No ta warram nomannicht, ka tee wibri, kas schohs stahstus irr farakstijufchi, staidri wehl naw arsinufchi, ka tas darbs: weenu zilweku no fahawa naggeem dabbuht wallâ, dauds leelaks brighnumis irr, ne kâ weenu flinneeku dseedinaht, woi weenu mirronu usmohdinahht. Tahdi brighnumu stahsti wiffi, kas ne tâ, kâ swehtas bihbeles stahsti, irr apleezinati un apstiprinari, gan naw drohschi tizzami; tomehr arri ne weens zilweks ne warr fazzicht, ka brighnumi wairs pehz Apustutu laikeem ne mas ne noteekoht.

397tâ gaddâ Deews Martinu zaur nahwes engelî noaizinaja no winna tizzigas strahdaschanas, un pehz winna nu eesahje winna mahzekli to darbu tur atkal usnemt, fur winsch bija beidsis. Sewischki no teem bija diwi, wahrda Germanus un Eupus, kam pa karea laiku nahzahs Sprantschu un Entenderu semmê Kristus fehflu isfeht ar affarahm, un pahr kuseem mehs jums labpraht wehl wairak stahsticum, ja mums schinni grammatinâ deesgan ruhmes buhtu.

Ilgî ne bija, tad weena swescha tauta, fo nosauze par Frankeem jeb Sprantscheem un kam tee semmes stuhri peederreja, kas leijâ abbâs mallâs pee Reinsuppes, fahje sawu waldischanu isplest pa wakkara puffi un jo deenas jo wairak eemestees tanni semmê, fo no ta laika pehz winnu wahrda nosauze par Sprantschu semmi. Winnu lehninsch, jauns, drohschs karea-wihrs, bija Klodewig wahrda, un winnam isdewahs Reemereem tahs wezzas Gallieru semmes leelaku pilsfehtu Soafon (raksti: Soissons) nonemt. Ap scho laiku bija eeksch Reins-pilsfehtas tai paschâ semmê weens wihrs par bissapu, kas bija wahrda Remigius un kas pahr wisseem zitteem wihreem tanni laikâ augsti zee-nijams. Bija tee Franki jeb Sprantschi pa sawu karea-zelku arri tahs kristigas basnizas aplaupijufchi, bet bissaps Remigius gabje pee lehnina, un isluhdsahs, lai basnizahm dohdohht atpakkat tohs swehtus traukus, ferwischki weenu dahrgu kruhfi. Bet no wezzeem lai-

Keem pee schahs tautas jau tahds eeraddums bija, ka, ko winni karvā bija falaupijuschi, to wissu fanesse kōhpā, un pehz lohsehm isdallija sawā starpā. Rehninsch, gan gribbedams biskapam pa prahtam darriht, luhdse sawus karva-wihrus, lai labbā prahtā to swehtu traufu isdohdohht. Wissi sohlija, bet tik weens pats karva-wihrs to leedse. Schis nehme sawu zirri, peesitte pee kruses, ka gabje puschu, un isfauze: lai Ehninsch, tā patt kà mehš, zittu ne ko ne dabbu, ne kà to, ko lohse winnam spreedihš. Kad pehz ihša laika atkal karvaspehks Ehnina preekschā sapulzejahs, lai schis winnu pahrraugohht, tad Ehninsch ar dusmahm tam pahrgalwigam saldatam usbrehze: »raug', tahs brunnas un tee eerohschis, ko tu atnessis, irr tee wissliktaki; jo nedš taws schkehps, nedš taws zirris derr pee karvakauschanas.« Schohs wahrdus fazzijis, winsch tam eerohschus israhwe no rohkahm un winnu apsmee-dams, tohs mette pee semmes; un kad saldats nolohs zijahs, tohs atkal pazelt, tad Ehninsch ar sawu paschu zirri winnam eezirte galwā, faukdams: »Tā patt tu tai krussei eeksch Soafon-pilssehtas effi darrijis.«

Ihšs brihtinsch pehz tam bija aisgahjis, tad Klobewig, Ehninsch apprezzejahs ar weenu prinzeffeni, kas ne ween patte turrejahs pee kristigas tizzibas, bet nu arri firsnigi darbojahs, sawu draugu Kristum peegreest. Igi gan schkittahs, ka winnas publes wissas buhtu par weltas, bet beidsohht winnas sehja tatschu usdihge, prohti: behdu-laikā. Augschsemme pee Reines-uppmallahm to laif' wasajahs apkahrt tee Ulemanni, arri weena no tahm paganu Wahz' tautahm, un eelausahs tai walsti, ko fauze Keln (raksti: Köln), un kam saws pats Ehninsch bija. Klobewig schim labs draugs, tam gabje palihgā. Pee Zilpig-pilssehtas fatikke ar eenaidneekem leelā affinainā karvakauschanā; Kelnes-walsts Ehninu fasitte breefmigi, winna laudis aisbehdse, un arri Klobewig jau sahze schaubitees, woi tur wehl glahbschanas buhschoht; us reis'

winnam sawas feewas beidsami wahrbi schahwahs pees
 minnâ, ar ko ta winnam »ar Deew'!« bija fazzijuse,
 winnu luhgdama, lai jel to kristigu tauschu Deewu pees
 sauz, jo zaur to winsch wiffus sawus eenaidneekus war
 reschoht uswarreht. Klodewig nokahpe no sirga,
 mettahs wiffa sawa farraspehka preekschâ zekôs, un
 Jesu peeluhdse ar affarahm, fazzidams tâ: »Es sawus
 deewektus esmu peeluhdsis, bet teem spehka naw.
 Taggad greeschohs pee tew, un man gribbahs eeksch
 tew tizzeht. Isglahbi man no eenaidneeku rohkahm,
 tad esmu gattaws, us tawu wahrdu liktees kristitees.«
 Ng scha azzumirkta winnam laime sahze seedeht: winsch
 uswinneja kaufchanâ, Alemanni tikke uswarreht, un
 kristigai tizzibai durris atwebrahs us Alemanneem un
 Sprantscheem. Wehl tai paschâ gaddâ Klodewig
 un 3000 no winna farrawihreem likkâhs kristitees tai
 basnizâ eeksch Reims-pilssehtas. Kaut winsch nu gan
 bija kristihts, tatschu winna firds, kâ schkeet, ne kad
 ne palikke ihsten tizziga, jo grahmatas teiz, ka winsch
 pa wiffu sawu muhschu tohti fahrigs us gohdu un leels
 wiltneeks effoht bijis un palizzis; bet paldeews mihtam
 Deewinam par to, ka kristiga draudse appaksch schi
 fehniina tok dabbuja saknotees un isplestees, un to tas
 Kungs jau fenn papreeksch irr fluddinajis, ka eewan-
 geliuma tihklâ wiffadas iwis, labbas un sapuuischas,
 weenâ laikâ ee-ees. (Matt. 13, 47. 48.)

Wehl Klodewig fehniina laikôs atskanneja teem
 Alemanneem augschsemmê pee Reinuppes mallahm
 ta pirma preezas sinna no Kristus. Tas notikke us scho
 wihsi: Bija Iheru semmê weens jauneklis, Frihdol-
 lighn wahrbdâ, tas, tur patt kahdâ klosteri usaubdsis,
 apnehmahs, pa wiffu muhschu pasaulê apkahrt staigahrt,
 laudim mahziht Deewa wahrduus. Papreeksch winsch
 sawâ paschâ tehwu semmê no weena zeema gahje us
 ohtru, Kristus mahzibu pasluddinadams. Bet driht
 winsch, kâ nabbaga zekineeks apgehrbees, pahr juhru
 aisgahje us Sprantschu, semmi un tur kahdâ laikâ

tanni klosteri eeksch Doatje-pilssehtas (raksti: Poitiers) usturrejahs, ko bislops Hilarius bija cetaisjīs. Bet tur kahdu reis winsch sapnoja, ka winnam effoht ja-eet, pa Alemannu walsti weenu fallu Rein-uppē usmekleht, un tur patt teem mescha-laudim to kristigu mahzibu fluddinaht. No Kłodowig-kehniņa pascha sawadu grahmatu isluhdsees, kas to winnam dewe brihw, Frihdolihñ gabje pa Rein-uppi us augschu, un kur tif ween garram nahze, tur tā patt pa labbu ká pa kreisu rohku to dahrgu, swehtu sehku iskaifija. Beidsot nahze tai puffē, ko nosauze to Rauracheru-semmi, kur wezžōs laikōs ta pilssehta Augusta (jeb Augst) bija stahwejuse, un no Attila beenahm wehl ar ween druppu druppōs gulleja, tur Frihdolihñ usgabje to fallu, ko mekleja, un kur taggad ta pilssehtina Seklingen atrohdahs. Schai tukschā weetā winsch apmetahs un eesahze sawu swehtu darbu. Ne tahk no turrenes dshwoja weens Alemannu wezžakajs, Wach er wahrđá, scha meita Frihdolihnam palikke Alemannōs par pirmu mahzekli un arri no winna tikke kristita. Kad Kłodowig-kehniñsch shehligā prahtā winnam to paschu fallu schkinkoja, tad winsch tur usbuhweja klosteri, kurrá ar laiku labba teesa deewabihjigu muhku is Burgund-semmes winnam apkahrt sapulzejahs, kas labbi deesgan peepalihdseja Alemannōs tahs pirmas kristigas draudses eetaisih. Wehl weenreis winsch sawu fallu atstahje, gabje us Glabrner-semmi, tur arri to kristigu tizzibu fluddinaht, tad atkal pahrnahze, un 538tā gaddā nomirre. Kad peeždesmit gaddi pehž winna mirschanas bija pagahjuschi, tad Alemanneem wehl zitta gaisma pahr juhru nahze; proht: tas Jhru wihrs, Kolumban wahrđá, kas tannis abbōs klosterōs Hei un Bangor bija fataisjjees, Kristus draudsei kalpoht, un kam firds jau ar ween neffahs, ta Kunga wahrdu arri teem paganeem tahtās semmēs fluddinaht. 590tā gaddā winsch ar 12 deewabihjigeem jauneem wihreem is winna klosteri sabeedrojahs, aiseet zittās semmēs kristigu tizzibu

mahzigt, un libds ar winneem arri teescham dewahs
 zaur Sprantschu semmi us to walsti, fo taggad nofauz
 par Elsassi, un tur tukfnesi Wo-gesu kalnu starpâ, ne
 taht no kahdas wezzas pils gruüfcheem, mettahs un
 few klosteri usbuhweja. Igi winneem tur zitta bar-
 tiba ne bija, ne kâ saknes un kohku misa, kamehr win-
 neem isdewahs to wehl muhscham ne apstrahdatu sem-
 mi apkohpt, un ar tikfuschahm rofkahm dabbuht plaut,
 fo winni ar gruhtahm mohkham bija sehjuschi. Drihs
 ispaudahs pee wisseem laudim tur apkahrt walloda:
 kahde deewabihjigs wihrs schis Kolumban effoht;
 zilweki no wiffahm kahrtahm pulkôs nahje pee winna,
 winna mahzibas dabbuht dsirdeht un sawus behrnus
 winnam doht audsinah; labba teesa paganu jaunektu
 ar laiku sapulzejahs pee winna un winna beedreem,
 grifbedami tâ part kâ winni Jesum libdsigi kluht, truh-
 kumâ dsihwojoht. Bet drihs jau winneem ruhmes tur
 peetrubke; tapehz tuhwmâ wehl diwus zittus nam-
 mus usbuhweja, fur tohs jaunus mahzektus usnemt.
 Schinnis klosterôs winni dsihwoja pehz sawadeem
 tohti zeeteem likkumeem, kâ tannis laikôs pee Deewa
 kalpeem labprah; eeraudsija, bet kâ ewangeliums pats
 muhscham ne no weena ne praffa. Tomehr schee zeeti
 likkumi, pehz kurreem winni dsihwoja, winnus eerad-
 dinaja, wiffadas tahdas gruhtibas un zeeschanas panest,
 kas tannis laikôs katram mahzitajam pagandôs bija ja-
 pazeesch. Kad Kolumban jau 20 gaddus sawâ mihlâ
 klosteri bija dsihwojis, tad ta nikna Fehniacene, Bru-
 nekilde wahrdâ, winnu tik neganti kahje wairah; ka
 winsch no tahs puffes aischahje, un ar zitteem beedreem,
 schur tur few weetu meklejis, beidsiht atkal nahje pee
 Rein-uppes. Gahje garr uppmallu us augschu, ka-
 mehr beidsiht tikke tai weetâ, fur taggad stahw Zirik-
 pilsfehtra (raksti: Zürich), kas to brihd' tikween masa
 zikkabelle bija. Bet tur eedsihwotaji jau wairs ne tur-
 rejahs pee paganu tizzibas, winsch tapehz ar saweem
 beedreem wehl wairak us augschu dewahs, libds tai

masai pilsfehtai, kas Tuggen bija wahrdâ, jo tur winsch
 zilwekus usgahje, kas wehl paganu tumfibâ dshwoja.
 Scho tauschu starpâ Kolumban nu lihds ar sawu
 wiffmihstaku mahzekli Gallus apstahjâhs, un winneem
 sahje to dshwu Deewu un scha dehlu Jesu Kristu slud-
 dinaht. Bet winni tam atbildeja: »muhfu wezzi deewi
 muhs un muhsu tehwu tehws labbi deesgan irr ap-
 gahdajufchi ar leetu un siltumu; mehs tohs ne gribbam
 pamest; tee walda labbi.« Pehj tam pagani wehl tih-
 fchi saweem deeweekteem abbu kristigu mahjitaju preek-
 schâ uppureja, bet schee, dusmodameers, ka tee Deewa
 wahrduhs tâ neewaja, eemette winnu elku-uppureus esarâ
 un eededsinaja winnu deeweektu basnizu. Par to pagani
 errojahs, winnus breefmigi fahitte un aisdsinne prohjam.

Nu nonahje Kolumban ar sawu beedri no teem
 kalneem tanni plaschâ leijsâ, kurras widdû tas leels Bo-
 den esars atrohдахs un tur winni tai wezzâ pils-zikka-
 dellê, ko Arbon nosauz, eegahje, kur zits deewabihjigs
 mahjitajs, Willimar wahrdâ, winnus mihligi fa-
 nehme un winneem mahjas weetu dewe. No turrenes
 staigaja us Bregenz-pilsfehtu, un apnehmahs, schê patt
 palikt. Bet tē mallu mallâs apkahrt wehl wifs no
 Artila breefmigeem laikeem gulleja isposstihst, un
 rettî kur kahda sîhme parahbijahs, ka zittkahrt tur jau
 kristigi laurini bija dshwojufchi. No weenas kristigas
 basnigas tik tee muhri wehl bija pahri, un tē jau pa to
 starpu pagani atkal saweem deeweekteem bija fahkufchi
 kalpoht, bet nu schinni paschâ weetâ teem Alemannu
 paganeem pirmajs kristigs spreddikis atskanneja. Wafs
 zeems preeksch kristigeem laudim tikke uszirsts, bet
 jo deenas palikke jo leelaks; jo tas pulzinsch to tizzigu
 Alemannu wairojahs, kas tur eemettahs. Mahjitaji
 winneem eetaisija dahrsus, dehstija augtu-kohtus, un,
 Pehtera Apustulam lihdsigi, darbojahs, tik patt laimigi
 siwis, kâ zilwekus sweisodami. Pehj trim gaddeem
 Kolumbanam atkal no turrenes bija ja-eet prohjam,
 jo ta kehnneene Brunekilde no jauna winnu sahje

waijacht. Winna draugs Gallus, to laiku wahjisch, palikke pee Willimar; zits beedris, Sigbert wahrda, kappe us to leelu Gotthardskalnu, ne zik tacht no Rein-uppes awoscha, tur to Rehzieren=paganu starpâ eedshwotees un teem to wahrdu no Kristus fluddinaht; bet Kolumban pats ar zitteem mahzekteem aisgahje pahr teem augsteem Alpu-kalneem us Itahlies-semmi, tur tuwu pee Trebia-pilsfehrtas sawadu klohstera klohlu eetaisija, fur jaunektus ismahzigt par mahzitajeem, kas teem Longobardu=paganeem Deewa wahrdu fluddinatu; un raug, winsch wehl peedshwoja to preeku, ka Longobardu-kehninsch, Agilulf wahrda, lihds ar leelu pulku sawu appakschneeku kristigai tizzibai peegreesahs. 616tâ gaddâ winsch Deewa meerâ no schahs pafaules aisgahje, 42 gaddus appaksch wiffgrehtakahm publehm paganôs dshwojis Sprantschu, Alemannu un Itahlies-semme, un leelu pulku mahzektu audsinajis us tachtu paschu swehtu darbu.

Pa to starpu bija Gallus tanni weeta, fur tag gad klohsteris stahw, ko fauz Sant-Gallen, few buhdinu usbuhwejis un eesahje teem Alemanneem tur apfahrt to preezas mahzibu fluddinaht. Bet drihs winnam peegreesahs labbi leels pulks to tizzigu Alemannu, fabeedrojahs ar winnu, un preeksch scheem winsch wiff apfahrt sawas mahjas arri usbuhweja buhdinas, un pahr wiffahm leetahm teem mahzija Deewa prahtu atsicht. Ihsâ laikâ tur leels klohsteris, Sant-Gallen, bija gattaws, af, un zik dauds wihru tur ismahzijahs par Deewa wahrdu fluddinatajeem, kas arri teescham tahs kristigas atshichanas un tizzibas fehflu drihs pa wiffu Alemannu-semmi irr isfehjuschi. Gallus, 95 gaddus wezzumâ, aismigge sawa wezza drauga Willimara mahjâ Urbon-pilli, bet tikke glabbahs sawâ paschâ buhdinâ. Zittu mantu pee winna ne atradde, ne kâ wezzu sohmu, kurras atflehgu winsch ar weentâ ar sinnu bija glabbajis, ka paschi winna mihtakt mahzektu ne sinnaja, kas sohma effoht eefschâ. Wehz

winna mirschanas atvabde tur eekschâ brehbi, no rup-
 jahm lohpu spalwahm taifitu, fo winsch pa plifku meesu
 brihscham bija walfajis, un smaggu dselles schlehdi,
 pee kurras wehl affins sîhmes warreja nomannih. Nabbaga
 wihram ne peetikke, appaksch leela truhkuma
 un gruhtham puhlehm deenas nastu un karstumu pa-
 nest, het winnam wehl schlitte, ka winnam nahkotees
 zaur wiffadahm pasch' isdohmatahm mohkahn, fo ewan-
 gellums ne weenam ne usleek, sawu meesu mehrdeht.
 Muhsu laikôs laikam daschs labbajs wairs ue warr fa-
 prast, ka weens ar labbu prahtu tahdu truhkumu un
 tahdas mohkas warroht usnemt, tatschu pateiksim Dee-
 wam, ka winsch mums tok to ewangeliumu leek gai-
 schaku spihdeht, un zaur to mums skaidri parahda, ka
 buhtu tihra pasch-taisniba un lepniba, ja meh's zerret-
 tum zaur tahdahm pasch' isdohmatahm mohkahn to
 muhschigu labklahschanu dabuht, un ne zaur to, ka
 pasemmigi un tizzigi us Jesu skattamees, kas preeksch
 mums irr zeetis un nomirris. — Tomehr tannis wez-
 zôs laikôs, warr buht, wiffwairak tahdu wihru wai-
 jabseja, tohs paganus jo labbaki peegreest pee kristi-
 gas tizzibas.

Trescha nobatta.

Dann laikâ ar kristigu tizzibu wairs ta, ne
 bija wis, ka Apustulu laikôs.

Virms jums jo tahlaki stahstam, ka ta kristiga
 tizziba pa pasault, fewischki pa Wahjsemmi, irr ispleh-
 tusees, mums wehl ja skattahs atpakkat us tahm drau-
 dselhm, fo paschi Apustuli bija eetaisijuschki, un ja
 praffa, ka ar tahm pa scho starpu bij' gabjis. Bet pree-
 zigu sinnu ne warram pah'r to doht, jo ta, ka tas ar
 daschu nammu eet, fo no ahrenes jo deenas jo leelaku
 istaifa un kas eekschpuffe tatschu pa weetahm jau atkal
 eegahschahs, ta patt tanni laikâ notikke ar to kri-
 stigu tizzibu: isplehtahs gan jo deenas jo wairak, bet

eekschpuffe zaur zilweku wainahm daschreis jau eegruë. Us tahdu weenteesfigu wihsî basnizu turrecht un draudses waldbiht, kâ swehtl raksti to parahda un kâ wehl Apustuti to bija barrijuschî, laudim wairs ne peetikke; winni ar kâtru gaddu-sinteni jo wairak mekleja sawu tizzibu ispuschloht ar zeerischeem, kamehr beidsiht pee winnu tizzibas wairs ne ko ne atradde, kas buhtu fanahjis ar Apustutu tizzibu, un kâ tam Deewa-wihram Lutteram un winna draugeem wahjadseja zeltees, un ar teem Deewa raksteem parahdiht, zik aplam un neganti preekshlalkâ laudis sawu tizzibu ar zilweku isdohmaschanahm bija fajaukuschi. Sewischki pee trim sihmehm skaidri warreja redseht, kâ tanni laikâ (sewischki no ta 300ta gadda lihds 600tam) tizziba wairs tahda skaidra un weenteesfiga ne bija, kâ Apustutu laikds; prohti: pirmâ kahrtâ pee ta, kâ mahziba patte bija fajaukta ar zilweku isdohmaschanahm; ohtâ kahrtâ pee ta, kahdi tee preesteri un mahzitaji bija, un treschâ kahrtâ pee ta, kâ laudis paschi eeksch negantibas un besdeewibas dsihwoja.

Ta pirma leelaka schkelschana eeksch kristigas draudses notikke zaur weenu preesteri eeksch Aleksandries pilssehtas, kas bija wahrâ Arius. Wansch zehlahs, leedse tauschu preekshâ, kâ Kristus effoht Deews, un mahzija: tas effoht tik Deewa raddijums, kaut gan Deews winnu preeksch tahs pasaules effoht raddijis un winna sawadas deewabihjaschanas un taifnibas deht winnu paaugstinajis pahz zitteem deewabihjigeem zilwekeem. Schahs mahzibas deht bija 325tâ gaddâ Nihzahas = pilssehtâ eeksch Mas = Ahnes teem kristigeem bistapeem un mahzitajeem no wissahm pasaules mallahm ja sapulzejahs, nospreest, woi schi mahziba effoht taifna, woi leeka. Sanahje us scho leelu basnizas runnas deenu 318 bistapi un dauds zitti mahzitaji un preesteri, kas drihs wiffi weenprahstigi Ariusa mahzibu nosazzija par leeku, un usrakstija sawu paschu tizzibas = apleezinaschanu, ko tapehz wehl

taggab nosauz par Mihzehas tizzibas-apleezi-
 nafchanu. Bet Arius ilgu laiku kawejahs scho
 peenemt, bet kad beidsot ar wiltu tatschu fawu wahrdu
 rakstija appakshâ, tad winsch ahtrumâ ar gauschahm
 sahpehm nomirre tai paschâ deenâ, kad jau taisijahs
 winnu atkal usnemt kristigâ draudse, no kurras winsch
 zittkahrt, fawas mahzibas deht, bija isflehgts. Winna
 ahtru mirschanu tee tizzigi bisskapi atsinne par taisnu
 sohndibu, ko Deews pats pahr winnu effoht nospreedis.
 Bet ar to tahs kildas wehl ne bija gallâ; jo tas kei-
 seris Konstantins isteize, ka winnam Ariusa mah-
 ziba labbi gan parihfoht, un luhf', us tahm runnas-
 beenahm, ko 354tâ gaddâ turreja Arles-pilssehtâ un
 355tâ gaddâ Mailandes-pilssehtâ, tee sapulzinati
 bisskapi un mahzitaji arri paschi scho mahzibu peenehme.
 Un us tahdu wihsî jau brichscham notikke, ka ko weenâ
 runnas-deenâ bija nospreeduschî, winni paschi, zittu
 reis fanahkuschî, atkal atmette. Un raug', woi patees-
 siba tad wairs naw pateessiba, ja arri leelaks pulks tai
 turrachs pretti? — Zaur to, ka laudis strichdejahs, woi
 Kristus effoht Deews, woi zilweks, dauds no winneem
 fawu dshwibu pasandeja, un ir karra-spehki zits prett
 zittu zehlahs us kaufchanu. Ar gaddeem peenehme
 arri tee Gorhi, Swewi, Burgundi, Longobardi un
 Wandahli Ariusa tizzibas-apleezinafchanu, un tik pehz
 laikâ isdewahs, to pa masam pee winneem atkal is-
 beldeht, fewischki zaur to, ka tas warrens kehniusch
 K l o d o w i g tai bija pats pretti. Tok zittâs mallâs schi
 nikna sahle wehl lihds 7tam gaddu-simtenim palikke
 kuplodamees.

Zits strichdiusch zehlahs prett to bisskapu Nesto-
 rius eeksch Konstantinopeles; jo winna laikâ dauds
 zilweki, fewischki mahzitaji, bija eeraddinajufchees,
 Mariu, Jesus mahri, nosaukt par Deewa-dsem-
 detaju, bet winsch zehlahs teem pretti un pehz skab-
 dras taisnibas mahzija; schis wahrds ne mas ne pee-
 klahjotees, jo fajauzoht Kristus zilwezigu un deewischku

buhſchanu. Ea leela runnas-deena, fo 431mâ gaddâ Eweſeru pilsſehta turreja, winnu par to noſazzija par leeku, wiltigu mahztaju. Nomette winnu ar faunu no ammata, un tâ winſch arri behdâs un truhkumâ nomirre. Sahje arri waijahſt winna mahzektus, bet ſchee aiſbehdſe us Perſeru ſemmi, fur waldiſchana labpraht winneem dewe brihw, tizzeht, ſas winneem patikke, un pa ſawadahm draudſehm turretees kohpâ. Tur tee nu ſtaigaja zaur wiſſu ſemmi, nahje arri Tartaru ſemmê un ir Sihneſeru ſemmê, wiſſâs mallâs mahzija un kriſtija, paganu zilwekus peegreesdami pee ſawas tiz zibas. Drihs arri atſkanneja walloda, ka kriſtigi biſkapi no Neſtoriuſa tizzibas atrohdotees Bukkarei-, Turkeſtan, un ir Tihberes-ſemmê. Lai nu gan pehjlaiikâ tannis puſſês Turku tizziba dauds dwehſeles peewihle, ka tee atkal to kriſtigu tizzibu atmette, tatſchu palikke auſtrumaſemmês labbi leels pulks to kriſtigu zilweku, ſas pehz Neſtoriuſa mahzibahm turrejahs, un fo noſauze par tahm Kaldeeru jeb Tohmaſa draudſehm.

Wehl Aiktaki gahje us to baſnizas runnas-deenu, fo 18 gaddus pehzak turreja Eweſeru pilsſehta, no ſpreest, woi effoht taiſniba jeb netaiſniba, fo tas wihrs Citihkes (rakſti: Eutyches) mahzohſt, ſazzidams: eekſch Kriſtus effoht ta deewiſchka dabba un ta zilweziga dabba palikkuſchas par weenu paſchu dabbu. Scho mahzibu tanni deenâ wiſſi uſteize par taiſnu; un kuruſch biſkaps ſawu wahrdu tai ne gribbeja rakſtiht appakſchâ, to ar rungahm un ar ſohbeneem tik ilgi apdraudeja, ka mehr tas to darrija. Tapehz ſcho baſnizas runnas-deenu laudis arri noſauze par to raſboineeku runnas-deenu. Treſchâ gaddâ pehz tam turreja atkal runnas-deenu Kalzedones pilsſehta; bet luhl, ſche tee ſanahkuſchi biſkapi atſazzija tai mahzibai, fo ta Eweſeru runnas-deena bija zehlufe, un palammaja to wihru Citihkeſu par wiltigu praweetu un winnu iſtuhme no tahs kriſtigas draudſes. Bet winna mahzektu, kuruſch bija leels pulks, labbâ prahtâ atſchlihrahs no tahs lee-

las draudses, un sadewahs par sawadu draudsi, kureai
 Otâ gaddu-simteni tohti labs preekschueeks bija, wahrdâ
 Jehkab Baradehus, pehz kam winni arri pehzlaikâ
 paschi nosauzahs par Jehkabih teem. Isplehtahs
 arri no Armenieru semmes lihds Egiptes semmei, kur
 râs mallâs winni arri wehl taggad leelôs pulkôs atroh
 dahs, un zittkahrt arri tikke nosaukti par Kopteem.

Zits wihrs, Pelagius wahrdâ, weens muhkis
 no Eulenderu semmes, atkal mahzija, ka zilwekam ne
 effoht ne kahds grehks eedsimts, un ka tam dabba zaur
 Uhdamu ne effoht wis maitata, bet ka ikkats zilweks
 sawa pascha grehka deht mirstoht, un no few pascha
 gan spehjoht, to labbu gribbeht un padarriht. Gan
 us zittahm basnizas runnas, deenahm bissapi winna
 mahzibu noteefaja un atmette, bet tatschu dauds zitti
 laudis winnam tizzeja, fewischki Austruma semmês un
 Sprantschu semmê.

Vahr tahdahm leekahm un wiltigahm mahzibahm,
 kas pa drihscheem pee kristigas draudses zehlahs, un
 dasch'reis' leelakam, dasch'reis' masakam pulkam pa
 tikke, mehs jums wehl dauds ko warretum stahstih,
 bet lai jums peeteek, ko tē jau effeet dabbutuschis sin
 naht; jo jau teescham skaidri buhseet nomannijuschis,
 ka us tahdu wihsi ta pateefa swehta Jesus tizziba tan
 nis gaddu-simtenôs tikke sajukta ar wissadahm leekahm
 zilweku isdohmaschanahm.

Bet kad paschâ kristigas draudses widdû tik leels
 pulks leeku mahzibu usdihgst un faknojahs, tad gan
 arri pee winnu mahzitajeem wainas atraddisees, un
 jau no teem stahsteem, ko mehs lihds schim jums tē
 usrakstijuschis, parahdahs, ka teescham dauds negohdigi
 winnu starpâ bija. Laudim gultoht, eenaidneeks nahze,
 nelabbas sahls sehje kweeschu starpâ un nogahje, (arri
 zittu reis' drihs nahze atpakkat.)

Ar teem preestereem un mahzitajeem tanni laikâ
 teescham stahweja gauschi slikti. Retti weens drihsteh
 jahs, Deewa rakstus pars lassih un pahrdohmah; jo

wiffi baillojahs, fahdu mahzibu useet, fas zittam aug-
 stakam mahzitajam woi fahdai basnizas runnas:deenai
 ne buhtu par patiffchanu. Bes tam winneem schlitte
 dauds weeglaki buht, tik to peenemt, fo jau zitti tiz-
 zeja. Un kad nu arri paschi waldineeki to fristigu
 tizzibu peenehme, un to fahze fargabt un aisstahweht,
 tad fristigeem mahzitajeem jau ammat's wairs ne bija
 tik grehts lihds affinim, bet brissham arri gohda
 pilns, fewischki pilssehtas, un fehninu un feiseru nam-
 mds. Ramehr basnizahm leelas mantas, un mahzita-
 jeem leels gohds un leelas eenahfschanas tikke, ta-
 mehr arri brissham gabbjahs, fa daschs tik mantas
 un gohda deht tahdu weetu mekleja, un drihs arri
 fahze tahdus ammat'us par naudu pahrdohht. Un ta nu
 jau tas zetsch bija gattaws wiffahm tahm breefsham,
 us fo Apustuls Pahwils sihmejahs, fazzidams: »to
 es sinnu, fa pehz mannas aiseefchanas plehfigi wilki
 pee jums eelausifees, fas to gannamu pulku ne fau-
 dsehs.« (Apust. darb. gr. 20, 29.) Turflaht tee
 mahzitaji dsinnahs lauschu preekscha us wiffadu wihs
 parahdiht, fa winni dauds labbaki effoht pahz zitteem
 zilwekeem, fas naw mahzitaji: gehrbahs zittadi, un
 luhkoja dabbuht pa wiffam zittus gohdus un ir zittas
 teefas. Uk faut jel winni labbaki buhtu dsinnuschees,
 jo deenas jo swehtaki, jo pasemmigaki, jo schehligaki
 dsihwojoht, gohdu dabbuht Deewa preekscha! Bet
 rang', pee ta daudseem bija leels truhkums. Zitti bija
 tik nemahziti, — fa 431ma gadda us to leelu runnas-
 deenu Eweseru pilssehta nahze gaisma, — fa weens
 biskaps un weens preesteris ir ne pratte sawu wahedu
 rakstihht; zitti bija tik beskaunigi un besdeewigi, fa
 winnu nedarbu deht sawadi likkumi bija jadohd; ta
 tas besdeewigs biskaps Zirrillus no Alekstrandries
 (ap 430tu gaddu) appaksch sawahm paschahm azzim
 bes strahpes zilwekus likke faut un nofaut. — Un tof
 winni no laudim prassija to wiffleelaku gohdu: lai bu-
 tscho winneem rohku un mettahs preeksch winneem

semme. Raut nu gan daschs deewabihjigs zilweks, tahdas negantibas un breefmas eeraudsijs un greib bedams no tahm glahbtees, gahje tuknesi un flobstereds, tatschu arri sché drihs tahda patte dshwofchana sahjahs, tá, ka retti ne bija, ka paschi tee muhki zehle dumpi prett kristigu draudsi un waldischannu. Tai laiká, kad tas bislaps Zi-rillus dshwoja, zehlahs muhki, kas, lihds ar 500 beedreem no sawa flobstera, keisera gubbernatoram eeksch Aleksandries uskritte un winnu ar almineem tik ne nomehtaja. Bet jo negantigi un grehzigaki tee mahjitaji un preesteri dshwoja, jo wakraf arri dsinnahs no ahrenes tauschu preekschá jauki spihdeht, sawas basnizas ispuschoht un isrohtaht un arri paschu Deewa-kalposchannu istaisiht par tohti brangu. Jhsá laiká jau tik zeerischu kristigá tizjibá atraddahs, ka tas wezs basnizas-tehws Augustinus, kas 430tá gaddá nomirre, jau par to fuhdseja, sawas grahmatás rakstidams tá: wiffi Schihdu baukti un likkumi naw bijuschí tik warren' gruhiti, ká winna laiká ta kristiga Deewa-kalposchana. Par to krusstasihmi tizzeja, ka tai brihnischki spehki effoht; pagohdinaja eeksch basnijahm fwehtu zilweku kaulus un drehbes, un drihs arri winnu bildes, eefwehtija wafku-fwezges, un eezehle leelu pulku fwehtku un pafwehtku. Mahjija jo deenas jo stipraki, ka zilweks ar schahdeem tahdeem labbeem darbeem jau warroht Deewa patischannu dabbuht, prohti: gawejoht, pahtaus flaitoht, dahwanas dohdoht woi nabbageem woi basnijahm, ja arri prahts ne mas ne buhtu tizjigs. Beidsoht wehl zehlahs tas bislaps Gregor tas leelajs ar to mahjibu, ka effoht zilwekeem pehz nahwes sawabs ugguns galdams, kas winnus schéihstjoht no wisseem grehkeem, bet so arri mahjitaju luhgshana spehjoht reimdeht un pa wiffam isdsehst. Luf', zaur tahdu negantu mahjibu arri notikke, ka mahjitaji sahze leelitees, ka winni zilwekeem ir pehz nahwes warroht grehkus peedoht par naudu.

Pahr wisseem zitteem mahzitajeem tanni laikâ fahje tas bislaps eeksch Rohmas-wilsfehrtas jo deenas jo wairaf leelitees, ka winsch ihsten effoht wiss-pir-majs. Tee zitti, un fewischki tee bislapi no Konstantinopeles, Jerusalemes, Antio kies un Alekxandries, winnam strichdejahs pretti, labpraht paschi gribbedami tee pirmi buht, un kad winsch leppodamees isteize, ka winnam weenam tas gohda-wahrds: pahwests (tas irr: tehws) peenahkotees, tad tee zitti winnam pretti peenehme to wahrdu: patriarki (tas irr: wezz' tehwi). Bet daschas leetas notikke, kas Rohmas bislapeem par labbu nahje, fewischki ka Keiseri paschi eeksch Rohmas dshwoja un schohs bislapius tohti zee-nlja, un ta gaddijahs, ka schee pahr teem zitteem win-neja; tik tee Greekeru bislapi tam ne padewahs, bet ar sawahm draudsehm no wiina arschkrahhs.

Rohmas bislapeem arri zittas pafauls mallas wehl no pirma galla ne isdewahs wis, pahr teem zitteem dabbuht wirsrohku; ta fewischki duhrahs eeksch Eulenderu semmes, fur zitti preesteri, kas Rohmas bislapam klausija, leelu pulku to mahzitaju nokahwe, kas winnam wehl pretti turrejahs; ta patt arri Skottu semme, fur tautai, ko nosauze Kuldeerus, laimejahs, lihds 12tam gabbu, simtenam Rohmas juhgam sper-tees pretti. Bet tok arri pa to laiku daschs Rohmas bislaps araddahs, kas bija ihstems gohda-wihrs. Pahr weenu jums jau effam stahstijuschi, pahr Leo, kas ap 450tu gabbu dshwoja un tam niknam Hunnu Ehninam Attila tik drohschi pretti gahje; bet arri pahr to pirmiht jau minnetu Gregor to leelu meh's warram fazzigt, ka winsch no firds bija deewabihjigs wihrs bes wiltus un bes kuhtribas. Raut gan no meefas pawahjsch, winsch tatschu ne ka ne apnikke, darbodamees un publedamees, paganus kristigai usz-gibai peegreest. Tanni laikâ, kad winsch tik wehl muhkis blja, flohsteri dshwodams, winsch kahda deena eeksch Rohmas staigaja us eelahm, un tur patt us

tirgu eeraudsija labbu teesu skaisstu jaunektu, ko kōhpmanni pehz sawas wezzas mohdes par wehrgeem pahrdewe. Schee winnus no tablenes, no tabs leelas jubras fallas Britanies, ko taggad sauz Eulenderu semmi, bija atweddufchi. »Woi schahs fallas eedsihwotaji turrahs pee paganu tizzibas, woi pee kristigas?« tā waijaja Gregors. Winni wehl dsihwo paganiskā tumfiba, tā kōhpmanni tam atbildeja. — »Ak!« — tā nu tas deewabihjigs muhks, dsilli nopuhsdamees, teem teize pretti: »Ak! ka schihš pafauls kungs un ta tumfiba wehl pahrdedeem skaissteem zilweziņeem walda, un ka tee, kam tahdi smukki waidfiri, wehl ne ko pahrdewa muhschigu schehlastibu dabuja sinnah! — Kā nosauz schahs fallas eedsihwotajus?« — Winnus nosauz par Angeteem (jeb Eulendereem), tā winnam atbildeja. — »Teescham!« — tā winsch isfauze — »winneem waidfiri, kā engeteem, bet Deewam schehl, ka winni ne arri lihds ar Deewa engeteem to muhschigu labklahschanu baudihš! — Kā to walsti nosauz, no kurras winni nahkufchi?« — Deira irr winnas wahrds, tā winnam stahstija. — Un luhl, kā tas wahrds: angeti pa lateinisku walloodu gluschi fassann ar to wahrdu: engeti, tā schis wahrds: deira atkal pa wissam faeet ar teem wahrdeem: »no dusmibas«; tapehz arri Gregors fazzija: »Teescham teefs; waijaja winnus nogreest no Deewa dusmibas un aizinah pee Kristus schehlastibu! — Kā irr winnu kehniusch wahrda?« — Ella! tā tee winnam isteize. — »Ak, kaut winsch lihds ar faweem laudim drihs buhtu isglahbs no elles, un lihds ar wisseem tizzigeem dsedatu: Alleluja!« To fazzijis, Gregors ar affarahm azjis aisingahje prohjam, un no ta brihscha firsniģi fahje puhletees, to preezas mahzibu eeksch Britanies isplest. Un tahdā labbā prahtā winsch arri pastahweja lihds nahwei.

Wehl pahrdedeem zitteem mahzitateem jums

tè stahstifim, Fas gan sawâ laikâ ta kristigu basnizu, zik spehdami, fargaja, ka ne tik drihs eeksch tumstbas noslihe.

Ambrosius, wehl karrawirsnooks buhdams, jau tikke eezelts par bissapu eeksch Mailandes, un pirms bija kristlhts; jo kaut gan pats ne gribbeja palikt par bissapu, tatschu draudse ar warru winnu ammatâ eezehle. Sawas mantas wiffas winsch dahwinaja nabbageem, un pa deenu un nakti sehdeja pee bihbeles, Deewu luhgdams, lai tas winnam palihdsetu, tahs swehtas mahzibas arri labbi fauemt. Winna durris ar ween bija walkâ, ka ikkats zilweks ar sawu luhgshanu winnam warreja peektuht. Zik ween winsch sawai muttei warreja atraut, tik winsch isdewe, kristigus zilwekus ispirkt, fas bija krituschiwangds. Wezza grahmata stahsta, ka winsch no shehliga prahta ir brihscham sawas basnizas sudraba un selta rihtus ne effoht taupijis. Bet zik winnam firds arri bija shehliga, winsch tatschu tur, fur winnam schlitte, ka waijadseja, neds schaubijahs, neds bai-lojahs. Tâ ween reis tas Reemeru Keisers Teodosius eeksch Tessalonikes, fur laudis zittus winna opzihrus bija nokahwuschi, dusmigâ prahtâ 7000 zilwekus par strahpi bija lizzis nomaitaht, kaut gan winsch pats Ambrosiusam bija fohljijis, ka to ne darrischoht. Bet Ambrosius rakstija winnam grahmatu, fur drohschi isteize, ka winsch no kristigas draudses tik ilgi buhschoht isflehgts, kamehr winsch sawu grehku atsihschoht un wiffas draudses preekschâ to isfuhdsechoht; un kad Keisers tatschu nahje basnizâ, tad bissaps gabje pats preeksch basnizas durrim, un winnam aisleedse eenahkt. Uston mehneschus jaar Keisers apdohmajahs; bet beidschoht tok usnehmahs, draudses preekschâ sawu padarritu grehku isfuhdseht. Romette sawu gohda-swahrkü, mettahs us sawu waigu, un Deewu luhgdams, isfazzija tohs wahrdus tahs 119tas Dahwida dseefmas: »Manna dwehsele pee-

libp pee pihschteem; darri man dsihwu. pehz tawu wahrdu!“ Laudis raudaja un libds ar keiseru Deewu luhdse. Tas notikke ap zettorta gaddu-simtena gallu.

Tas wezs basnijas, tehws Hieronimus dsihwoja kadhâ laikâ weentulis Sihreeru semmes tukfnesi un, zif warredams, arri zittus laudis skubbinaja palikt par muhkeem. Sawus beidsamus 25 gaddus winsch dsihwoja kadhâ klosteri Betlemê, kur winsch sewischki mekleja Deewa rakstus jo deenas jo labbaki saprast, un arri pats dauds derrigas gramatas rakstija, kamehr winsch tai 420tâ gaddâ aismigge. Winna wiffleelaks un wifflabbaks darbs bija schis, ka winsch to bibbeli pahrtulkoja Lateineru wallobâ. Un schi winna pahrtulkofchana bija no 5ta gaddu-simtena libds 16tam drihs tas weenigs awohts, no kurra pa Keemeru walstibu Deewa wahrdu atsichschanu warreja schmelt; jo ap to laiku tanni mallâ wairs retti weens zilweks to wezzu Greekeru un to wezzu Iuhdu wallobu sapratte, un arri mas pahrtulkofchana tannis wallobâs atrad, dahs, fo tee laudis tur pa wakkara-puffi sapratte. Tee muhki klosterôs dauds tuhkstohsch reises schohs winna lateiniskus rakstus atkal norakstija, un ta schee tanni tumfchâ laikâ jau deesgan labbi peepalihdseja, ka dascha dwehsele no Deewa wahrdeem dabbuja gaismu un eepreezinafchana. Luhl', us tahdu wihsî wehl weenreis eeksch masas Betlemes uslehze gaisma, kas tahm tautahm wakkara puffes, jeb tik ween daschai dwehselei winnu starpâ, pa teem tuhkstohsch gaddeem tahs tumfibas spihdeja.

Zahnis Krihsostomus (tas irr Selta-mut-tis, jo ar scho wahrdu laudis winnu nosauze tapehz, ka winsch bija leels meisteris spreddikus fazzih) palikke tai 398tâ gaddâ par biskapu eeksch Konstantinopeles, un schinni leelâ pilsfehâ, kur tee laudis eeksch wiffas das blehdibas un netaisnibas dsihwoja, winsch tatschu drohfschi Kristus mahzibu fluddinaja, ne mas ne baitos damees nedf no baggateem, nedf no augstas kahrtas

laudim. Dasch' reis winnam lihds 10,000 klaufitaji bija. Bet teem netaisneem zilwekeem winna affi un caisni wahrdi tik mas patikke, ka winni agraki ne palikke meerâ, kamehr teefa winnu ar warru fubtija prohjam us Armeniereu semmi. Us scho zeltu winnu wiffabi mohzija, un zaur to nejauku laiku, kas tanni semmê arween pastahw, winsch sahze wahrgt. Tatschu arri schinnis behdâs winsch neapnizjis Deewa wahrbus fluddinaja, aisstelleja zittus wihrus par missionareem pee teem paganeem, isballija nabbageem maifes un no teem zilwekulauptajeem ispirke wehrgus par brishweem. Bet arri schohs darbus teefa winnam ne gribbeja pataut, un kad winnu ar warru atkal aiswedde us zittu weetu, tad winsch zaur zelta gruhtumeem sawu garru islaide. Winna beidsami wahrdi bija arri tee paschi, kas winnam pa wiffu muhschu par spihdekteem bijuschi, prohti: »Slawehts lai. Deews irr par wiffu!« — Un tâ arri wiffôs laikôs irr parahdijees, ka teefs: kusch zilweks gribboht Jesus ihstems mahzeklis buht, tam wajjagoht, sawu krustu usnemt un winnam staigahht pakkat.

Ea patte mahziba mums arri atfkann, kad apdohinajam, ka tam Urahnasiufam, kas bija erzbisfaps eeksch Aleksandries, pa sawu muhschu irr klahjees. Winsch zehlahs prett Arihufa leeku mahzibu un pastahwigi apleezinaja, ka Kristus effoht pascha Deewa Dehls. Peez reises Arihufa draugi winnu aisdsinne, un weenâ gabbalâ mekleja winnu nokaut, tâ ka winsch lihds 20 gaddus irr dsihwojis, itt ka putninsch sarra gallâ. Tanni 335tâ gaddâ winnu fauze us Tihrus-pilssehtu preeksch basnizas runnasdeenas, kur prettineeki winnam wiffadus grehtus un nedarbus pahrmette un turklast arri to, ka winsch to bisfapu Arseniufu pats effoht nokahwis. Winni arri jau parahdija kahypinu, kur iskalteta zilweka-rohka bija eekschâ, kas pehz winnu leezibas effoht Arseniufa rohka, un ar to Urahnasius effoht mehdsis

burt. Ea deena jau bija klabt, kad schim preeksch teefas bija ja-eet. Apfuhdsetaji jau iswille to mirrona rohku, wiffi laudis istrubkabs un wiinna eenaidneeki jau fluffi sahze preezatees; bet winsch pats bija meerigs, tik wajaja sawus teefatajus, woi wiinni tad paschi pasihstoht Arseniusu? Zitti atbildeja: pasihstam! Us reis Atahnafius atwehre durri, likke weenu wihru nahst eekschâ un praffija: Woi schis irr tas wihrs, ko es nokahwis un kam rohku nozirtis? — Us to winsch tam manteli atklahje un parahbija, ka tam abbas rohkas bija wesselas. Suhdsetaji palikke ka mehmi, jo schis wihrs bija teescham Arsenius, kas par Deewa laimi tanni brihdi bija nahjis us Tihrus. Bet tas Atahnasiufam ne ko ne palihdseja; wiinna eenaidneeki tatschu winneja, un wiinnu aisuhtija us Trieres-pilssehtu pee Rein-uppes. Pehz-laika winsch gan atkal nahze atpakkat us Aleksandries, bet ne zit ilgi, tad wiinnu sahze no jauna wajahst, un paschâ nakti, kad winsch bija basnizâ un sawas draudses starpâ, tee wiinnam uskritte, ka winsch tik ar mohkahn warreja isglahbtees. Aisbehdse us Egiptes semmes tuksnest, pee ta weentuta-preestera Antonius, pee kam winsch 6 gaddus dsihwoja. Nomirre 372râ gaddâ, kad winsch ihfu laiku papreeksch bija dabujis brihw, atpakkat pee sawas mihtas draudses eet.

Eam wezzstehwam Aurelius Augustihnus, kas 354tâ gaddâ bija dsimmis, tohti deewabihjiga mahte bija, wahrda Monika. Ea pahr sawu trafgalwigu dehlu, kas gan beesî pee gramatahm sehdeja, bet arri tatschu eeksch wissadeem grehkeem dsihwoja, tik karsti un tik pastahwigi Deewu luhdse, ka tas bistaps Ambrsius, kam wiinna sawas behdas isfuhdseja, wiinnu ar scheem wahrdeem eepreezinaja: dohdees meerâ! Weens dehls, pahr ko mahte tik dauds Deewu luhds un affaras birrina, ne warr pasusteas wis! — Augustihnus bija no Afrikas, fur winsch bija peedsimmis, nahjis us Mailandes-pilssehtu, fur tas deewa-

bihjijs Ambrosius winnu pamahjija, lai jel beesaki
 lassohr Deewa wahrduš. Tur patt winsch, dsirdejis,
 ka zitti Reemeru wibri no augstas fahrtas bija atgree-
 suschees, firbi pamohdinahts saweem draugeem pee-
 sauzē schohs wahrduš: »Tahdi nemahjiti laudis few
 debbesti peerauj; bet mehš ar wissu sawu augstu gu-
 dribu wehl wahrtimees apfahrt sawōš daubskahrtigōš
 grehōš.« — Winsch eegahje dahrsā, nomettahš ap-
 paksch wihses-kohka, kā Natanaēls, un ar karstahm
 affarahm Deewu luhdse, lai schehligi winnam dohd
 arjaunotees. Tai paschā azzumirkli, kad winsch tā us
 Deewu brehze, winnam no kaimina sehtas pahri reisee
 atskanneja tee wahrdi: »nemmi un lass! nemmi un
 lass!« — Schohs wahrduš winsch atsinne par balsi
 no debbests, gahje us mahjahm, sahze bihbeli lassihrt,
 un atradde tohs wahrduš, kas stahw Pahwika grab-
 matā, Reemereem rakstītā, 13tā nodakkā 13tā un 14tā
 perschinā, un winnam firbi tik gauschi pahrnehme, ka
 winsch no tahš stundas apnehmahš, wissu sawu muhschu
 tam Kungam Jesum nodohr, un steidsahš pee mah-
 tes, winnai to preezigu sinnu dohr, ka Deews winnam
 schehlastibu effohr parahdijis. Zuhš, mihti lassitajl, gan
 warrefeet dohmahrt, kahds falds preeks, kahda karsta
 pateiziba tai deewabihjigai mahtei zaur to buhs bijuse.
 Augustihnus gahje atpakkat us Afriku, usnehmahš
 Deewa basnijai kalpohr, un palikke par biskapu eeksch
 Hippo-pilssehtas, tur winsch tai paschā brihdi sawu
 garru islaide, kad tee neganti Wandahleri ar sawu
 karra-spehku to pilssehtu apsehdeja (tas notikke tai
 430tā gaddā). Gan arri schis wihs, tā patt kā tee
 zitti minneti basnijas-tehwil, ne bija wis brihw no tahm
 leekahm dohmahm, kas tannis gaddu-sintendš daubš
 dwehseles aptumschoja, bet Deewa schehlastiba eeksch
 Kristus tatschu bija winna wissaugstaka manta, un
 eeksch winna raksteem, kas lihds muhsu laikeem palik-
 kuschl, mehš useemam scho paschu leelu mantu no kri-
 stigās atsihschanas un gudribas; kā tō jau no tahda

wihra warr dohmacht, kas ar sawahm mahzibahm sawâ laikâ pahr wisseem zitteem basnizas-tehweem dauds ko eespehje.

Gan es wehl pahr daschu zittu ustizzamu Kristus kalpu is scha laika jums ko warretu stabsticht, furra wahrds debbesti buhs peerakstichts; bet tok atraddahs wairak tahdu wihru, kas sawa ammata ne bija zeenigi; un zaur to, sinnams, notikke, ka tee grehki un wissada besdeewiba pee kristigahm draudsehm ar katru gaddu gahje wairumâ. Jau zettortâ gaddu-simteni waijadseja pa leelahm basnizas-runnas-deenahm isdohmacht, ka mas dauds ar draudehm un strahpehm tohs wissrupjafus grehkus pee kristigeem laudim warroht apremdeht; bet wehl leelakas negantibas eeksch kristigas draudses pee wissu kahrtu laudim no sta gaddu-simtena eesahzahs. Eeksch kristigu kehni nu mahjahm wehl ta patt, ka paganu laikds, walbija gohda-kahriba un meefas-kahriba, warras darbi un wiltiba, un wissada netaisniba un blehdiba. Pee laudim wehl atraddahs blehnuttizibas, elkadeewibas un wissadi grehki un nedarbi. Swehtdeenas un swehtkus winni pawaddija, meefas kahribahm kalpodami, un pahr Deewa nammu un luhgschanahm ne behdadami. Kas wissleelaks pulks to kristigu zilweku zittu ne ko no sawas tizzibas sinnaja, ne ka to, ka winnus nosauze par kristigeem laudim; no sawas grehzigas dsihwofchanas winni ne atgreesahs wis, bet dohmaja, jau winneem deesgan taisnibas un deewabihjafchanas effoht, kad tik nabbageem dohdoht dahwanas, woi kad zittus schahbus tahbus labbus darbus darroht, lai gan firds wehl ne buhtu atgreesta. Tahds negants pohsts sewischki bija eowilzees pee tahm draudsehm, kas pa rihta puffi, un mehds ne warresim brisnotees, kad dsirdefim, ka Deews sewischki schahm draudsehm ar grehtu pahrmahzischanu nahje wirsa un winnus, dauds gaddu-simtenus zaur, irr fittis, deht winnu kuhtras un kahrigas dsihwofchanas.

Zettorta nobakka.

Rà Muhamedaneru jeb Turku tizziba pasaulé
zehlahs.

Araberu semmê pee farkanas jubras mallas stahw
pilssehta, fo nosauz Mekka; tur 570tâ gaddâ pehz Kri-
stus weens wihrs dsumme, kas bija wahrâ Muhamed,
un kam ar sawahm leekahm mahzibahm isdes
wahs, kristigai draudsei padarriht leelaku skahdi, ne
kâ lihds tam laikam zits kahds eenaidneeks winnai jau
bija padarrijis. Sihmesahs gan us to, ka Deews bija
kahjâs, to kristigu draudsi pahrmahziht par winnas
grêhkeem un kahribahm, un winnu sihjâht kâ kwee-
schus; bet kursch ta Kunga balst klauſija?

Muhameds bija kohpmannis, andeleschanas
deht daudseis usnehmahs eet sweschâs semnês, un
tur, brihscham fanahkdams ar Schibdeem, brihscham
ar kristigeem zilwekeem, masdauds no winnu tizzibas,
dabbuja sinnahht. Leelijahs, ka winna tauta effoht zeh-
lufees no Ismaeta, Abraâma dehla, un isnehme zittas
mahzibas no Jubdu tizzibas, zittas no kristigas tizzibas,
un fajauze ar tahm sawas paschas isdohmaschanas.
Wiasch mahzija sewischki, ka weens pats Deews effoht,
un ka Muhameds effoht winna wiffleelakajs praweets,
leelaks pahr Mohsufu un Kristu; wiffu, kas noteekoht,
to Deews jau tâ effoht nospreedis, ka zilweks ne kâ
zittadi ne warroht darriht; pehz nahwes katram zilwe-
kam tikschoht atmakahts. Wiffwairak winsch paweh-
leja, nospreestôs laikôs beesî Deewu luhgt, dahwanas
doht nabbageem, sew likt apgraisht, gaweht, staigahht
us Mekka-pilssehtu, un wihsna ne mas ne dsert. Tur
pretti winsch patahwe wihsreem wairak kâ weenu seewu
nemt, atweeglinaja katram, kas no sawa laulata drauga
gribbeja schirtees, un teize, ka tannî dshwibâ pehz
nahwes tee meefas preeki muhscham ne beigshotees,
— luhk', tahdas mahzibas teem meefigeem zilwekeem
deesgan labbi patikke un tohs winnam peegreese.

Kad wünsch sawâ 40tâ gaddâ sahje fluddinaht, ka
 patš tas engelš Gabriels winnam effoht paradhjees
 un wissu to darrjjs sinnamu, tad sapulzinajahs mas
 daudš no winna tautas brabteem winnam apfahrt, un
 schie, tizzedami tā part winna mellu stabstus pahr teem
 brihnumeem, ko effoht zittur darrjjs, ka arri tohs lee-
 kus brihnumus, ko paschi dabbusa redseht, jo deenas
 jo wairak winnam peekehrahš, un eedehmajahš, ka
 winna mahziba effoht no Deewa. Winnam gan arri
 daudš prettineeki zehlahš, un schie winnu 62trâ gaddâ
 tik lohti waijaja, ka winnam us Medihnas=pilssehtu
 bija jabehg. No schahš winna behgschanas, ko Mu-
 hamedaneri sawâ walloodâ nosauz par hedschra (raksti;
 hegira), winni sahł sawu laiku skaitiht, tā ka kristigi
 zilweki sawu laiku pehz Kristus peedsimschanas skaita.
 Schinni pilssehtâ winna draugu pulks tik warren-
 auge, ka wünsch jau 630tâ gaddâ ar karraspehku no
 10,000 wihreem warreja Mekka-pilssehtu uswarreht;
 un nu suhtija wehstneschus wisseem kehniineem un kei-
 sereem, no winneem prassiht, lai arri tee winnu atsih-
 stoht par Deewa wiffleelaku praweeschu; un apneh-
 mahš, ar sohbeni rohka laudis sawai tizzibai peegreest.
 Bet pirns wehl tablaki warreja eet, wünsch nomirre
 sawâ 63schâ gaddâ (632). Pehz winna aiseeschanas
 wiffa winna mahziba tikke farakstita weenâ grahamatâ,
 ko nosauz: Koran, un ko winna draugi lihds schai stun-
 dai atsihst par swehtu un par sawas tizzibas awotu.
 Tee wihri, kas winna weetâ weens pakkal ohtra pa-
 likke par waldneekem, un ko eesauze par ka-lihsen, tee
 eeksch mas gaddeem uswinneja Sihries semmi, Zubdu
 semmi ar Jerusalemes pilssehtu, Perseru, Mesopota-
 mies, Egiptes un Mas;Ahies semmi. Kas drihste-
 jahš winneem pretti buht, tohs woi nokahwe, woi teem
 isphostija basnizas un pilssehtas, un beidsiht teem ee-
 balloteem eedsihwotajeem usspeede Muhamedaneru tiz-
 zibu. Lai nu gan ne schkeet pilna tairniba buht, ko zit-
 tas stabstu grahamatas mums fluddina, ka Arabberi jau

pa teem 12 gabdeem pehz Muhameda mirschanas 36,000 pillis un pilssehtas effoht uswinnejuschi un 4000 kristigas basnizas ispohestijusch; bet tatschu ne warr leegt wis, ka winnu karras-spehkam leela laime bijuse, un ka winni tahm kristigahm draudsehm warrenu shahdi padarrijusch. Wissa Seemet-Afrika garr juhmallas, kur to laik' leels pulks kristigu draudschu atraddahs, kritte winneem naggos, un luhf': winneem isdewahs, tur wissu kristigu tizzibu lihds faknehm isdeldeht, ka ir ne dihgls ne palikke pahri. Tik eeksch Egipteru semmes wehl pastahweja draudse, ko eefauze par Kopteem, eeksch Perseru semmes ta, ko dehweja par Nestoriahnereem un wehl daschas zittas masakas kristigas draudses; bet tahs sinnams tikke waijatas un nihzia nihke, ka nu jau fenn waijadseja, ka winnas atspirdsinatu un atjaunotu.

Teem kristigeem laudim wehl par laimi bija, ka Urahberi sawa pascha starpâ sahze stribdetees, sawu waldneeku, to ka-lihfu, islassoht. Schahs kildas, pee kurreahm winneem wiss saws spehks waijadseja, pastahweja gan lihds 30 gabdeem, pa kurreem tahs kristigas draudses atkal masdauds dabbuta atspirgtees. Zaur scho paschu nemeeru beidsoht notikke, ka wissa leela Muhamedaneru draudse pa diwahm dalkahm ischlichrahs, prohti: pa Schihteem un Sunniteem. Tee pirmi, ko sewischki leela pulka atrohdaht Perseru semme, tee tizz, ka tik ta koran-grahmata winnu tizzibas awohts effoht, bet tee ohtri peenemm ne ween scho paschu grahmatu par swehtu, bet arri tohs rakstus, ko tee 4 pirmi ka-lihfi irr farakstijusch. Tik tai 668ta gadda winni no jauna eefahze tohs kristigus laudis waijacht, un aplehgereja Konstantinopeles pilssehtu 7 gaddus zaur, kamehr Greekereem isdewahs, ar to sawadu ugguni, ko sawz Greekeru ugguni, winnus aisdicht prohjam. Tik kad Stajs gaddu-simtenis bija eefahzees, un winni Seemet-Afriku lihds pat leela juhral jau bija uswinnejuschi, tad ween arri palikke kabrigi,

pahr to juhvas schaurumu pee Gibraltaru ar laiwahm eet pahri, uskrist Spanieru semmei, tad wiffahm Erohpas semmehm wilktees zaur, un beidsot Konstantinopeles pilssehtai no semmes puffes usbrukt.

Tas Fehninsch to West-Gothu, kas tanni laikâ pahr Spanieru semmi walbija, tas weenâ breefmigâ karrâ, kaufchanâ tikke nokauts, un nu tee Arabberi bes kaweschanas wilkabs zaur Spanieru semmi, pahr Pyrenehu-kalneem (raksti: Pyrenâen) pahri eeksch Sprantschu semmes lihds Lihones un Besanzones pilssehtahm (raksti: Lyon un Besançon); un tâ patt kâ 300 gaddus preeksch tam ta breefmiga Hunnu tauta no rihta puffes tahm kristigahm draudsehm bija uskristuse un tik ne gallu darrijuse, tâ nu taggad tee Arabberi no wakkara puffes ar warrenu spehku winnahm usgahsahs, un no jauna draudeja, winnas pa wiffam isdeldeht. Sprantschu semme un Wahzu semme trihszeja un drebbeja no bailehm. Bet tâ, kâ preekschlaikâ ta leela karrâ-kaufchana pee Schalou-pilssehtas (raksti: Chalons) to kristigu basnizu ar Deewa palihgu no to Hunnu rohkahm bija glahbuse, tâ nu tam firde-drohscham Sprantschu herzogam, Karl Mar-tell wahr-dâ, pee Pohstje-pilssehtas (raksti: Poitiers) 6 deenas no weetas ar teem Arabbereem kaudamees, isdewahs, winnus (732trâ gaddâ) uswinneht, un is Sprantschu semmes atpakkat dsiht us Spanieru semmi, pahr kurras rohbescheem tee wairs ne drihsteja nahkt.

Uk tawu fahdi un pohstu, kas Kristus draudsei pa scho gaddu-fimteni bija jazeesch. Kristigi zilweki pa fimts tuhkstoscheem breefmigâ kaufchanâ tikke nomaitari, winnu basnizas pa tuhkstoschahm ispohstitas, un leeli leeli pulki, bailodamees no Arabberu sohbeneem, peenehme ta jauna praweescha tizzibu. Scha laika gallâ warreja us tahm kristigahm draudsehm, kas pa rihta puffi, gluschi tohs paschus wahrbus fazziht, kotas praweets Esaijas (1, 7—9) irr usrakstijis: »Juhfu semme irr pohstâ, juhfu pilsfati irr ar ugguni fadedsis

nati, jubfu tihrumus ehd sweschi, jums flabt effobt, un schi bohja-eeschana irr ka weena pohstifchana zaur swescheem. Un Zianas meita irr atliffusi ka. buhdina wi-hna-dahrfa, itt ka nakts leewenisch gurku dahrfa, ka is-pohstihst's pilsfahst's. Ne buhtu tas Kungs Zebaot mums kahdu maggumu atlizzinajis, tad buhtum meh's ka Sodoma, meh's buhtum itt ka Gomorra tappuschj.

Peekta nobatta.

Kà daschà mallà Wahzsemme fahzahs ar
kristigu tizzibu.

Tannis Wahzsemmes mallàs pee Donau-uppes arri jau paschòs pirmsòs laifòs kristiga tizziba tikke isfehsta, bet kad (ap 375tu gaddu) pulks sweschu tautu, no rihta puffes nahkdams, arri pahr Wahzsemni gahsahs, tad schahs to sehflu drihs pa wissam saminne. Eif puss-septitâ gaddu-simteni atkal trihs wi-hri atrad-dahs, kas tannis puffes Jesus preezas mahzibu fluddis naja un kas bija wahrda Emmeran, Amandus un Rupert. Drihs pehz winneem Deewa wahrdi arri kluè pee teem paganeem Tihringeru semmè. Gad-dijahs 685tâ gaddâ, ka weens muhkis no Ibru semmes, Kilian jeb Kullen wahrda, nahze us Wahz-semmi un eedsihwoja Wirzburges-pilssehtâ, kur to laif arri Tihringeru waldneekam jeb erzogam, kas Godesbert wahrda un kam arri pascham wehl paganu tizziba, fawa dsihwes-weeta bija. Tihringeri zeenija, ka jau zittas Wahz' tautas, sewischli tohs deeweklus Wodan (jeb Odin), Lohr un Freia, bet bes scheem winneem arri diwi zitti elki bija, ko nosauze: Holla un Puhsterik. Schis ohtrs bija prosta bilde, leeta no warra, ohlekti augstumâ, ar leelu wehderu; labbu rohku elks turreja us galwu, kreifu us zetta gallu. Eekschpuffe bilde bija tulkscha, un ta istaifsta, ka warreja uhdeni eeleet. Augschâ pee gihmja bija diwi appali zaurumi, elkam par mutti. Kad paganeem swehtki gaddijahs, tad

winni scho leelu bildi peepildija ar uhdni, zaurumus aishahse ar wadscheem, likke bildi pee ugguns un to eekahrseja. Uhdens, tik kà palizzis karsts, ar sawu spehku isdsinne wadschus ar warrenu trohkfni ahra, un raug, uhdens bursguledams teem laudim, kas stahweja apkahrt, schahwahs azzis. Lufk, tahda winneem tur bija deewa-kalposchana, un tahdi mums arri laikam deewekli wehl buhtu, ja Deews ne buhtu schehligà prahtà jau muhsu tehwu tehws peegreesis pee Jesus dahrgas preezas-mahjibas.

Tas muhkis Kilians pasluddinaja pee Main uppes mallahm ar leelu laimi to kristigu tizzibu, un pats tas erzogs Godsbert bija tas pirmajs, ko winsch kristija. Pulk no erzoga leeleem kungeem un drihs wissa Franku walsts rihta-pusse steidsahs arri liktees kristitees. Bet bija Deewa prahts, ka ar Kilianu tà patt notikke, kà zittkahrt ar Jahni, to kristitaju. Erzogam bija, tà patt kà Erodusam, sawa brahta seewa, kas Geilane wahrda, par gaspachu. Kilians gudri bija gaidijis, kamehr erzogs winnu wehl wairak eemihleja; bet kad nu to mannija, tad winsch erzogu pamahzija, lai tok atihstoh, ka schi winna lauliba effoh grehzigà un ischkirrama. Erzogs, kaut gan winnam tas gruhiti nahjajs, tatschu apsohlija, paklausih, bet to uskaweja lihds tam laikam, kad winsch no ta kerra buhschoht pahrnahjis, kas winnam nu patt bija ja-usnem. Tok, kamehr winsch pats ne bija mahjas, Geilane likke to mahjitaju un winna beedrus eeflehgt zeetumà, un tur teem galwus nozirst. (Tas bija 688tà gaddà.) Sawds basnizas-swahrlòs apgehrbti, ar bihbeli un Deewa maies schkirstinu rohka, schee Kristus kalpi kahda sirgu-stalli tikke eerakti. Taks wezzas grabmaras stahsta leelas breefmas, kà par to teem sleykaweem effoh klahjees, kas Deewa sohdi-damai rohka ne mas ne warrejuschi isbehg; stahsta, ka turpretti Kiliana wahrds effoh, gaddu-simtenus zaur, labbà peeminnà un leelà gohda pee scheem laudim stah-

wejis, kurreem wînsch pîrmajs to preezas mahzibu irr fluddinajis.

Up to paschu laiku darbojajs eeksch Brabantes un Flandernes-walsts trihs kristigi mahzitaji, kas wahrdâ bija Omer, Landebert un Hubert, un eeksch Frieslandes walsts wehl trihs zitti, wahrdâ Aman-dus, Eligius un Wilfried; tee wissi tur pîrmi mekleja mahzidami tohs paganus pee kristigas tizzibas peegreest. Bet arri no Ealenderu semmes atnahze us Frieslandes walsti 12 wihri, kristigi mahzitaji, kas tur teem paganeem to sinnu no Kristus gribbeja atnest. Zitti no winneem bija no paschu kehnînu fuggas, un winnu preekschneekam bija tas wahrds Willibrord. Winni nahze (ap 690tu gaddu) us Uhtrektes-pilssehtu, bet tur winni drihs dabbuja manniht, ka tee laudis wehl zeeti pee sawas elka tizzibas turrejajs, un ka schajs semmes kehnînsch Radbod winneem ne-bija wis par aisstahwetaju, bet par prettineeku. Arri tee Sakschu laudis, kas to laik' dsihwoja labbâ Rein-uppes mallâ, winnus ne eeraudsija. Diwus no winneem, kas bija brahti un Ewald wahrdâ, tohs nikni Sakschi us breefmîgu wihsi nokahwe. Trescham, kas Suidbert wahrdâ, isdewahs to preezas-mahzibu eenest eeksch Berges semmes tuknesim un tur us fallu Rein-uppes widdû usbuhweja klosteri, kur taggad ta pilssehta stahw, ko sauz Keiserwehrt. Pehz dauds un leelahm publehm beidsiht arri tam preekschneekam Willibrord isdewahs, Frieslandes walsti saknotees, un jau winnam tik laimejajs, ka pats kehnînsch Radbod apnehmahs, liktees kristitees. Bet tik ka jau bija atnahzis pee kristibas, wînsch greesahs us to bissapu Wulfram, waizadams: »Bet ko tu, mihtajs mahzitajs, tad nu dohma pahr manneem tehweem un tehwu-tehweem? Woi dauds no winneem irr paradîhsê woi ellê?« — Kad nu bissaps winnam atbildeja, ka gan laikam leels pulks no winneem buhschoht ellê, tad wînsch teize: »nu tad es labbak' gribbu turp nahkt,

fur tas leelaks pulks no winneem atrohdahs, un tuh-
 liht atstahje kristibu, zeeti apnehmees, ne muhscham-
 ne palikt par kristigu zilweku. Ne zil ilgi, tad winsch
 nomirre, un prohti: tã, ka wiffi laudis winna ahtru
 nahwi atsinne par sawadu Deewa sohdbibu. Nu atstrehje
 dauds no winna appakschneekem, un likkabs kristitees,
 gribbedami, tahdai Deewa sohdbibai isbehtg. Daschã
 mallã tad tur salassijahs jauna kristiga draudse, bas-
 nizas tikke usbuhwetas, elka birses nozirstas, un tee
 kristigi mahzitaji dabbuja pilnu brishwibu, to preezas-
 mahzibu fluddinaht. Beidsoht Willibrord redseja,
 ka ta sehkla, pa 30 gaddeem isfehsta, sahje usdihgt,
 un winnam arri tas preeks tikke, ka winna raddineeks,
 Winfried wahrda, winnam trihs gaddus zaur pee
 schi swehta darba par palihgu stahweja klah, jo tas,
 tohs nabbaga paganus schelodams, arri is Eulenderu
 femmes bija atstrehjis, tẽ sawu Wahz' brachtu starpã
 few kahdu darbu israudsiht. Labpraht Willibrord
 winnu ilgaki pee few buhtu turrejis; bet Winfrieds
 jau bija apnehmees pee teem paganeem Hesu un Tih-
 ringeru walsti eet, un pa wiffam wairs ne gribbeja ka-
 wetees. 722trã gaddã usnehme sawu zellu. Weenã
 nakti winsch nahje kahdã klosteri ne zil taht no Trieres
 pilsehtas. Kad tur pee galda sehdeja, tad weenam
 jauneklã no 15 gaddeem, kas nu patt is klohtas pah-
 nahjis, bija kahda nodakka no lateiniskas bisbeles ja-
 lassa preekschã. Winfrieds winnam sazzija: »mans
 dehts, tu gan smukki mahki lassihgt; bet woi tu arri sa-
 prohti, ko tu effi lassijis?» — Puifis eefahje to no-
 dakku ohtru reis lassihgt. Tok Winfrieds teize: »Tas
 naw mans prahts; es labpraht tik gribbu sinnaht, woi
 tu man arri us wahzifli warrefi isfazzihgt, ko tu effi
 lassijis?» — Jauneklis isteize, ka to ne prohtoh. Nu
 pahrtulkoja Winfrieds winnam to bisbeles weetu
 Wahz' wallobã un runnaja pah to arri tohti spehzi-
 gus wahrbus us wiffeem, kas winnam lihds pee galda
 sehdeja. Winna wahrbi jauneklã tã gahje pee firds,

ka schis tuhlihn gabje pee sawa tehwa mahses, ta flobstera preekschneezes, un winnaat isteije, ka winsch labpracht schim swescham wihram gribboht lihds eet, no ta mahzitees tohs swehtus rakstus saprast. Schi gan eesabkumâ winnam ne gribbeja laut, un winnam scho to fazzija pretti; bet kad redseja, ka winsch sawâ prahâ pastahweja, arri teikdams: »Ja tu man sirgu ne gribbi doht, winnam jaht lihds, tad es kahjahm winnam eeschu pakkat!« — tad wezzene dohmaja manniht, ka Deews pats wiina firbi us to welkoht, un winnam tahwe lihds eet. Schis jauneklis bija wahrâ Gregor un pehz-laiikâ warren dauds irr darbojees, ka Kristus mahziba seemeta Wahzsemme dabbusa labbi saknotees.

Winfrieds papreeksch usnehme dsihwi eeksch Ameneburges pilssehtas Hessu walsti, mahzija spehzigi, un jau pehz ihfa laika to preeku peedsihwoja, ka semmes eedsihwotasi peegreesahs pee kristigas tizzibas un daschus luhgschanas nammus uszirte, fur sawu Deewa-kalposchanu turreht. No turrenes winsch sawâ dedsigâ prahâ staigaja apfahrt pee teem zitteem paganeem tanni semme, ar wahrdeem un darbeem teem apleezinaht, zil nespehzigi winnu elka deewi effoht. Hessu leijas semme pee Geismares pilssehtas winsch atradde warren leelu ohsolu, fo laudis augsti zeenija, tizzedami, ka winnu wiffleelakajs deews schinni ohsolâ dsihwojohht eekschâ. Winfrieds ilgi ne kawejahs, ar leelu zirri ohsolu nozirst. Pulk's paganu stahweja no tahlenes passattidami, brihnojahs pahr ta wihra nesgantu drohschibu, un tizzedami, ka winnu deews to ne mas ne kaufchoht, zittu ne dohmaja, ne kâ to, ka us weetas ugguns no debbes kritischohht un to besdeewigu wihru norihschohht. Tomehr Winfrieds ne schaubijahs wis, bet zirte un zirte, kamehr ohsols ar warrenu trohskni gahsahs pee semmes. Kad pagani nu paschi dabbusa redseht, ka ir tas wiffuspehzigajs no winnu deeweem ne effoht wis til stips, ka warretu isfargatees no zirteneem, woi to grehzigu zilweku no-

fobdicht, — tad tee apnehmahs listees kristitees; un us
winnu luhgſchanu Winfrieds usbuhweja no ta pa-
ſcha oſſota un tanni paſchâ weetâ, fur tas bija audſis,
weenu kristigu baſnizu.

Wezzas gramatas ſtahta wehl pahr dauds ziteem
tabdeem darbeem, fo Winfrieds eſſoht pa-
ſtrahdajis; ka wiſch leelas wezzas elka-bildes Heſſu
un Tibringeru ſemmê apgahſis un poſtſijis, un winnu
weetâs kristigas baſnizas un luhgſchanas nammus us-
buhwejis. Wiſſur, kurr tik ar ſaweem beedreem nahze,
wiſch ar warrenu ſpehku ſpreddikus turreja tanni wal-
lodâ, fo tur laudis runnaja, un fo wiſch pats itt
labbi mahzeja; un luhk', drihs wluam tik leeli barri
kauſchu no mallu mallahm peeffrehje, ka wiſch dauds-
reis ſawu ſpreddiki zittâ weetâ ne jaubaja turreht, ne
kâ paſchâ laukâ. Zik leelu pulku kristigu baſnizu un
zeemu wiſch arri tik Tibringeru ſemmê irr eezehlis,
pahr to gan warr brihnotees, un wiſch pats arri weenâ
ſawâ gramatâ rakſta pahr ſints tuhktoscheem ſchahs
ſemmes eedſihwotajeem, kas peegreesti pee taphs tizzi-
bas eekſch Jeſus Kristus. — Kad tee zitti muhki Eu-
lenderu kloſterôs dabbuja ſunnah, kâ winnam Wahz-
ſemmê laimejotees ar mahzſchanu, tad dauds winnam
nahze pakkat un ar winnu ſabeedrojahs. Urri ſee-
wiſchli nahze daſchi pahr juhr, teem ſeewiſchkeem
Wahzſemmê fluddinah kristigu tizzibu. Ta mahzija
to laik' eekſch Baiëru ſemmes weena, kas wahrâ
Kuhnitrubd; ohtra, Tekla wahrâ, eekſch Kising-
ges un Oſfenfurtes-pilsſehtas; trescha, Lioba wahr-
dâ un Winfrieda raddineeje, eekſch Biſkapsheimes-
pilsſehtas ne tapt no Wirzburges, un ſchahs mahſe
zettorta, Waldburgis wahrâ, eekſch Heidenhei-
mes-pilsſehtas Tibringeru ſemmê, fur winna, 25 gad-
dus zaur, pee zitteem ſeewiſchkeem ar leelu ſwehtibu
ſtrahdaja. Lihds Baiëru ſemmei un Franku ſemmes
rihta-puffei ſneedsahs Winfrieda publes, jo arri
tur wiſch usbuhweja baſnizas un kloſterus, un fur

eelsch fahdas draudses nelahdsigas buhschanas bija eejaufschahs, tur winsch atkal wissu greefe us labbu, mahjitajus, kas dsihwoja negohdigi, winsch ismette no ammata, un sagahdaja wissur draudsehm un basnijahm labbus skaidrus likkumus. Lai winsch nu gan arri aplam darbojahs, wissas Wahzsemmes basnizas wilt appaksch pahwesta rohkahm, tok winnam tanni laika to ne warreja nemt par kaunu, jo wehl tahs breefmas ne bija nahkuschas pee gaismas, kas pa masitim, fewischki zaur to, eelsch kristigas basnizas eewihlahs.

Winfrieds pats daschreis bija Rohmas-pilssehtâ pee pahwesta un schis winnu apdahwinaja ar to wahrdu: Bonifazius (tas irr: Labdarritajs) un winnam arri dewe wissas tahs brihwibas, kas to laik tik teem mahjitajeem peenahzjahs, kurreem bija tas gohda wahrds: erz-biskaps; bet winsch scho gohdu agraki ne peenehme wis, pirms tikke islassihts par ihstenu erz-biskapu Mainzes-pilssehtâ. Tok pehz tahm brihwibahm, kas winnam dohtas, winsch arri jau preeksch ta laika eezehle biskapus, usbuhweja un eesfewehija basnizas un flohsterus, un us tahdu wihsi gudri gahdaja, ka winna labs darbs arri tad, kad winna galwa pakristu, ne stahtohs, un ka weetas ne trubktu, no kurrenes ar ween no jauna schim darbam strahdneeki nahktu. Weens no winna pascha mahjekkeem, Sturms wahrdâ, is Balëru semmes, no augstas jllts, tas apnehmahs pats weenu flohsteri us-taisiht kaurkahdâ no tahm leelahm tuknesim, kas to laik wehl beesi pah wissu Wahzsemmi atraddahs, un Winfrieds preezajahs pah fawa mahjekta apnehfchanu. Sturms eekahpe lihds ar beedreem laiwâ, un gahje pa Julda-uppi us angshu, few labbu kluffu weetinu isdraudsiht, bet winni drihs greesahs atkal us mahjahm, ne atradduschi weetu, kas winneem buhtu patikkuse. Beidsiht Sturms weens pats dewahs us jellu. Us ehseli jahje weentullis zaur tahm wiffleelakahm tuknesim, zaur to wiffkupaflu meschu, ar skan-

nigu balſi woi dſeedaja ſwehtas dſeesmas, woi ſkattija pahtarus. Kad nakts winnam usnahje, tad pirms no gullahs ohſola pawehni, wehl zirte pulku ſarru no kohſkeem, krahwe tohs tſchuppu tſchuppōs ſew un ſawam lohſpam par walni apkahrt, lai ſwehri winneem gukkoht ne uſkrihtoh. Weenreis fatikke meſchâ ar leclu barru to meſcha zilweku, ko noſauze par Slahweem; tee wilkahs kaili un plikki us uppi, peldetees, un ſtahjahs winnam apkahrt, brehſdami un winnu apſmeedami. »Kurp tad tu jahji?« tā tee winnu jautaja. Bet wiſch labbâ dubſchâ teem atbildeja: »Wehl dſittaki meſcha eekſchâ!« — un jahje ſawu weentuku zellu prohjam. Weidsoht uſgahje pee Sulda-uppes kluffu jauku meſcha weetiau, kaſ winnam preekſch wiinna klohſtera ſchlitte derriga buht. Arri Winfrieds pats ar zitteem ſawweem mahjekteem tur atnahje. Papreekſch wiinni wiſſi uſkahpe us kalnu, kaſ tur meſchâ paſchâ tuh-wumâ, un iſluhdſe Deewa ſwehtibu preekſch ſawu darbu, un tad drohſchi eefahje ſtrahdah. Us tahdu wiſſi (744tâ gaddâ) taſ pehylaika gauſchi ſlawehts klohſteris Sulda, kaſ tā noſaukts pehjtahs uppes wahrda, tikke eezelts, no Furra ta tukſcha ſemme tur apkahrt jo deenas jo labbaki tikke apſtrahdata, un kur nahkamōs laikōs Wahjſemmes wiſſlabbaki mahjitatj iſmahjijahs.

Kad Winfriedam wehl taſ gohds tikke, ko Franku kehnau, kaſ Pipihn wahrda bija, ſwaidiht jeb eekrohneht, tad winnam ſirds wehl neſſahs, arri ſawu darbu eekſch Frieslandes pabeigt, kur wiſch 48 gaddus agraki bija ſahjis tohs paganus kriſtigai tizzibai mahjidams peegreest. Tur bija 746tâ gaddâ Willibrord, 50 gaddus ar paganu mahjifchanu ne apnizzis publejees, Deewa meerâ aiſgahjis un leclu pulku deewabiſjigu mahjektu atlizzinajis; bet ko tik wiſch tur labba bija iſſehjis un dehtijis, tam gan wehl waijadſeja tahda gudra un uſtizzama kohpeja un uſſkattitaja, kahds Winfrieds bija. Zau ſchis bija

74 gaddus wezzumâ, kad beidsamu reisi aisreisjoja us
 Frieslandi. Drohschs, itt kâ wehl buhtu jauneklis,
 winsch gabje zaur wissu semmi, nozirte tabs elku-birses
 un winnu weetas usbuhweja basnizas, atjaunoja wissu,
 kas bija sagahsees, fataisija atkal wissu pa reisi, kas
 tik ween bija fajaukts, un kristija pa tuhlfstoscheem
 wihrus, seewas un behrnus. Kadâ deenâ, us kurreu
 winsch wissus kristikus Friesu=laudis bija aizinajis,
 laukâ fanahkt Deewu luhgt un Deewa wahrduš dsir-
 deht, winsch pats jau agri tur bija atnahjis, sawu
 mihtu draudsi gaidiht. Bet schahs weetâ fanahje leeli
 pulki paganu ar schêchpehm un preeksch=curramahm
 brunnahm rohkâ, gribbedami sawu deewektu pohstita-
 jain schai deenâ gallu darriht. Winfrieda pawaddoni
 winnu gan gribbeja prett paganu dusmibu aisstah-
 weht; bet winsch teem aisleedse, greesahs us teem
 zitteem wezakeem un jaunakeem mahzitajeem, un faz-
 zija tâ: »Effect drohschâ prahtâ, manni brahli, un ne
 bihstaitees no teem, kas tik to meesu, bet ne to dweh-
 felli spehj nokaut. Preezajeetees eeksch ta Kunga! Us
 winnu lai pastahwigi juhsu zerriba stahw. Pazeeschat
 ustizzigi tabs nahwes ihfu brichtiu, ka juhs muhschigi
 ar Kristu waldait!« Tik ka winsch beidse runnah, tad
 pagari tam masam pulzinam, kam ir ne weens sohbins
 ne bija, uskritte un weenu wihru pakkat ohtru ne-
 schehligi noduhre. Tâ nomirre Winfrieds stâ
 Zuhni 755tâ gaddâ tam Kungam par gohdu, kam
 winsch, puff=simts gaddus zaur, baddu un plikkumu
 panesdams, breefmas appaksch laupitajeem un flepka-
 weem iszeesdams, nomohdâ buhdams un Deewu luhg-
 dams, appaksch dauds kahrdinafchanahm bija kalpojis.
 Winnu mehds nosaukt par Wahssemmes apu-
 stuli, tapehj, ka zits ne weens, kâ winsch, tik karsti,
 tik gudri un arri ar tik dauds laimes irr strahdajis,
 Wahzeeschu tautu kristigai tizzibai peegreest.

Winfrieda deewabihjigs mahjeklis, Gregor
 wahrâ, par to mehš jau pirmsiht stahstijam, to winsch

pulscha deenâs bija darrijs, tas tanni laiskâ, kad winna draugs nomirre, Uhtrektes-pilssehtâ bija par klohtera preekschneeku. Tê winsch dauds no faweem deewabihjigeem mahjekteem, kas no Sprantschu, Entenderu, Friesu, Tibringeru un Saksu semmes pee winna bija nahkuschî, tik labbi ismahzija, ka tohs par mahzita-jeem warreja eezelt un isfuhtht, tahm tautahm, kas Eiropiâ pa seemeta puffi miht, to preezas mahzibu fluddinaht. Winna mahjekti winnu gauschi mihtoja, un kad winna nahwes-stunda tuwojahs, tad winni rinku rinkôs raudadamî stahweja ap winna gultu un fazzija weens ohtram ausi: »Schodeen winsch jau ne als migs!« Sirmajs, 70 gabbus wezs, wehl fanehme sawus pehdigus spehkus, mahjektus apfwehtija un fazzija: »Schodeen jums gan buhs, man arlaist.« Nu tee, us winna luhgshanu, winnu nesse basnizâ pascha altara preekschâ; tê zekkôs mettees, luhdse Deewu, baudija fwehtu wakkariu un islaide sawu garru.

Mehs ar sinu jums tê druzin plaschi pahrscheem Kristus kalpeem effam stahstijuschî. Bet schee to gohdu gan pelnijuschî, jo teescham peederr pee ta masa pulzina to ihstu kristiga zilweku, ko is winneem tumfscheem laiskeem tahs wezzas stahstu gramatas ar wahrdeem minn. Un ja mehs tê sawôs stahstôs wairs pahrs ihsten kristigeem zilwekeem ne gribbetum fluddinaht, tad schee muhsu raksti gan laiskam wairs ne weenam zilwekam ne eetu pee sirds. Kascheem wihsreem arri sawas wainas un sawas leekas dohmas bija, to ne gribbam leegt wis, — to jau arri warr dohmaht, apzerroht, kahdi tumfschi to brithd' tee laiski bija —; tatschu winni sawu fweedru-autu naw turrejuschî tadeht, ka to masu pulzina sawu mahziniu jeb pohdu, — tâ fakhoht ar Kristus wahrdeem (Luhk. 19, 20) — tur eeliktu eekschâ, bet ka ar to sawâ greubtâ strahdaschanâ few tohs karstus fweedrus no peeres no flauzitu.

Lihds tam laiskam teem Wahzeeschu paganeem pa

wiffam bija brīhw, woi winni kristigu tizzibu gribbeja peenemt un liktees kristitees, woi nē; bet kad tas Franku Echnisch Karls tas leelajs, kam arri Keemeru Keisera walsts bija padohsta, un kurrea walstiba tapehz tik ne pahr wissu Eiropas=semmi sneedsahs, trihsdesmit gaddus karrodams prett teem nikkneem Saksu paganeem, dauds no winneem ar warru peegreese pee kristigas tizzibas, tad pehzlaikā arri dauds zitti waldineeki pehz winna preekschshmes tā patt darrija. Pahr to nu gan Karls tas leelajs labbi irr gabdajis, ka wiffadas gudribas un Koflas gabje wairumā, kristigas draudses wairak pa gohdam turrejahs un mahzitari labbaki dsihwoja; bet ta kristiga tizziba winna laikā jau patte tik neganti ar wiffadahm zilweku isdohmaschanahm bija fajaukta, un wehl jo deenas jo wairak fajauzahs, ka to wairs drihs ne warreja isfchirt no paganu tizzibas. Us tahdu wihs tahs paganu tautas gan atsazzija sawu tehwu tehwu elka deeweem, bet scho weetā winni sahze zeenicht swehtas bildes, ko peeluhgt tanni laikā kristiga tizziba pawehleja; mahzjahs tik few frustu mest preekschā, zellōs mestees un tehwa=reisi skaitiht. Tapehz arri brishcham notikke, ka dascha leela tauta, weenā gaddā liktusees kristitees, pehz mas gabdeem atkal pa wiffam atkaphahs no kristigas tizzibas; jo zilweks wezzu eeradidumu lehti ne atmett un tahdu jaunu leetu peenemm, ko winsch pilnigi ne saproht un kurras spehku ne nomanna. Lai nu gan gohdigu, zeenigu wihru ne peetruhke, kas no wiffa spehka Kristus draudsei kalpoja un ar firds=skaidru deewabishjaschanu darbojahs tohs paganus peegreest pee Kristus, — un tahdi bija: Willihad Brehmenes=pilssehtā un Saksu semmē, Ljudjer eelsch Sahlenes semmes pa rihta pussi, Unsgar Dahnun un Sweedru semmē, Rembert Brandenburges walsti; bet — laikam winni pahrleeku dauds no ta turreja, kad weens tik bija kristihes ween, woi arri dohmaja, ka jau effoht leela manta, kad pee

Fahdas tautas tif tahs pirmas kristigas zerreschanas
 atraddahs, — to teescham warram fazzigt, fa no teem
 paganeem wisseem, fo leelijahs ta laika galla pee kri-
 stigas tizzibas peegreesufchi, mas buhs bijuschi ihsten
 peegreesti. Retti weens no firds un tadeht, fa labbt
 mahzichts, to tizzibu peenehme, un tif patt retti schi
 weenu, atgreese no grehkeem un skubbinaja us ihsten
 kristigu dschwoschanu. Tadeht, fa winni laizigas man-
 tas un gohdu eekahroja, fa redseja Keiserus, Ehninus
 un zittus waldineekus to paschu tizzibu peenemmam,
 un fa baillojahs no scho warras darbeem, tadeht winni
 daudsfreis drihsak' apnehmahs, liktees kristitees, ne ka
 deht tam, fa winni no firds eeksch Kristus tizzeja.
 Schi jums tif weenu paschu stahstu pahr to fluddi-
 nasim. Bija 826ta gadda tas Dahnu Ehninsch Ha-
 rald lihds ar wisseem saweem raddeem un ar leelu
 pulku sawu leelungu eeksch Ingelheimes pilsehtas
 pee Rein-uppes, fur tas Keisers Ludwig dschwaja,
 lizzees kristitees, un luhf, Keisers, pahr to preezaba-
 mees, winnam baggatas dahwanas bija dewis. Bet
 no ta brihscha atnahze ifnogadda us leeldeenahm daudf
 Dahni Keisera pilli, arri liktees kristitees un dahrgas
 drehbes un brunnas fauemt par dahwanu. Weenreis
 fanahze tif leels pulks Dahnu, tur liktees kristitees,
 fa baltu drehbju peetruhke, ar kurreahm pehz wezza
 eeradduma tohs kristijamus apdahwinasa. Keisers ta-
 deht pawehleja, zil wehl truhke, fatafsiht no prosta-
 keem linneem. Tahdu drehbi dabbusja arri weens
 Dahnis no augstas fahrtas, tif ka winsch bija kri-
 stichts, bet errodamees fazzija schohs wahrdu: »Nu
 jau diwdesmit reises te esmu bijis un ikreis dahrgas
 brangas drehbes dabbusis; bet tahds mais, fahdu
 es schodeen dabbusis, gohdigam farra, wisram par
 faunu; labbaki berrehs zuhku-gannam; un ja es ne
 faunetohs, fails te stahweht, tad es tew to maisu
 lihds ar sawu Kristu tuhlin mestu preeksch fahjahm.«

Us tahdu nelahdsigu wishi tad nu to kristigu tiz-

zibu, — fahda winna nu tanni laifâ bija, — arri
 eewedde Reemeru un Mehru seminé, Unguru, Pohlu
 un daschâ zittâ semné; bet zif gauschi mums firds
 arri pahr to behdajahs, fa to laif' kristiga tizziba wehl
 tif neffaidra bija, mums tomehr wajjaga apmeerina-
 tees, wehrâ nemmoht, fa winna tof tannis mallâs,
 fur faknojahs, dauds paganu breefmahm gallu darrija
 un tahm daschadahm tautahm palihdseja, eesahft famâ
 starpâ pa gohdam dshwoht un peeaugt atsihschanâ.

Sesta nobatta.

Kahds pohsts tai kristigai tizzibai pehz Apu-
 stulu laikeem usnahze, un fur tam darbojahs
 pretti?

Kad tikween mas gaddu simteni pehz Kristus pee-
 dsimschanas bija pagahjuschi un tad sinams jau tee
 Apustuli paschi un ir tee, fo winni bija eezehluschi
 par draudschu mahzitajeem, bija pee Deewa aisgah-
 juschi, tad jau wiffadas negantibas un blehdibas eewill-
 kâhs pee kristigas draudses, un wiffadas leekas isdoh-
 maschanas sajanjahs ar paschahm tahm swehtakahm Je-
 sus mahzibahm; jo tee swehti raksti zaur mahzitaju
 negudribu un blehdibu gluschi kâ pasudde pasaulê. Un
 tâ ar fattru gaddu simteni tas pohsts gahje wairumâ,
 tâ kâ weens no winnu augstakeem mahzitajeem, tas
 kardinahls Bellarmihu, pats apleezina: ne effoht ne
 kad siktaks un negantaks laiks bijis, ne kâ tad, kad
 tee laizigi kungi dshwoja besdeewigi un tee basnizas
 tehwi ne kreetni deewabihjigi. Zits kardinahls, Ba-
 ronius wahrâ un kas dshwoja pehz ta laika, kad
 Lutters to kristigu tizzibu no tahm leekahm zilweku is-
 dohmaschanahm bija tihrijis, tas raksta pahr to desmitu
 gaddu simteni, sazzidams tâ: Warroht fcha gaddu sim-
 teni lihdsinahht ar dseli; jo tif zeetas un neaugligas
 eeksch wiffa labba effoht to laif' taks firdis bijuschas;
 — tâ patt to arri warroht lihdsinahht ar swinnu, jo tif

finags to brihd effoht lauschu niknums bijis; — war
roht arri scho gabbu simteni nosaukt par to tumfchu,
jo augsti mahjitu zilweku atraddahs leels truhkums.
Eeksch paschas tahs kristigas basnizas un draudses wid-
dus effoht tahs isposhtifchanas negantiba bijuse redsa-
ma. Wiffu, fo ta nabbaga kristiga draudse zittkahrt
irr zeetuse woi zaur teem paganu Keisereem, woi zaur
leekeem mahjitajeem, woi zaur zitteem waijatajeem, to
warroht rehkinast tihri par ne fo, prett to, kas schin-
nis laifds notikke. Rahdas breefmas un beskaunibas
tanni laifâ beesi atraddahs eeksch Keemeru jeb Kattotu
draudses, to warroht manniht, dabbudami sinnast ka
eeksch Rohmas daschreis ir negohdigi seewischki ar
leelu spehku waldbija; jo, prohti, pehz wiinnu gribbe-
fchanas tee bistapi tikke eezelti, un — lai istruhkstrahs
firds, to lassoht! — paschi wiinnu zeetaki grehku beedri
palikke par pahwesteem un leelijahs effoht pascha Kri-
stus weetneeki schinni pasaulê. — To laif tas Kungs
fawâ laiwinâ schkittahs eemidsis, un ne weens ne bija,
kas wiinnu mohdinaja! — Lâ raksta Baronijs.

Bet tatschu jo deenas jo wairak auge to Keemeru
bistapu spehks un gohds. Ur ween jo drohschaf isteize,
wiinni effoht paschâ ta Apustuta Pehtera weeta kluuschki;
un us wiinneem rijohht ta Kunga sohlfichana, fo tas schim
dewis (Matt. 16, 18. 19); un tapehz wiinneem pee-
nahkotees patte pirma weeta pahr wisseem zitteem kri-
stigeem mahjitajeem un bistapeem, un ta waldbichana
eeksch wiffahm basnizas un tizzibas leetahm. Tam pah-
westam Bonifaziusam tam trescham isdewahs, ka
tas Greekeru Keisers Sokas wiinnam (607tâ gabbâ)
dewe to sawadu gohdawahrdu: »bistaps pahr wiffahm
kristigahm draudseh«, un no ta laifka winsch sahze
fawu basnizu nosaukt par paschu pirmu pahr wiffahm
zittahm. Un zits pahwests, Konstantins tas pir-
majs, jau tik aplam bija andsis spehkâ un gohdâ, ka
tam Keiseram Justinianam tam ohtvam bija
nahkt un wiinnam kahju butschohht. Astota gabbu sim-

tena pirmâ puffed, kad tee kristigi mahzitaji, tohs rak-
 stus ne sinnadami, fahze Eildetees pahr to, kapeh3 ne
 effoht brihw bildes peelhugt, tad Keemeru bissapi sawu
 warrenu spehku parahdija zaur to, ka winni tohs wahjus
 Greekeru Keiserus isstuhme no tahs kristigas draudsēs
 un padarrija, ka scheem tee Keemeru wiffi atrahwahs.
 Bes tam pahwestu lepniba wehl auge zaur to, ka tee
 abbi Franku Echniai Pipihn un Kahrlistas Lee-
 lajs winneem nodewe wiffu to leelu semmes stuhri,
 kas Rohmas pilsfehrai wiff apkahrt, un us tahdu wiffi
 palikke pahwesti par laizigeem waldneekeem, ne apzer-
 redami, ka Jesus to irr aisleedsis (Luhk. 22, 25. 26).
 Bet kahrigaki peh3 laiziga spehke un gohda zits pah-
 wests naw dsinnees, ne ka Gregors tas septitajs,
 pahr ko meh3 wehl us preekschu stahstisim; un kaut gan
 irr teese, ka tanni laikâ tahs kristigas draudsēs drihs
 zittadi ne warreja saturreht, un, tã faktoht, winnu
 eegahsdamohs basnizu dauds mas stutteht, ne kã zaur
 tahdu laizigu warru; — tatschu zaur to jo skaidrak
 parahdijahs, zik lohti negantas schahs draudsēs bija
 palikkuschas. Un kã tad nu brihnums! jo kur tee ganni
 tur winnu pulki. Ja jau pascheem wispirmeem basni-
 zas preekschneekeem bija firds tahda besdeewiga un
 tizziba tahda samaitata, tad labbaku jau ne warreja
 zerreht peedsihwoht pee teem zitteem mahzitajeem, kas
 appaksch winneem stahweja. Daudsreis par naudu
 pahrdewe bissapu un zittu mahzitaju weetās, un kurfch
 zilweks tahdu dabbuja, tas tihkoja tik peh3 jo leelakahm
 mantahm. Drihs wiffi mahzitaji tannis laikōs paschi
 tik nemahziti bija, ka winni ar mohkahn ween sawus
 lateiniffus pahtarus no galwas warreja noskaitiht. Leels
 pulks muhscham ne bija mahzijuschees lassiht. Daschi
 bissapi drihkstejahs paschi eet karrã, un ir dewahs us
 laupischanu un flepkawibu. Tas Mainzes bissaps Ge-
 rolds bija ar Franku erzogu pats gahjis karrã prett
 teem Saksfeem un ar ohtru karrã wihru kaudamees sawu
 garru islaide. Erzogs winna dehlu Gewilich ee-

zehle winna weetâ par bissapu. Un schis, kad erzogs
 no jauna usnehmahs karröht, tâ patt ar winnu sabees
 drojabs, un sawu fullaini subtijsa eenaidneeku lehgeri,
 lai luhko isklaufinabt, kurfch effoht tas, kas winna tehwu
 nokahwis. Sullainis arri teescham atradde to karras
 wihru, un luhdse to, lai jel nahfoht, ar winna fungu,
 to bissapu, mihligi farunnatees. Scheem wahrdeem
 arri drohschi tizzedams, wihrs lehje sircam muggurâ un
 eejahje Wehsera-uppê, brastâ weetâ tikt pahri; bet Ge-
 wilihbs tâ patt jahdams winnam uppê nahje pretti,
 un gluschî kâ flepkaws tam sohbinu eeduhre kruhtis,
 isfaukdams schohs wahrdu: »tas irr par atreebschanu
 preeksch to, ka mannu mihlu tehwu nokahwis!« — To
 darrijs, winsch nahje atpakkal us Mainzës pilssehtu,
 un tur atkal sawus bissapa un mahzitaja darbus strah-
 daja, un luhk', winna draudse, to gan sinnadama, tat-
 schu pahr to ne mas ne behdajabs. — Keisers Rahr-
 lis tas leelajs gan gahdaja, zik ween warredams,
 ka winna laikâ tahdas negantibas gahje masumâ; winsch
 aizinaja deewabihjigus un augsti mahzitus wihrus pee-
 few, eezehle skohlas, likke laudis labbaki mahziht bas-
 nizâ dseedabt un tâ peepalihdseja, ka eeksch kristigas
 draudses dauds leetas sahje greestees us labbaku tekku;
 bet jau pohsts tik dsilli eeksch tahm draudschm bija ee-
 saknojees, ka pa weenu muhschu ne jaudaja wiffas nik-
 nas sahles israweht, kas us kristigas basnizas lauzinu
 bija auguschas. Dee klosteri, to winni eefahkumâ tok
 paschi tadeht bija ustaisijuschî, lai deewabihjigi zilweki,
 kam ta pasaules dsihwofchana un trakfoschana reebe,
 tur ee-eetu, fluffibâ Deewu luhgt un no teem greh-
 keem glahbtees, schee nammi nu ar laiku pildijabs pa-
 schi ar wiffadeem grehkeem un noseegumeem; un fe-
 wischli eeksch tahm semmehm, kur ta kristiga tizziba
 jau fenn stahweja, ne mas wairs ne paspehje tam aug-
 damam pohstam pretti turretees. Isstattijabs tâ, ka
 no wiffahm puffedm us to darbojabs, to kristigu lauschu
 tizzibu no tahm neredsamahm leetahm nogreest us tahm

redsamahm; tas ire: to ihstu tizzibu pahwehrt leekâ. Wairs ne zerreja ue Kristu to krusâ fistu un pa-auge-
stinatu, bet turrejahs pee tahs krusa sihm es un pee-
winna bildes, un tã darrlja, kã tee Israëliteri Zer-
beama laikâ, kas tai warra tschuhstai kwehpinaja, fo
Mohsus zittkahrt tufnesi winneem par glahbschanu
bija usstahdijis. Wairs garrã un pateesibã ne dsinnahs,
tã dsihwoht, kã preeksh laikâ tee dsihwoja, kas to kri-
stigu tizzibu aisstahwedami, ir sawu affini ne bija tau-
pijufchi; bet tikween luhkoja scho wihru kaulus un at-
likkufchu drehbju gabbalus sakraht un pagohdinahst,
woi arri winnu bildes peeluhgt. Jau 5tã gaddu simteni
tee kristici zilweki bija eefahkufchi, wissahm Jesus,
Marias, to Apustutu, to affinsleezineeku un zittu De-
ewa wihru bildehm sawadu gohdu parahdiht, un 7tã
gaddu simteni jau peeluhdse tohs nomirruschus Deewa
wihrus, tizzedami, ka schee par to atkal preeksh mums
Deewu luhgshoht. — Greckeru draudses fewischki
ilgi un nikni kildejahs pah to bildu peeluhgshanu;
un kaut gan Kahrlis tas leelajs weenã basnizas
runnas-deenã eeksch Frankfurtes scho bildu zeenishanu
pee leelas strahpes litke aisleegt, tatschu ta arri pee
tahm draudsehm pa wakkara puffi ar wãrru eewilkahs,
un ir paschi tee pahwesti to usteize un mahzija. Us
tahdu wihti ihsten' jau to laik' ne kas drihs wairs pee
tahs wissleelakas negantibas ne truhke, kas pehzlaikã
pa teem nahkameem gaddu simteneem kristigã draudse
atraddahs, ne kã tas, ka winni tohs ihsten' tizzigus
zilwekus wehl ne ar ugguni un sohbeni wajaja.

Tatschu arri jau tannis laikõs ne truhke sihm es,
ka wehl pasaulê kahdi ihsten' kristigi zilweki atraddahs,
kas atinne, zil besdeewigi to brihd' tã patt mahzitaji
kã laudis dsihwoja, un ar zil leekahm zilweku isbohmas-
chanahm patte ta swehta tizziba bija sajancta, — un
kas arri wissahm tahdahm negantibahm', fewischki pah-
westu warras darbeem turrejahs pretti. Buhtu, sin-
nams, gan bijis fo brihnotees, ja no teem zilwekeem,
kam tas wahrds no Kristus krusa bija atstannejis, ne

arri daschi ne buhtu bisufchi, kas tahs tizzibas pohstu apraudaja un drohschi dewe leezibu prett winnas fajaukschanu. Pa weenahm gan laikam jau ar ween kahdas deewabihjigas dwehfeles eeksch flobstereem buhs atradduschahs, kas kaut gan prett to augdamu pohstu neds ar skannigu balsi leezinaja, neds wiffas pafaules preekschâ zihnijahs, tatschu kluffibâ to ustizzetu mantu glabbaja labbâ sinnamâ firidi, un arri, zif spehdami, dauds mas no tahs isdallija teem zitteem, kas winneem apfahrt dsihwoja. Brihscham arri kahds gohdawihrs zehlahs prett paschu flobsteru negantibahm, un jaunus flobsteru beedribas appaksch zeetakeem likkumeem eetaisidams, raubsija, zif sinnadams un zif warredams, fawus flobstera brachtus flubbinacht us leelaku taifnibu. Us tahdu wihsi eefahzahs ne ween ta flobstera beedriba, fo sauze: Klubniagensei (910tâ gad-dâ), bet arri ta, fo sauz Kamaldulensei (1020tâ gad-dâ). Tot fewischki par leelu preeku mums ta sinna irr, fo tee wezzi stahsti mums fluddina pahr masu draudsi ihstu Kristus mihtotaju, kas stary teem augsteem ar sneegu aplachteem Italieneru Alpu-kalneem dsihwoja leijas un tik no sta gaddu simtana ihsten' nahje pee gaismas. Scho draudsi nosauze tohs Wallensei us jeb leijas-kautinus, un warr gan buht, ka ta us tahdu paschu wihsi irr salassijusees, ka eeksch Piemontes leijahm pehlaikâ to Waldensei draudse salassijahs, pahr kurreem mehs jums us preekschu stahstisim. Bet, sinnams, tahda draudse, kas kluffibâ atschihrahs no ta leelaka fauschu pulka un scha fajauktas tizzibas, un mekleja paslehptâ weetiwâ Deewam, fawam Kungam, kalpohr, — tahda draudse arri leelas grahmatas ne buhs rakstijuse pahr to, us kahdu wihsi patte effohr eefahkusees, un tabehr mums no winnas pirma galla un zittas kluffas dsihwoschanas arri mas sinna irr rohka. Tapatt ka pee katra dahrsa kohka seedus un auglus gan eeraugam, bet paschu to fakni ne warram redseht, ta mehs arri no schahs draudses gan dauds mas pahr winnas seedeem un augteem sinnam, bet

fohti mas pahr to, kà wiinna ihsten' eefahkusees. Schè jums dohstun wiff, ko tik tahs wezzas grahmatas pahr wiinnas pirmu gallu stahsta.

Kad pee tahs leelas kristigas draudses, wiffwairak zaur to, kà wiinnas swehta tizziba tikke fajaukta, un taifniba un deewabihjaschana gahje masumâ, pohsts un negantiba jo deenas jo wairak eewillkâhs, tad mass pulzinsch no wiinnas atschkithrâhs un fabeedrojâhs, sawâ tizzibâ taifni turretees pehz pascheem swehteem Deewaraksteem, scheem paklausidami arri dshwoht, un sawas masas draudses eetaifst un walidht gluschi pehz paschu Apustutu mahzibahm. Un luhf, tahds pulzinsch jau stâ gaddu simteni, — zittas grahmatas teiz: wehl agraki — atraddahs tannis leijâs starp Italiëneru Upu-kalneem, kur wiinni labbâ tahtumâ no pahwesta un scha kalpeem meerâ dshwoja. Wiinni lihds ar saweem behrnu behrneem leelahs, kà no pirmas kristigas draudses un no teem Apustuteem pascheem effoht ne ween sawu tizzibas apleezinaschanu, bet arri sawus pirmus mahzitajus dabbususchî. Itt wezzas sinnas fakka, kà Pahwils, pirmureis bihs zeetumâ, no Rohmas us Spanteru semmi eedams, arri zaur Italiës semmi effoht nahzis un tad tur scho leijas draudsi eezehlis. Bet lai nu irr, kà buhdams; to tof skaidri sinnam, kà schi draudse jau to brisd, kàd pirma sinna no wiinnas atskanneja pasaulê, labbi wezza buhs bihuse, jo gan arri irr lehtaki dohmaht, kà tahda, augstu kalnu starpâ paslehpta draudse sawu tizzibas skaidribu jau no pirma galla pasargaja, ne kà tik tanni laikâ fluffibâ zehlahs, kàd jau tizziba wiffzaur bija fajaukta un samattata. Lai nu gan jau bija zerribas, kà us preekschu tizziba tiktu atskaidrota, tatschu arri tas mums gauschi patihf, dab buht dshweht, kà paschâ pohsta laikâ jau weena draudse atraddahs, kâs garrâ un pateesibâ to Kungu pee luhdse, un kà us tahdu wihs notikke pehz wiinna pascha swehtas sohlischanas: »teem elles wahr teem ne buhs to uswarreht.« (Matt. 16, 18.)